

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI

ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ BİLİM DALI

**YOKSULLUK SINIRI ŞARTLARINDA ASGARİ ÜCRET
POLİTİKASININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

BETÜL UZUNOĞLU

BURSA – 2021

T. C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ BİLİM DALI**

**YOKSULLUK SINIRI ŞARTLARINDA ASGARİ ÜCRET
POLİTİKASININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

BETÜL UZUNOĞLU

**Danışman:
PROF. DR. TAHİR BAŞTAYMAZ**

BURSA – 2021

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Betül UZUNOĞLU
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Bilim Dalı	: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: xii + 109
Mezuniyet Tarihi	: / / 2021
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Tahir BAŞTAYMAZ

YOKSULLUK SINIRI ŞARTLARINDA ASGARI ÜCRET POLİTİKASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Asgari ücret politikası, çalışma hayatı içerisinde minimum seviyedeki ücret haddini ifade ederken, işverenler ile devlet için ekonomik ve sosyo politik açıdan oldukça önemli bir konu haline almıştır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ve asgari ücret elde ederek çalışan bireylerin çok olduğu toplumlarda asgari ücretin politikalarının niteliğinin ve etkinliğinin araştırılmasıdır.

Bu bağlamda çalışmamızda literatür taraması yöntemi kullanılarak devletin gelir dağılımında adaleti sağlamaya çalıştığı sosyal politika araçlarından biri olan asgari ücret politikasının günümüz koşullarında yoksulluk ile mücadeledeki etkinliği açıklanmıştır.

Gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda, asgari ücret tutarının belirlenmesinde devlet politikalarının etkili olduğu ve uygulanan asgari ücret politikalarının çalışanların yoksullaşmasını engelleyemediği görülmektedir. Asgari ücretin yoksulluk sınırının altında kalması, yaşamını asgari ücretle idame ettiren kesimlerin insan onuruna yakışır bir hayat seviyesi yakalayamamasına neden olmaktadır. Çalışma ayrıca Türkiye’de asgari ücretin belirlenmesinde siyasi faktörlerin ağır bastığını ve bunun sonucunda asgari ücretin “siyaset ücreti” haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler

Yoksulluk, Çalışan Yoksulluğu, Asgari Ücret, Ücretli Çalışan, Yoksulluk Sınırı

ABSTRACT

Name and Surname : Betül UZUNOĞLU
University : Bursa Uludag University
Institution : Social Sciences Institute
Field : Labour Economics and Industrial Relations
Branch : Labour Economics and Industrial Relations
Degree Awarded : Master
Page Number : xii + 109
Degree Date : / / 2021
Supervisor : Prof. Dr. Tahir BAŞTAYMAZ

EVALUATION OF MINIMUM WAGE POLICY IN POVERTY LIMIT CONDITIONS

The minimum wage policy, for people who earn the minimum wage, refers to the least income level. It is expressed as the level of wage required for an individual to live a dignified life. It has also become an important economic and socio-political issue for employers and the state, especially in developing countries like our country and in societies with minimum wage workers. It is important to examine the level and effectiveness of the minimum wage. In this context, in our study, it was aimed to evaluate the suitability of the minimum wage policy. One of the social policy tools that the government tried to provide justice in is income distribution and the effectiveness in combating poverty.

With the literature study carried out, answers were sought to the questions of what the minimum wage should be within the scope of the poverty line, what are the effects of state policies in determining it and whether the applied minimum wage policies prevent the impoverishment of employees.

It is seen that political policies are effective in determining the minimum wage. As a result, it has been observed that the minimum wage is at the poverty line for individuals who earn it.

Keywords:

Poverty, Working Poverty, Minimum Wage, Wage Worker, Poverty Line

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca, öncelikle her türlü destekten beni mahrum bırakmayan sevgili aileme, hayatım boyunca desteğini esirgemeyen hayat tecrübesi ve bilgi birikimi ile bana yol gösteren çok sevgili babaannem Necmiye UZUNOĞLU' na sonsuz teşekkürleri bir borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim süresinde yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Betül SAĞLAM, Elif GÜVEN, Segah ŞENGÜN, ve Yağmur BAYRAK'a bu süreçte çalışma hayatı ile eğitimimi beraber yürütebilmemde destek olan Sayın Mustafa SUCU' ya, sevgili çalışma arkadaşlarım İrem SAK ve Sevcan KILIÇ' a teşekkür ederim.

Tez çalışmamda başta anlayışı ve ilgisi ile desteğini esirgemeyen, tecrübesiyle ve değerli bilgi birikimiyle yanımda olan, yoluma ışık tutan saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Tahir BAŞTAYMAZ, Prof. Dr. Verda ÖZGÜLER ve Doc. Dr. Rabihan YÜKSEL ARABACI 'ya teşekkürlerimi sunarım.

Bursa, 2021

Betül UZUNOĞLU

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLOLAR	x
GRAFİKLER.....	xi
KISALTMALAR.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM:

ASGARİ ÜCRET VE YOKSULLUK KAVRAMLARININ GENEL ÇERÇEVESİ

1.GENEL KAVRAMLAR.....	3
1.1. ÜCRET KAVRAMI	3
1.2.ASGARİ ÜCRET KAVRAMI	4
1.2.1. Asgari Ücretin Tanımı	4
1.2.2. Asgari Ücretin Unsurları.....	7
1.2.3. Asgari Ücretin Tarihsel Gelişimi	8
1.2.4. Asgari Ücretin Önemi	11
1.2.5. Asgari Ücretin Amacı.....	13

1.3. ASGARİ ÜCRETİN TESPİTİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER	16
1.3.1. Asgari Ücretin Tespit Kriterleri	16
1.3.1.1. Asgari Ücretin Tespitinde Kullanılan Sosyal Öncelikli Kriterler	17
1.3.1.2. Asgari Ücretin Tespitinde Kullanılan Ekonomik İçerikli Kriterler	19
1.3.2.Asgari Ücretin Tespit Yöntemleri.....	20
1.3.2.1.Asgari Ücretin Toplu İş Sözleşmeleri ile Serbestçe Tespiti	20
1.3.2.2.Asgari Ücretin Müdahale Yöntemi ile Tespiti	21
1.4. YOKSULLUK KAVRAMI	23
1.4.1. Yoksulluğun Tanımı ve Çeşitleri	23
1.4.1.1. Mutlak Yoksulluk.....	24
1.4.1.2. Göreli Yoksulluk.....	24
1.4.2. Yoksulluk Sınırının Tespiti	25
1.4.3.Çalışan Yoksulluğu Kavramı ve Tanımı.....	27
1.4.4.Çalışan Yoksulluğu Boyutları ve Nedenleri.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA ASGARİ ÜCRET YOKSULLUK İLİŞKİSİ

2.1. İLGİLİ TARAFLAR AÇISINDAN ASGARİ ÜCRET	32
2.1.1. İşverenler Açısından Asgari Ücret Politikası	33

2.1.2. Çalışanlar Açısından Asgari Ücret Politikası	36
2.1.3. Devlet Açısından Asgari Ücret Politikası.....	40
2.2. ASGARİ ÜCRET VE YOKSULLUK ORANLARININ YILLAR İTİBARI İLE DEĞİŞİMİ.....	43
2.2.1. Dünyada Asgari Ücretin Yıllar İtibarıyla Değişimi.....	44
2.2.2. Türkiye’de Asgari Ücretin Yıllar İtibari ile Değişimi.....	50
2.2.3. Dünyada Yoksulluk Oranının Yıllar İtibari ile Değişimi.....	53
2.2.4. Türkiye’de Yoksulluk Oranının Yıllar İtibari ile Değişimi.....	57
2.3. ASGARİ ÜCRET, YOKSULLUK SINIRI VE SİYASET ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	61
2.3.1. Siyaset ve Asgari Ücret İlişkisi	62
2.3.2. Asgari Ücret Komisyonunun Etkinliği	64
2.3.3. Yoksulluk Sınırı ve Asgari Ücret İlişkisi	68
2.3.4. Çalışan Yoksulluğu ve Asgari Ücret İlişkisi	70
2.3.5. Milli Gelirin Asgari Ücrete Yansıması	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK SINIRI ŞARTLARINDA ASGARİ ÜCRET POLİTİKASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. ASGARİ ÜCRET SEVİYESİNİN AÇLIK SINIRI VE YOKSULLUK SINIRI İLE ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	79
---	----

3.1.1. Açlık ve Yoksulluk Sınırlarının İncelenmesi.....	80
3.1.2. Açlık ve Yoksulluk Sınırları ile Asgari Ücretin Kıyaslanması.....	82
3.1.3. Ülke Genelinde Bölgesel Yoksulluk Oranlarının Değerlendirilmesi	85
3.2. ETKİN VE ADALETLİ BİR ASGARİ ÜCRET POLİTİKASI İÇİN DEĞERLENDİRMELER.....	96
SONUÇ.....	99
KAYNAKÇA	102

TABLÖLAR

Tablo 1	: Asgari Ücret 2021 Yasal Kesintileri.....	35
Tablo 2	: Asgari Ücretin İşverene Maliyeti.....	36
Tablo 3	: İstihdam Edilenlerin Yıllara Göre İşteki Durumu.....	37
Tablo 4	:5510 Sayılı Kanun'un 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Zorunlu Sigortalıların Prime Esas Günlük Kazançlarının Sektör ve Cinsiyete Göre Oransal Dağılımı, 2017.....	38
Tablo 5	: Asgari Ücretin Satın Alma Gücü.....	40
Tablo 6	: Asgari Ücretin Dünyanın Bazı Ülkelerindeki Belirlenme Yöntemleri..	46
Tablo 7	: Asgari Ücret Tespit Komisyonu Oylama Kararları.....	51
Tablo 8	: Türkiye'de Hanehalkı Fertlerinin İşteki Durumuna ve Çalıştığı Sektöre Göre Yoksulluk Oranları.....	59
Tablo 9	: Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları, 2002-20.....	85
Tablo 10	: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre İBBS 1. Düzey Bölgesel Yoksul Sayıları ve Yoksulluk Oranları, 2017, 2018.....	87
Tablo 11	: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre İBBS 2. Düzey Bölgesel Yoksul Sayıları ve Yoksulluk Oranları, 2017, 2018.....	89
Tablo 12	: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre İlk ve Son Yüzde 20'lik Grupların Yıllık Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirinin Dağılımlarının 2017-2018 Karşılaştırması.....	93

GRAFİKLER

Grafik 1	: Asgari Ücretin Bazı Dünya Ülkelerinde 10 Yıl İçindeki Euro Bazında Değişimi.....	47
Grafik 2	: Asgari Ücretin Bazı Dünya Ülkelerinde 10 Yıl İçindeki Satın Alma Gücündeki Değişim (SGP).....	48
Grafik 3	: Asgari Ücretin Bazı Dünya Ülkelerinde 2020 Yılı İçin Satın Alma Gücü (SGP).....	49
Grafik 4	: Asgari Ücretin Euro Bazında Değişimi.....	52
Grafik 5	: Dünyada Geliri 1.90 Dolar Altında Olanların Dünya Nüfusuna Oranı.....	53
Grafik 6	: Dünyada Geliri 3.20 Dolar Altında Olanların Dünya Nüfusuna Oranı.....	55
Grafik 7	: Dünyada Geliri 5.50 Dolar Altında Olanların Dünya Nüfusuna Oranı.....	56
Grafik 8	: Ulusal Yoksulluk Sınırına Göre Türkiye' de Nüfusun Yoksulluk Oranı.....	57
Grafik 9	: Türkiye'de Geliri 1.90 Dolar Altında Olanların Toplam Nüfusuna Oranı.....	58
Grafik 10	: Hanehalkı Kullanılabilir Gelire Göre Gini Katsayısı.....	73
Grafik 11	: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Hesaplanan, Yoksulluk Oranı, 2006-2018.....	74
Grafik 12	: TÜİK, TÜRK-İŞ, Açlık ve Yoksulluk Sınırına ile 4 Kişilik Bir Ailenin Net Asgari Ücret Tutarları.....	83

KISALTMALAR

Bibliyografik Bilgiler	Türkçe / İngilizce
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AGİ	Asgari Geçim İndirimi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
FGT	Foster-Greer-Thorbecke
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HARB-İŞ	Türkiye Harb Sanayi ve Yardımcı İşkolları İşçileri Sendikası
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	Uluslararası Para Fonu
İ.K.	İş Kanunu
İBBS	Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
KAMU-SEN	Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu
Md.	Madde
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SGP	Satın Alma Gücü Paritesi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRK-İŞ	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
vb.	ve benzeri

GİRİŞ

Asgari ücret politikası genel tanımlamalara göre değerlendirildiğinde bireyin insan onuruna yaraşır biçimde bir hayat sürebilmesi için gerekli olan gelir düzeyini sağlamak olarak ifade edilmektedir. Devlet açısından gelir dağılımında adaleti sağlamaya yönelik olarak kullanılan önemli bir sosyal politika aracı olmasının yanında, işveren açısından maliyeti artıran bir unsur olması, işçi açısından ise asgari geçim düzeyini belirleme bakımından sahip olduğu önem nedeniyle sürekli gündem de yer alan bir konu olmuştur. Asgari ücret pazarlık konusu olamayacak kadar önemli olup, yoksul kesimin ücret düzeyi halini almış ve korunması gereken bir ücret politikasıdır. Asgari ücret politikası ücretlerin alt sınırını belirleyerek yoksulluğun önlenmesinde ve gelir dağılımında adaletin sağlanmasında devletin sahip olduğu en önemli araçların başında yer almaktadır.

Bu çalışmanın amacı asgari ücret politikasının nitelik ve etkinlik açısından ele alınarak, gelir eşitsizliklerinin ve yoksulluğun azaltılmasında gerçekten başarılı olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda asgari ücret ile yoksulluk sınırı ilişkisi irdelenerek seviyenin ne olması gerektiği değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmada yer alan genel kavramlara ve tanımlamalara yer verilmiştir. İlk olarak ücret ve asgari ücret kavramı ele alınmış, özellikle asgari ücret kavramının unsurları, tarihsel süreci, amacı, belirlenme yöntemi ve asgari ücretin önemi, akabinde ise yoksulluk kavramı, ölçümü, tespit yöntemleri ve çalışan yoksulluğuna ilişkin tanımlamalara yer verilmiştir. Buna göre, asgari ücret sadece emeğin fiyatı olmaktan öte insanın hayatını devam ettirmesi için gerekli olan bir geliri ifade ederken, sosyal yönden değerlendirildiğinde, çalışanların büyük bir kısmı için tek geçim kaynağı olması sebebi ile önem kazanmaktadır. İşverenler açısından ele alındığında ise çalışanlara ödenen ücretler her dönem için en önemli üretim maliyetlerinden birini oluşturmaktadır. Kamu organları açısından ise sigorta prim ödemeleri, idari para cezaları, uygulanan teşvikler gibi birçok konu için ödeme miktarını tayin eden bir kıstas niteliğindedir. Yoksulluk ise günümüzde özellikle gelişmişlik düzeyi düşük olan ülkelerde toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Kimlerin yoksul olarak tanımlanacağı tespit yöntemlerindeki farklılıklar gibi sebeplerden değişiklik göstermiş ve

mutlak yoksulluk, görelî yoksulluk ve öznel yoksulluk gibi kavramlar oluşmuştur. Çalışmamızda bu kavramlar tanımlanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, Türkiye’de ve dünyada asgari ücret ile yoksulluk oranlarının ilişkisi incelenmiş ve bu kapsamda asgari ücretin ilgili taraflar açısından önemi, yoksulluk sınırı ile asgari ücretin yıllar itibari ile olan değişimi ve siyaset ile olan ilişkisi, değerlendirilmiştir. Ülkemizde etkili olan ekonomik krizler, yetersiz uygulanan siyasi politikalar gelirin adaletsiz dağılımına sebep olurken yoksulluk sorununda beraberinde getirmiştir. Düünden bugüne asgari ücret önemini koruyarak siyasetin de gündeminde yer almaya devam etmiştir. Dünya genelinde asgari ücret sisteminde her ülke için değişik düzenlemeler oluşturulmuştur. Zamanla yoksulluk ile ilgili çalışmalar fayda sağlamış ve yoksulluk oranın yıllar içerisinde gerilediği görülmüş olmasına rağmen tüm ülkeler için küresel ölçekte yoksulluk sorununun ortadan kalktığı söylenememektedir.

Üçüncü bölümde, yoksulluk sınırı şartlarında asgari ücret politikasının değerlendirilmesi yapılmıştır. Asgari ücret seviyesinin açlık sınırı ve yoksulluk sınırı ile arasındaki ilişkisi incelenmiş, ülke genelindeki bölgesel yoksulluk oranlarının farklılıkları ile daha etkili ve adaletli bir asgari ücret politikası oluşturabilmek için değerlendirmeler yapılmıştır. Buna göre, açlık ve yoksulluk sınırının rakamsal olarak asgari ücret seviyesinin üzerine çıksa bile genel anlama 4 kişilik bir ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayabilecek seviyeden uzak olduğu görüşü hâkim olmaktadır. Ülke genelinde bölgesel olarak gelişmişlik düzeylerinin farklı olması ile kırsal ve kent yoksulluğu oranlarının da değişkenlik gösterdiği, kırsal bölgelerde yaşayan bireylerin kentte yaşayan kişilere göre yoksulluk oranının daha yüksek seviyelerde olduğu belirtilmektedir.

Dünya da ve ülkemizde sıklıkla yaşanan sorunlardan biri, yanlış uygulanan ücret politikaları ve devamında oluşan gelir dağılımı adaletsizliğidir. Kaldı ki asgari ücret politikası gelir dağılımı ve yoksulluk ile mücadelede önemli bir araç olarak kullanılabilecek iken, yanlış uygulanan politikalar neticesinde düşük gelir seviyelerindeki toplumların tek geçim kaynağı olma özelliğine bürünmüş ve yoksulluk sorununa çözüm olmaktan uzak kalmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ASGARİ ÜCRET VE YOKSULLUK KAVRAMLARININ GENEL ÇERÇEVESİ

Asgari ücret kavramını tanımlayabilmek ve değerlendirme yapabilmek için öncelikli olarak daha geniş bir açıdan ele almamız gerekmektedir, bu anlamda ilk olarak ücret kavramının tanımlanması yapılmalıdır.

1.GENEL KAVRAMLAR

1.1. ÜCRET KAVRAMI

Türkiye anayasasının 55. maddesi ücret kavramını emeğin karşılığı olarak tanımlamıştır (Md.55). Ücret kavramına ilişkin olarak işçi, başkasına bağlı olarak çalışan ücreti karşılığında emeğini arz eden ve karşılığında elde ettiği ücret ile geçimini sağlayan kişi olarak tanımlanmaktadır (Kutal, 1969: 1). Ücret bireye yürütmüş olduğu bir iş güdümü karşılığında işi yaptıran taraflarca, parasal olarak yapılan bir ödeme aracı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Çalışma düzeni çerçevesinde genel kuralları belirleyen 4857 sayılı İş Kanunu açısından değerlendirildiğinde ilgili kanunun 32. maddesinde ücret kavramını bir kişiye yapmış olduğu iş karşılığı ödenen para olarak tanımlanmakta ve aynı kanunun birçok maddesinde ücretin önemine yer veren hükümler bulunmaktadır (Md. 32). Bu düzenlemeler incelendiğinde iş hukuku çerçevesinde birçok alanda işçiyi korumaya yönelik uygulamalar olduğu görülmektedir, ücret kavramı açısından değerlendirme yapıldığında belirtilen tanımlamalar çerçevesinde işçiye yapmış olduğu bir iş karşılığı ancak ücret ödenmesi söz konusu iken koruyucu iş hukuku düzenlemeleri ile işçinin çalışmadığı dönemler içinde ücret ödenecek şekilde düzenlemelere yer verdiği görülmektedir. Çalışılmadığı halde ücret ödemesi yapılacak bazı uygulamaları değerlendirmek gerekirse; yıllık izin dönemleri, işyerinin işe ara verme gibi zorunlu sebepler hallerinde çalışmadığı bir hafta için yarım ücret ödenmesi durumu, çalışanın raporlu olması halinde sosyal güvenlik kurumunca yapılan iş göremezlik ödemeleri, hafta tatili uygulamalarını bu kapsamda değerlendirebiliriz (Işığışık, 2017: 28). Ücret kavramı

emeği karşılığı çalışan işçinin hayatını sürdürebilmesi için genellikle tek geçim kaynağı olması, yaşam standartlarını belirleyen sosyal statüsünü göstergesi olarak kabul edilmesi gibi birçok nedenle önemini sürekli olarak koruyan bir unsudur. Günümüzde asıl ücrete ek olarak işverenlerin çalışanlarının emekleri karşılığı olan ücret demelerine ek olarak sosyal imknlar, prim ve ikramiye ve benzeri (vb.) gibi yan demler de yaptığı görülmektedir.

Türkiye Anayasası ilgili maddesinde ücret kavramını tanımlamış buna göre, ücret karşılığı çalışan bireylerin emeklerini koruyarak yaptıkları işlere uygun değerde ücret elde etmelerini sağlamak ve daha iyi şartlarda yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları ve gerekli tedbirleri sağlamak adına devlet yapısını sorumlu kılmıştır (Md.55).

Asgari cret politikası bu bağlamda ele alındığında devletin ücret gelirlerinin belirli bir seviyenin altına düşmesini engelleyerek işçinin geçimini garanti edecek bir seviyeye yükselttiği, ulusal gelirin dağılımında adaleti sağlamaya çalıştığı bir politika aracı olarak yer almaktadır (Kutal, 1969: 4).

1.2.ASGARİ ÜCRET KAVRAMI

Asgari cret kavramı ücret geliri ile çalışmak durumunda olan bireyler ve bakmakla yükümlü oldukları aile fertlerinin insan onuruna yakışacak bir şekilde hayatlarını sürdürmelerine olanak sağlamak amacı ile var olmuş ve zaman içerisinde tüm dünyada çeşitli düzenlemeler ile oluşumunu şekillendirmiş bir sosyal politika aracıdır (Korkmaz, 2003: 155).

1.2.1. Asgari cretin Tanımı

İşçinin en önemli hatta çoğu zaman tek geçim kaynağı olan ücret gelirinin devlet politikaları ile şekillendirilen en alt düzeyini ifade eden asgari ücret kavramı çeşitli kaynaklarda benzer nitelikler ile tanımlanmıştır, en açık ifadeler ile belirtecek olursak;

Asgari ücret işveren tarafından emeğin karşılığı olarak ödenecek en alt seviyedeki ücret miktarı olmak ile birlikte işveren maliyetlerine veya çalışan bireyin özelliklerine bağlı olmaksızın devlet otoritesi tarafından şekillendirilmiş ve hukuki düzenlemeler ile korunmuş ülke genelinde uygulanmak mecburiyetinde olunan, zorunlu karaktere sahip pazarlık konusu dahi edilemeyecek nitelikte olan, çalışan bireyin ve ailesinin insan onuruna uygun şekilde yaşamlarını sürdürmelerine olanak sağlayacak seviyede olması gereken ücret düzeyini ifade eder, diyebiliriz (Işığışok, 2017: 36).

Literatürde yer alan bazı tanımlarda, asgari ücret politikasına zaman içerisinde değişiklik gösterir nitelikte olan ekonomik, kültürel ve politik hayatın unsurlarının da etki etmesi sebepleri ile tek boyutlu olarak ele alınamayacak bir kavram olduğu ve bu sebepler ile dar anlamda bir tanım yapmanın zor olacağı belirtilmiştir. Asgari ücretin niteliği işçinin ekonomik ihtiyaçları ile işverenin ödeme kapasitesi gibi zaman içerisinde ve uygulandığı konuma göre değişebilecek ölçütler bulundurmaktadır (Korkmaz, 2003). Bir ülke için belirlenen asgari ücret tanımı ekonomik ve kültürel yapının etkisi ile başka bir ülkede aynı şekilde ifade edilememektedir. Zaman içerisinde değişen asgari ücretin soyut karakterli bu dayanakları aynı ülkedeki asgari ücret kavramını bile zamanla değiştirebileceğinden net bir tanım yapmak oldukça güçleşmektedir (Kutal, 1969: 4).

Bu bağlamda amacımız asgari ücrete net bir tanım yapmaktan daha çok içerisinde yer alan unsurları ele alarak konunun daha açık bir şekilde anlaşılmasına olanak sağlamaktır. Asgari ücret kişinin niteliklerine bağlı olarak değişmesi mümkün olmayan, emeği karşılığı bir işverene bağlı olarak çalışan bireyin asgari bir yaşam seviyesi içerisinde bulunmasını esas almaktadır. Klasik anlamda bir ücret kavramı olmamakla birlikte ücret haddinin en alt seviyesini ifade etmektedir. İşverenin ekonomik şartları ile işçi – işveren arasında görüşülen ücret haddi ne olursa olsun işverenin asgari ücretten daha düşük ücret ödeme imkânı bulunmamaktadır. Bir yandan işçinin insan hasiyetine yakışır seviyede ücret alarak daha düşük ücretler ile çalışmasını önlemek bir yandan da işverenin daha düşük ücret ödemesine engel olarak ekonomik düzene destek olmaya çalışan mecburi karaktere sahip bir ücret sistemidir (Kutal, 1969: 5).

Az gelişmiş ülkelerin öncelikli olarak çözüm bulmaları gereken sosyal sorunların başında gelen konulardan biri düşük ücretlerdir. İşçinin yapmış olduğu iş karşılığı aldığı

dar anlamdaki ücret kavramının yerini zamanla emeğin gerçek değerini ele alan sosyal ücret kavramı almıştır ve sosyal ücret kavramı asgari ücret kavramının oluşmasını sağlamıştır. Asgari ücret işçiye hayatını idame ettirecek uygun ücretin sağlanmasının devlet gücü ile garanti altına alınmasıdır (TÜRK-İŞ, 1978).

1949 yılında Türkiye tarafından da onaylanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 23/3 maddesinde tüm bireylerin kendileri ve aileleri için insanca yaşamak ve gerekli olabilecek tüm sosyal korunma önlemlerinin sağlanacağı yaşam standartları oluşturabilecek seviyede adil bir ücret haklarının olduğu ayrıntılı bir şekilde tanımlanmıştır (md.23/3). Bu bildirgeye göre devletin her türlü konum ve statüde çalışan tüm bireyler ile onların sorumluluğundaki aile fertleri için insan onuruna yakışır bir hayat standartlarını sağlayacak ücret gelirine sahip olmaları için gerekli yasal düzenlemeleri yaparak hukuki anlamda koruma sağlayacak şekilde mevzuatlar oluşturması gerekmektedir (Üçışık, 2013). Dünya üzerinde tüm ülkeler kendi imkân ve koşullarında ulusal ya da uluslararası mevzuatlarda doğrudan veya dolaylı olarak tanımlara yer vermişlerdir, Türkiye’de 1961 Anayasası’nın 45. maddesinde devletin çalışanlara yaptıkları işe uygun ve insanlık onuruna yakışır yaşayış seviyesi sağlayarak adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alması gerektiğini belirterek sosyal yönden güçlü bir tanımlamada bulunmuştur. Akabinde yürürlükteki 1982 Anayasası ise md.55’te devletin vatandaşları adına sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli olacak tedbirleri alması gerektiğini bildirmiş daha sonrasında 2001 yılındaki değişiklik ile asgari ücretin tespitinde çalışanların geçim şartlarını ve ülkenin ekonomik koşullarını göz önünde bulundurmak gerektiğine yer vererek asgari ücretin sosyal gereklilikler ile birlikte ekonomik koşullarda göz önünde bulundurularak belirlenmesi gerektiğini nitelendirmiştir. Asgari ücret yönetmeliğine göre, asgari ücret “işçilere normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücret” olarak tanımlamıştır (Korkmaz, 2003). Geçen süre içerisinde asgari ücret ile ilgili oluşturulan düzenlemelerdeki asgari ücret tanımlarının birbirinin içeriği ile benzer niteliklerde olduğu görülmektedir.

1.2.2. Asgari Ücretin Unsurları

Asgari ücret politikasının unsurlarını değerlendirecek olursak ilk olarak normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ücrettir. Asgari ücret yönetmeliğinde madde 4/d’de yer alan tanımda belirtildiği üzere işçiye normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenir. Bu tanım işçinin devamsızlık yaptığı günler için işverenden ücret talep edemeyeceği anlamına gelmektedir. Ancak işçi ve işveren arasında yapılan iş sözleşmelerinde veya yasal nedenler çerçevesinde eksik çalışma yapılması durumlarında işçinin ücreti tam olarak ödenir. Bu gibi durumlarda işçi tam gün çalışmış olarak sayılmaktadır (Korkmaz, 2003). İşçi normal çalışma günü için belirlenen çalışma süresinden fazla çalışma yapar ise 4857 sayılı iş kanunun 41. maddesinde yer alan koşullar çerçevesinde fazla çalışılan günler için asgari ücretin üzerine fazla çalışma sürelerine ilişkin ücretin ödenmesi gerekmektedir (Md.41).

İkinci unsur, asgari ücretin zorunlu ihtiyaçların asgari düzeydeki karşılığı niteliğinde olmasıdır. Asgari ücret yönetmeliğinde belirtilen gıda, giyim, barınma, sağlık, ulaşım ve kültürel ihtiyaçlar zorunlu ihtiyaç niteliğinde olup asgari ücretin bu ihtiyaçları karşılayacak düzeyde olması gerektiği öngörülmüştür. Yine aynı yönetmelikte zorunlu ihtiyaçlar sıralandıktan sonra gibi ifadesinin kullanılması asgari ücretin belirlenirken bu zorunlu ihtiyaçlara ek olarak zaman içerisinde oluşabilecek başka ihtiyaçlar da eklenebileceğini açık bir şekilde göstermektedir. Asgari ücret belirlenir iken zorunlu ihtiyaçların ilgili yönetmelikte günün fiyatları üzerinden belirleneceği belirtiliş olmak ile birlikte komisyon kararlarından sonraki cari fiyat değişikliklerinde asgari ücret seviyesinin de yeniden düzenlemesi gerekmekte olacaktır (Korkmaz, 2003).

Üçüncü unsur işçinin ve ailesinin ihtiyaçlarını esas almasıdır. Asgari ücret yönetmeliğinde tanımlama yaparken asgari ücretin işçinin zorunlu ihtiyaçlarını karşılayacak ücret olarak tanımladığını ve ailesinin bu kapsamda tanım içine dâhil edilmediğini görmekteyiz. Sosyal devlet ilkesi çerçevesinde değerlendirme yapıldığında ilgili tanımın daha geniş bir açıdan yorumlanarak kişinin yanı sıra bakmak ile yükümlü olduğu aile fertlerinin de zorunlu ihtiyaçlarını karşılayacak seviyede belirlenmesi hususunun dikkate alınması gerekmektedir (Korkmaz, 2003).

Dördüncü ve son unsur ise asgari ücretin ödenecek ücret seviyesinin en alt sınırını oluşturmastır. Asgari ücret yönetmeliğinin 12. maddesi “İşçilere, Komisyonca belirlenen ücretlerden düşük ücret ödenemez. İş sözleşmelerine ve toplu iş sözleşmelerine bunun aksine hükümler konulamaz.” şeklindedir. Bu ibare ile asgari ücret işçiye ödenecek en alt seviye ücret düzeyini göstermektedir, daha düşük ücret ödenmesi söz konusu olamayacağından hukuki anlamda cezai uygulamalar oluşturulmuştur. Toplu pazarlık veya iş sözleşmeleri ile ödenecek ücret düzeylerinde artış yapılabileceği gibi asgari ücret düzeyinin altında bir ücret seviyesinde anlaşma yapılması mümkün değildir. Böyle bir durumda asgari ücret ile görüşülen ücret arasındaki fark işçiye ödenmesi gerekmektedir (Korkmaz, 2003).

1.2.3. Asgari Ücretin Tarihsel Gelişimi

Orta çağın lonca sisteminde henüz işçi işveren sınıfının ortaya çıkmadığından ve işveren karşısında korunmaya ihtiyaç duyan bir sosyal sınıf olmadığından asgari bir ücret tespitine ihtiyaç duyulmamıştır. Nitekim bu dönemde önemli bir güce sahip olan loncaların meslek mensuplarının tüm ihtiyaçlarını düzenledikleri ve hem ham hem mamul madde fiyatları ile cırac kalfa gibi her kademedeki çalışanın ücretlerine kadar müdahale yetkilerinin olduğu görülmektedir (Kutal, 1969). Orta çağdan itibaren adil ücret sistemi açıklanmaya çalışılmıştır, özellikle 14. ve 15. yüzyıllarda din adamları bu alandaki fikirlere açıklık getirseler de daha sonrasında serbestlik kuramının etkisi ile bu düşünce önem kazanamamıştır (TÜRK-İŞ, 1978).

18. ve 19. yüzyılla gelindiğinde sanayileşme sürecinin etkileri ile sayısız kural ve yönetmelikleri ile hüküm süren lonca sistemleri eski düzen kalmış, endüstrileşmenin önünde bir engel olarak görülmüş ve böylece yıkılmaları kaçınılmaz olmuştur. 16. ve 18. yüzyılın ustaları artık sanayileşen kapitalistlerin işçi sınıfını oluşturmaya başlamışlardır. Sermayenin önem kazandığı bu dönemde çok küçük yaştaki çocukların bile çalışma hayatına girmek zorunda kaldıkları görülmektedir (Huberman, 2016: 200). Ücretlerin işçilerin en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamayacakları seviyelere kadar inmesi sonucunda hükümetler kayıtsız kalamamışlar ve asgari ücret ile ilgili ilk çalışmalar oluşmaya başlamıştı (Işığışok, 2017: 41).

Bu alandaki ilk düzenlemeler 1884 yılında Yeni Zelanda’da 1896 yılında ise Avusturalya’da yapılmıştır. Bu dönemde sanayileşmiş ülkeler arasında bakıldığında ücretlerin bir kanunun konusu olduğu ilk ülke ise 1909 yılında İngiltere olmuştur. 1911 yılında Almanya 1915 yılında ise Fransa’da ilk uygulamalar başlamıştır. 1926 yılında İspanya 1934 yılında Belçika asgari ücret mekanizmalarını oluşturmuşlardır. 2. Dünya Savaşı’ndan sonra Avrupa’nın birçok ülkesinde asgari ücret sisteminin yaygınlaştığı görülmektedir. Frankofon Afrika ülkeleri tarım için daha düşük oranlı olan Fransız genel asgari ücret modelini benimserken, Anglofon Afrika ülkelerinin ise sektörel ücret anlayışının benimsediği görülmektedir. 1944 yılında Lüksemburg, 1950 yılında Fransa, 1954 yılında Malta, 1969 yılında Hollanda ve 1974 yılında ise Portekiz asgari ücret düzeylerinin belirlenmesinde ilk yasal düzenlemelerini yapmışlardır. Avrupa ülkeleri içerisinde Almanya, Avusturya, İtalya, Danimarka, Finlandiya, Norveç, İsveç ve İsviçre gibi toplu pazarlık sisteminin gelişme sağladığı ülkelerde, asgari ücret seviyeleri toplu pazarlık sistemi ile değerlendirildiğinden yasal asgari ücret politikası önem kazanamamıştır. Almanya da sadece ev sanayi işçileri ile liman işçileri için dar kapsamlı yasal düzenlemeler yapılmıştır. Amerika Birleşik Devleti’nde (ABD) kadın, genç ve azınlıkları korumak amacı ile 1912 ve 1913 yıllarında asgari ücret sistemi anlamında eyalet düzeyinde ilk yasal düzenlemelere yer verilmiştir. Latin Amerika ülkelerinde ise asgari ücret düzenlemeleri oldukça eskiye dayanmakta ve asgari ücret tespit mekanizması kurulmadan önce tek tek yasalar ile belirlenmekteyken, Meksika’da 1917 yılında asgari ücrete ilişkin hükümler Federal Anayasasında yer almış ancak bu ülkede asgari ücret tespitine ilk olarak 1931 yılında başlanmıştır. 1923 yılında Uruguay’da, 1922 yılında Peru’da, Brezilya’da 1937 anayasasında ve daha sonra 1936 da asgari ücret kanunu ile yasal düzenlemeler yapılmıştır. Asgari ücretin tespiti bu ülkeler için devletin temel işlevi olarak görülmüştür. Asya ülkelerinde ise asgari ücretin gelişimi daha yavaş olmuştur. 2. Dünya Savaşı’ndan sonra Burma ve Malezya’da daha sonra Fiji’de 1957 yılında, 1948 yılında ise Hindistan’da iş kollarına dayanan düzenlemeler yapılmıştır. Asgari ücret düzenlemeleri ile ilgili yasal düzenlemeleri Filipinler 1951 de, Japonya 1959 da Güney Kore 1986 da yapmıştır. Asya’nın batısında kurulan sistemler Asya’nın doğusuna göre daha gelişmiştir. Afrika ülkelerinde ise batılı ülkelerin kolonilerinde asgari ücret sistemleri görülmektedir. Koloniler özgürlüklerini kazandıktan sonra da aynı sistemleri benzer şekillerde yürütmüşlerdir (ILO, 2021;Korkmaz, 2003).

Ülkemizde ise asgari ücret sisteminin gelişimi Osmanlı Dönemine dayanmaktadır, Osmanlı döneminde işçi sınıfının 19. yüzyılda doğduğu kabul edilmektedir. Bu dönemdeki işçiler sömürge durumuna düşmüş ülkenin içerisinde çoğu yabancı kapitalistlerin güdümünde olan işletmelerde kendilerini koruyacak güçten yoksun kalmışlardır. Tarihimizde bilinen ilk düzenleme 1806 yılında olmuştur. 2 Şaban 1226 (1806) yılında bir fermanda ücret tespiti yapılmıştır. Ereğli Kömür Havzası Maden İşçilerinin Hukukuna Mütedair 151 sayılı Kanunun 1921 yılında çıkarılmış ve 11. Maddesinde kömür ocaklarında çalışan işçiler için ücret düzenlemesi sağlamıştır. 1923 yılında gerçekleşen Türkiye İktisat Kongresinde, üçer aylık dönemlerde geçim şartlarına göre belediyelerin tespit ve ilan etmeleri ve işletmelerin bu tutara uymaları kararlaştırılmışsa da uygulama imkânı olmamıştır. 1931 yılında, 151 sayılı Havzai Fahmiye kanunu ile işçiye asgari ücret ödeneceği bu ücretinde belirlenen komisyonca kararlaştırılacağı belirtilmiştir (Eser & Terzi, 2008: 130; TÜRK-İŞ, 1978; Korkmaz, 2003).

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde 1936 yılında ilk olarak 3008 sayılı İş Kanunu ile birlikte asgari ücret düzenlemelerine yer verildiği görülmektedir. 3008 sayılı kanunda asgari ücretin mahalli komisyonlarca belirlenmesi bildirilmiştir. Kanuna rağmen ilgili yönetmeliğin hazırlanması 1951 yılında tamamlanmıştır. 1967 yılına kadar yürürlükte kalan 3008 sayılı kanunun çerçevesinde asgari ücret belirlenmeye çalışılsa da komisyonlar arasındaki iletişim eksiklikleri, asgari ücret sisteminin amacının tam olarak algılanamaması ve yaşanan sorunları giderecek bir kurumsal yapının olamayışı sebebi ile beklenen sonuçlara varılamamıştır (Eser & Terzi, 2008: 130).

1967 asgari ücret sisteminin yapısı değiştirilmiş ve 931 sayılı İş Kanunu ve 1968 tarihli Asgari Ücret Yönetmeliği çıkartılmıştır. Değiştirilen bu yapı bazı değişiklikler göstermek ile birlikte günümüzde halen korunmaktadır. Asgari ücretin belirlenme yetkisi mahalli komisyonlardan alınarak merkezi bir kuruma verilmiştir. Bu kurum işçi işveren ve hükümet temsilcilerinden oluşmaktadır. Asgari ücretin 2 yılda bir olmak üzere 16 yaş ve 16 yaş üstü kişiler için iki ayrı miktar olarak saat başı ücret ile belirlenmesi yine bu dönemde düzenlenmiştir (Korkmaz, 2003). Asgari ücret komisyonu tespit işlemlerinde bölgesel gelişmişliği göz önünde bulundurarak 1969, 1972 ve 1973 yılında bölgelere göre farklı asgari ücret tespitleri yapmıştır. 1974 yılını gelindiğinde tek ücret tespitine yönelik

olarak yalnızca tarım-sanayi ve 16 yaş altı-üstü olmak üzere iki kalemde asgari ücret tutarları belirlenmiştir. Daha sonra 1989 yılında gelindiğinde tarım ve sanayi kesimi için uygulanan farklı asgari ücret politikalarının kaldırılarak sadece 16 yaş altı-üstü için farklı olmak üzere sektör ayrımı yapmadan asgari ücret belirlenmeye başlanmıştır (Korkmaz, 2004: 61). 16 yaş altı için asgari ücret belirlenmesine 2014 yılına kadar devam edilmiştir.

1971 yılında 931 sayılı İş Kanunu şekil yönünden anayasa mahkemesi tarafından iptal edilmesi üzerine 1475 sayılı İş Kanunu 1971 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İş Kanunun 33. Md. 'de belirtilen Asgari Ücret Yönetmeliği ise 1972 yılında yayınlanmıştır. 1475 sayılı İş Kanunu genel hatları ile 931 sayılı İş Kanuna benzerlik göstermekle birlikte hizmet akdi dışında akit ya da anlaşma ile çalışan stajyer, çırak vb. kişileri kapsam dışı bırakmıştır (TÜRK-İŞ, 1978).

1475 sayılı İş Kanunu, 2003 yılında iptal edilerek 4857 sayılı İş Kanunu çıkartılmıştır. Günümüzde halen yürürlükte olan 4857 sayılı İş Kanunu 39. maddesinde asgari ücreti, iş sözleşmesi ile çalışan kanunun kapsamına giren veya kapsama girmeyen her türlü işçi geçerli kılmış ve kapsam sorununa çözüm getirmiştir (İ.K. Md. 39).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun 1969 yılında, 1951 Tarihli “Tarımda Asgari Ücretin Tespiti Usulleri Hakkında 99 Sayılı Sözleşme” ile 1973 yılında ise 1928 tarihli “Asgari Ücret Tespiti Usulleri İhdasına İlişkin 26 sayılı Sözleşme” onaylanarak ülkemiz açısından asgari ücret konusunda uluslararası bir nitelik sağlanmıştır. 1982 Anayasasında yer alan “sosyal devlet” ilkesi asgari ücrete Anayasal bir güvence sağlamaktadır (Korkmaz, 2003). Günümüze gelindikçe birçok gelişmekte olan ve yükselen ekonomiye sahip ülkeler asgari ücretler sistemlerini belirlemişler veya güçlendirmişlerdir (ILO, 2021).

1.2.4. Asgari Ücretin Önemi

Ücret kavramı tüm bireyler için sosyal ve ekonomik yaşam içerisinde son derece önemli bir kavramdır. Sanayinin gelişmesi ile çalışanların çoğuluğunun ücretli olduğu görülmektedir. Ücret geliri böylelikle ücretliler toplumuna dönüşmüş ülkelerde büyük bir önem kazanmıştır (Işığışık, 2017: 38).

Gelişmiş ülkelerde ücretler arz ve talep dengesi ile belirlendiğinde arzın kısıtlılığına göre ücret seviyeleri yükselmektedir. Asgari ücret miktarı daha alt seviyelerde kalmakta ve düşük düzeyde olan bu ücret piyasada önemini yitirmektedir, ancak buna karşılık gelişmekte olan ülkelerde işverenler kendi çıkarları doğrultusunda emek arzını hak ettiği değerinin çok altında çalıştırmak isteyebilmektedirler. Bu dönemlerde asgari ücret seviyesinin etkili şekilde kullanılabiliyor olması ücretlerin çok alt düzeylere inmesini önleyebilmektedir. Eğer herhangi bir taban ücret uygulaması olmaz ise tüm aile bireylerinin geçimlerini sağlayabilmek adına çalışma hayatına girdiklerini görebilmekteyiz (TÜRK-İŞ, 1978). Bu bağlamda, ücret konusu çeşitli yönlerden değerlendirildiğinde işçilerin olduğu gibi işverenler ve kamu organlarını da yakından ilgilendirmektedir (Kutal, 1969).

İşçiler açısından asgari ücret, emeğin fiyatı olmasının ötesinde insanın yaşaması varlığını idame ettirmesi için gerekli olan bir gelirdir. Sosyal yönden değerlendirildiğinde, çalışanların büyük çoğunluğu için tek gelir kaynağıdır (Işığışık, 2017: 38). İşverenler açısından değerlendirildiğinde işçi ücretleri en önemli üretim maliyetlerinden biri olmaktadır. Kamu organları bakımından ele alındığında sigorta prim ödemeleri, idari para cezaları, uygulanan teşvikler vb. birçok alanda kamu idaresi tarafından asgari ücret düzeyi baz alınarak işleyen süreçler olduğu görülmektedir.

Asgari ücret ILO'da 1919'dan beri ele alınan ve önemi vurgulanan bir konu olarak yer almıştır. Bu konuyla ilgili olarak Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından üç sözleşme ile üç tavsiye kararı onaylanmıştır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için 1928 yılında düzenlenen 11. Çalışma Konferansında 26 Sayılı Sözleşme "Asgari Ücreti Belirleme Yöntemi" ile 30 numaralı Tavsiye Kararı "Asgari Ücret Belirleme Yöntemleri" kabul edilmiş, akabinde 1951 yılında ise 34. Çalışma Konferansında 99 sayılı Sözleşme "Tarımda Asgari Ücret Tespit Mekanizması" ve 88 numaralı Tavsiye Kararı olan "Tarım İşçilerinin Asgari Ücretleri'nin Tespit Usulleri" kabul etmiştir. 1970 yılına gelindiğinde 131 Sayılı Sözleşme "Gelişmekte Olan Ülkelerde Asgari Ücret Tespiti'ne İlişkin" ve 135 Numaralı Tavsiye Kararı "Asgari Ücret Tespiti Tavsiyesi" şeklinde olmuştur. ILO kendisine üye ülkelere tek bir sistem dayatmak yerine farklılaşan toplum koşullarına, ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeylerine göre düzenlemelere izin vermektedir (ILO, 2021; Işığışık, 2017: 39).

Bireyin insan onuruna yakışır şekilde yaşamını sürdürmesi adına ortaya çıkmış olan asgari ücret, sadece ekonomik bir olgu olarak kalmamış zaman içerisinde toplumların yaşam standartlarını iyileştirmelerine etki eden büyük bir unsur olarak önem kazanmıştır (Işığışok, 2017: 40).

1.2.5. Asgari Ücretin Amacı

Asgari ücret politikasının genel anlamdaki amacının çalışanın ücret düzeyinin belirli bir seviyenin altında yer almasını engellemek olduğunu belirtilebilir ancak; asgari ücretin amacını tek bir olgu ile açıklamak doğru olmayacaktır. Asgari ücret politikalarının belirlenme sürecinde ekonomik, insancıl yaşam, sosyal, siyasal birçok genel ve özel amaçların etkisinin bulunduğu görülmektedir (Işığışok, 2017: 43).

ILO'nun anlaşmalarını kabul eden ülkelerin %90 dan fazlasında asgari ücret politikaları uygulanmaktadır. ILO'ya göre asgari ücretin temel amacı çalışan bireyleri aşırı derecedeki ücret düşüşlerine karşı korumaya almaktır (ILO, 2021). Emek geliri ile geçimini sağlayan bireye sosyal açıdan uygun bir yaşam standardının sağlanması, işçinin emeğinin sömürülmesini engelleyerek geçim sıkıntısını yok etmek, asgari ücretin genel amacı olarak değerlendirilmiş ve iki başlık altında ele alınmıştır.

Bu bağlamda ilk değerlendirilecek amaç düşük ücretlerin işçinin geçimine olanak sağlayacak bir düzeye yükseltilmesidir. Ücret geliri ile çalışan bireylerin hayat şartlarını asgari düzeyde tutacak ancak insanı bakımından da uygun bir düzeye çıkartacak ücret düzeyinin sağlanmasıdır (Işığışok, 2017: 43; TÜRK-İŞ, 1978). İkinci genel amaç ise ani ücret düşüşlerine karşı işçiyi korumak gerekliliğidir. Özellikle kapitalist düzenlerde zaman içerisinde bazı dönemlerde işsiz kesimlerin çoğaldığı görülmektedir bu gibi dönemlerde işverenlerin arz talebi fazlalığından yararlanarak ücret seviyelerini düşürmeye niyetlenmelerinin söz konusu olduğu belirtilmiştir. Asgari ücret gelişmiş ülkelerdeki kriz dönemleri ile gelişmekte olan ülkelerdeki vasıfsız emek arzının fazlalığından oluşan ücret düşüşlerine karşı, ücret çalışanları koruyarak en az geçim seviyesinin garantilenmesini sağlamaktadır (Kutal, 1969).

Asgari ücretin ekonomik ve sosyal yaşam içerisinde farklı amaçlar doğrultusunda kullanılması söz konusu olmaktadır. Bu amaç ise asgari ücretin özel amaçları olarak değerlendirilmiştir.

Özel amaç olarak ele alınabilecek ilk unsur asgari ücretin devlet için önemli bir ücret politikası olmasıdır. Devlet asgari ücreti tespit ederken, diğer ücret seviyelerini de etkilenmekte olup genellikle diğer ücretlerin artmasına neden olmaktadır (Kutal, 1969). Asgari ücret milli gelirin sabit kaldığı varsayımı ile değerlendirildiğinde ücret geliri ile hayatını idame ettirenler için piyasadaki en az ücret seviyesini belirttiğinden dolayı gelirlerin yeniden dağılımı üzerinde önemli bir etkisi olmaktadır. Ancak asgari ücretin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki etkileri farklıdır. Gelişmekte olan ekonomilerde aksak veya eksik olan rekabet koşulları nedeni ile emeğin yeterince örgütlenememesi, emeğin üretimden aldığı payın marjinal ürünlerinden çok daha düşük olmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda gelişmekte olan ülkelerde gelir dağılımı açısından asgari ücret uygulamalarının gelişmiş ülkelere göre daha büyük önem taşıdığı görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise işçilerin belirli bir örgütlenme yapılarının var olması, vergi ve diğer gelir dağılımı politikalarının etkin şekilde işlemesi gelirin daha adaletli dağılmasına olanak sağlamaktadır. Milli gelirin adil şekilde dağılımı ülkelerin sosyal ve ekonomik anlamda kalkınmalarına olanak sağlamaktadır (Korkmaz, 2003).

İkinci özel amaç olarak değerlendirilebilecek unsur emeğin sömürüsünü engelleyerek düşük ücretli çalışanların korunması ve eşit işe eşit ücret prensibinin gerçekleştirilmesidir. Düşük ücretli istihdamların yaygın olduğu toplumlarda sendikalaşma oranlarının çok düşük olduğu görülmektedir. Asgari ücretin yasalar ile belirlenerek ücretin en alt seviyesini oluşturması örgütlenme düzeyi az olan bu toplumlar için belirli bir hayat standardını sağlayan ücret düzeyini ifade etmektedir. Bu açıdan asgari ücret düşük ücret ile çalışan bireylerin hayat standartlarının korunmasının yanı sıra ekonomik çıktılarından bağımsız olarak sosyal bir fonksiyon içermektedir (Korkmaz, 2003). Çalışma hayatında özellikle kadın işgücünün zayıf olarak değerlendirilmesinden dolayı oluşan ücret farklılıklarının önüne geçerek toplum genelinde eşit işe eşit ücret prensibi ile ücret farklılıklarını engellemek amaçlanmıştır. ILO'nun 1951 tarihli 100 Sayılı "Eşit Değerde İş İçin ve Kadın İşçiler Arasında Ücret Eşitliği" Sözleşmesi ile 90 Sayılı "Eşit Ücret Önerisi" Tavsiyesi, dünyada eşit işe eşit ücretin uygulanması adına

önemli etkiler yaratmışlardır. Tüm bunlara rağmen erkek iş gücünün evin geçimi için esas işgücü olarak değerlendirilmesi kadın işgücünün çalışma hayatına aktif olarak katılımını kabul görmemektedir. Ekonomik gelişmeler ile kadın işgücüne olan ihtiyacın artması kadınların çalışma hayatında daha fazla aktif rol almalarına olanak sağlamıştır. Eşit iş eşit ücret politikası ise daha fazla önem kazanmıştır (Kutal, 1969).

Üçüncü özel amacı işverenler arasında haksız rekabeti engellemektedir. Emek piyasalarındaki haksız rekabet işçi ve işverenler açısından iki kalemde değerlendirilebilir. Özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkeler ile hızlı nüfus artışı olan genç ve vasıfsız işgücünün yoğun olduğu ülkelerde işçi örgütlenmelerinin zayıf olmasından dolayı, işçi örgütlenmelerinin iyi olduğu ve ücret düzeylerinin daha yüksek seviyelerde olduğu işçiler arasında ücret farklılıkları haksız rekabet unsurunu oluşturmaktadır. Bu açıdan ekonomi içerisinde benzer işler açısından benzer vasıflardaki işçiler için asgari ücret düzeyinde ücretin belirlenmiş olması haksız rekabeti önleyici bir etki yaratmaktadır (Korkmaz, 2003). İşverenler açısından değerlendirildiğinde birim maliyetler açısından haksız rekabet oluşmasına yol açmaktadır. Düşük ücret politikası uygulayan işverenler karşısında yüksek ücret uygulayan işverenler rekabet gücü bakımından zor duruma düşmektedirler. Dünya ticaretine bakıldığında uluslararasıdaki ücret düzeylerinin birbirlerinden farklı olduğu görülmektedir. Aynı üretim malını daha düşük maliyetler ile üreten ülkeler önemli maliyet ve fiyat avantajları elde etmektedir. Bu da yüksek ücret politikalarına sahip ülkelerdeki birçok işverenin daha düşük ücret ile üretim yapan ülkelere doğru yatırımlarını şekillendirmelerine sebebiyet vermektedir (Korkmaz, 2003).

Dördüncü özel amaç çeşitli ücret düzeyleri arasındaki ücret farklılıklarını azaltmaktır. Asgari ücretin üzerindeki ücret seviyeleri işletme yapısı, işçilerin vasıf düzeyleri, işletmelerin coğrafi ve sektörel farklılıkları gibi nedenler ile farklılık gösterebilmektedir. Bilindiği üzere özellikle az gelişmiş ülkelerde kalifiye eleman azlığı üst kademelerde çalışanların ücret seviyelerinde yükselmeye sebep olabilmektedir. Bunun ile birlikte vasıfsız işçilerin fazla olması ve işçi örgütlerinin yeterli düzeyde olmamasından dolayı ücret düzeyleri düşük seviyelerde olabilir. Asgari ücret politikası çok düşük seviyede olabilecek bu ücret düzeylerine engel olacağından ücretler arasındaki anormal farkları kısmen ortadan kaldıracıdır (Kutal, 1969;Korkmaz, 2003).

Beşinci özel amaç kriz dönemlerinde ücret düzeylerinin korunmasıdır. Kapitalist üretim tarzında önemsiz bir olgu olarak ele alınsalar da ekonomik krizler 1929, 1974, 1990 ve 2008 yıllarında yaşanmış ve birçok kişiyi etkilemiştir. Krizler sadece işçileri değil aynı zamanda işverenleri ve devlet politikalarını da etkilemektedir. Bu dönemlerde özellikle sendikalaşmanın az olduğu ülkelerde devlet asgari ücret uygulamaları ile işçi ücretlerinin ani düşüşlerini engellemeyi amaçlamaktadır.

1.3. ASGARI ÜCRETİN TESPİTİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

Ücret kavramı, çoğu ücretli çalışan bireyler için tek geçim kaynağı, işverenler açısından bakıldığında maliyet unsuru, toplum açısından değerlendirildiğinde ise gelirin yeniden dağıtımına etki eden önemli bir mekanizmadır. Ücretin çok yönlü bir kavram oluşu esas alınan unsurların birbirleri ile çatışmasına ve ücretlerin belirlenmesinde güçlükler yaşanmasına sebebiyet vermektedir (Korkmaz, 2003). Asgari ücret, bir yandan işçinin insan onuruna yakışır bir hayat sürmesini sağlarken diğer yandan işverenler için karşılanabilecek bir düzende olmalıdır. Bu iki faktör asgari ücretin belirlenmesinde aynı öneme sahiptirler. Gerçekleştirilen asgari ücret politikasının uygulanabilir olması belirtilen iki karşıt unsur arasında uyumlu bir denge sağlanması ile mümkündür (Kutal, 2011: 64). Asgari ücretin belirli kurallar çerçevesinde belirlenmesinde küçük ölçekli işletmelere etkilerinin yanı sıra ekonomik açıdan büyük ölçekli etkileri de olabilmektedir. Özellikle ülkemizde olduğu gibi asgari ücretin toplu pazarlık ile belirlenen ücretlere baz oluşturması ve çeşitli amaçlar için emsal olarak kullanımı etkisini daha da arttırmaktadır (Gökdere, 1997). Genel olarak asgari ücretin belirlenmesinde kullanılan kriterler birçok ülkede anayasa, yönetmelikler ve yasalarda belirlenmektedir. Ancak bazı ülkelerde ise yasa koyucular mevzuatlarında asgari ücrete ilişkin kriterlerin belirlenmesine yönelik bir içerik bulundurmuyarak sorunu görevli diğer organlara kurul veya konseylere yönlendirmektedirler (Korkmaz, 2003).

1.3.1. Asgari Ücretin Tespit Kriterleri

Asgari ücretin belirlenmesinde çalışanlar ve işverenler açısından önemli olan iki unsurun etkili olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki sosyal öncelikleri içeren ihtiyaç, hayat pahalılığı, karşılanabilir ücret ve gelir kriterleri iken diğer unsur ise ekonomik içerikli kriterler olan ödeme kapasitesi ve ekonomik kalkınma gerekliliğidir.

1.3.1.1. Asgari Ücretin Tespitinde Kullanılan Sosyal Öncelikli Kriterler

Sosyal öncelikli kriter işçilerin satın alma güçlerini korumak ve ekonomik gelişmeden daha fazla pay almalarını sağlamak için geliştirilmiş kriterlerdir. Bunlar genellikle işçi tarafının asgari ücretin belirlenmesinde kullandığı kriterleridir.

1.3.1.1.1. İşçinin ve Ailesinin İhtiyaçları Kriteri

Asgari ücret işçinin ve bakmak ile yükümlü olduğu aile bireylerinin ihtiyaçlarını karşılamak ve insanca yaşamalarını sağlayacak düzeyde olmalıdır. Buna göre ücretin belirlenmesinde işçilerin gereksinimlerinden yola çıkarak başlangıç yapmak olağan bir düşüncedir. Ücret bu açıdan değerlendirildiğinde ekonomik ölçütlerden bağımsız sosyal bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Gökdere, 1997). Somut olarak belirtilenemeyen işçinin bu sosyal ihtiyaçları iki soru ile ele belirlenebilir. Bunlardan ilki ihtiyaçların nelerden oluşacağı ikincisi ise ihtiyaçların hangi temele göre belirleneceğidir (Korkmaz, 2003).

İhtiyaçların nelerden oluşacağı düşüncesi ilk olarak geçimlik ve yaşayan ücret kavramlarını oluşturmuştur. Geçimlik ücreti belirlemek için ilk olarak işçilerin temel biyolojik ve fiziki ihtiyaçlarını belirlemek gerekmektedir. Yaşayan ücret ise geçimlik ücretten biraz daha geniş kapsamlı olarak işçilerin eğitimi, sağlık imkânlarından yararlanması, eğlence ve kültür gibi sosyal aktivitelere dâhil olmalarını sağlayacak şekilde nitelendirilmiş ücret yapısıdır (Gökdere, 1997). Geçimlik ücrete yönelik temel ihtiyaçların belirlenmesinde objektif ölçütlerin oluşturulması oldukça zordur. Hayat standartlarının yüksek olduğu gelişmiş ülkelerde işçilerin en temel ihtiyaçları arasına giren bazı maddeler az gelişmiş veya gelişmekte olan bir ülkede yer alan işçiler için üst sınıf bir unsur olarak karşımıza çıkıp değerlendirme içerisine girmeyebilir (Kutal, 2011: 53).

İşçilerin ihtiyaçlarının hangi temele dayandırılarak belirleneceği ikinci sorun olarak belirtilmiştir. Bu soruna göre işçinin asgari ücret belirlenir iken nasıl değerlendirileceği konusu üzerinde durulmuştur. İşçinin tek başına yaşayabileceği gibi bir ailesinin de olabileceği ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerinde bu değerlendirme esnasında ele alınması gerektiği konusu üzerinde durulmuştur. İşçinin ailesi ile birlikte

değerlendirilmesi esnasında ailenin büyüklüğü değişkenlik gösterebileceğinden genel uygulama ortalama ölçüt olan dört kişilik bir aile olarak kapsama alınmıştır. Ancak asgari ücretin bu şekilde belirlendiği ülkelerde aile yapısının farklı olduğu bireyler için, asgari ücret politikası amacına ulaşmamış olacaktır (Korkmaz, 2003). Kapsama göre örnek alınan aile modeli toplumun geneli için tam anlamı ile uyum sağlamayacağından, çok çocuklu aileler bu ölçüte göre yetersiz düzeyde gelir elde ederlerken, çocuksuz veya çalışan bireylerin fazla olduğu aileler daha yüksek gelire sahip olabilirler (Kutal, 2011: 55).

1.3.1.1.2. Hayat Pahalılığı Kriteri

Hayat pahalılığı kriteri gelişmekte olan ülkelerde sıklıkla yaşanan yüksek enflasyon karşısında ücretlerin satın alma gücünü korumak adına önemli bir kriterdir. Uygulamada ücretlerin reel değerini korumak için fiyat artışlarına göre sabitlenerek belirlenmesi adil bir yapı olarak gözükmektedir. Ancak bu şekilde ücretin korunması sadece geçmişe yönelik olarak bir koruma sağlamakta olup, refah artışlarından işçilerin pay almasına yeterli olanak sağlamamaktadır. Tek başına etkili bir belirlenme kriteri olmamak ile birlikte özellikle enflasyon ile mücadele eden yapılarda sıklıkla tercih edilmektedir (Korkmaz, 2003).

1.3.1.1.3. Karşılaştırılabilir Ücret ve Gelirler Kriteri

Bu kriter temelde işçilerin aldıkları ücretlerin birbirlerine benzer işlerde benzer ücretler olması prensibine dayanmaktadır. Fakat piyasaya da yer alan benzer işler için benzer ücretler her zaman söz konusu olmayabilir, bazı işverenler aynı iş için daha yüksek bazıları ise daha düşük ücret politikası uygulayabilmektedirler. Ücret kavramı işverenler için maliyet unsuru olarak ele alındığından her işveren için belirli bir ücret söz konusu olması bu ücret düzeyini karşılayamayacak olanlar için diğer işverenler karşısında güç duruma düşmelerine sebep olacaktır. Ücretler sadece işe göre değil sosyal yaşam standartlarına göre de ele alınmalıdır. Kırdan yaşayan bir kesim ile şehirde yaşayan bir toplum karşılaştırıldığında şehirde yaşayan bireylerin ulaşım, barınma, yemek gibi ihtiyaçları kırdan yaşayanlara göre daha maliyetli olacağından şehirdeki işverenlerin daha yüksek ücret politikaları uygulaması olağandır ancak kırdan yaşayan bireylerin şehirdeki

yüksek ücretler sebebi ile şehirlere göç etmeleri şehirdeki arz talebini arttıracığından kentteki işsizliği arttıracaktır (Gökdere, 1997).

1.3.1.2. Asgari Ücretin Tespitinde Kullanılan Ekonomik İçerikli Kriterler

Asgari ücret tespit edilirken işçilerin ihtiyaçları tüm açılardan doğru olarak belirlenmiş olsa dahi, bu ücreti ödeyecek konumda olan işverenlerin de ekonomik açıdan ele alınarak asgari ücretin belirlenmesi gerekmektedir. İşverenlerin ekonomik ölçütleri ele alınmadan salt işçilerin ihtiyaçlarına göre belirlenen asgari ücret düzeyi işverenler için ödeme kapasitesinin üzerinde kalarak ekonomik anlamda olumsuz sonuçlar ortaya çıkartabilir (Kutal, 1969).

1.3.1.2.1. Ödeme Kapasitesi Kriteri

Ödeme kapasitesi işçi ihtiyaçları gibi soyut bir kavram olduğundan bazı somut unsurlar olan istihdam, kârlılık gibi unsurlara olan etkilerine dayandırılması gerekmektedir. Kârlılık düzeyi yüksek olan kuruluşlar için her zaman ödeme kapasitelerinin yüksek olduğu söylenemez bu gibi kuruluşlarda sendikalaşmanın yüksek olması sebebi ile işçiler yüksek ücretler talep edebilirken işverenler yüksek ücret ödemek istemeyebilirler. Kimi işverenler ise daha nitelikli işçi çalıştırmak ve istihdamda verimliliği sağlamak için yüksek ücret politikaları uygulayabilir. Bu oluşum farklı kuruluşlarda farklı ücret seviyelerinin oluşmasını sağlamaktadır (Gökdere, 1997).

Ödeme kapasitesinin hangi ölçeğe göre belirleneceği ve hangi ekonomik kriterlerin yer alacağı tartışma konusu olmuştur. Her işletmenin kârlılık düzeyi ile ödeme kapasitesinin farklı olması, her sektörde ise farklı işlerin olması sebebi ile farklı ücret belirlenmesi durumu söz konusu olabileceğinden ödeme kapasitesinin ulusal ölçekte belirlenmesi uygulama açısından kolaylık sağlamaktadır (Korkmaz, 2003). Ödeme yapacak kuruluşlar açısından karlılık, istihdam düzeyi, verimlilik gibi ekonomik kriterlerin değişken olması asgari ücretin farklı işletmeler için farklı etkilerinin olmasına yol açacaktır. İşletmelerin ödeme gücünün yetersiz olması durumunda istihdamda daralma, ekonomide küçülme ve piyasada fiyatlarında artış gibi problemlerin oluşması olağandır. Asgari ücreti belirlenirken tüm sektörler ve işverenlerin rekabet gücü değerlendirmeye alınmalıdır (Kutal, 1969).

1.3.1.2.2. Ekonomik Kalkınma Gerekliliği Kriteri

Ulusal ölçekteki ekonomilerin ödeme güçleri ülkelerin kalkınmışlık düzeylerine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Asgari ücret tespit edilirken ülkenin ulusal, kırsal ya da bölgesel olarak sosyo-ekonomik gelişmişlik ölçütlerine uygun olarak belirlenmesi gerekmektedir. Ekonomik büyümenin hızlı olduğu dönemler genel ücret düzeylerinin artışına imkân sağlar ancak asgari ücretin yükselmesi kısa ve orta süreçte maliyetleri yükselteceğinden önemli bir maliyet unsuru haline gelerek özellikle yeni yatırımlara engel olabilmektedir (Gökdere, 1997). Asgari ücretin belirlenirken ekonomik göstergelerle ve kalkınma hedefleri ile uyumlu olması gerekmektedir. Belirlenen ücret düzeyi genel ekonomiye olumsuz şekilde etki etmesine engel olarak kalkınma planlarına uygun şekilde ücret tayin etmek gerekmektedir (Kutal,1969).

1.3.2.Asgari Ücretin Tespit Yöntemleri

Asgari ücret, toplu iş sözleşmeleri yöntemi ile serbestçe ya da yasalar veya yargı organlarının müdahalesi yöntemi ile müdahale yoluyla olmak üzere iki temel yöntem ile belirlenebilmektedir (Kutal, 1969). Bununla birlikte Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 135 Sayılı Tavsiye Kararı'nda asgari ücretin saptanması konusundan söz edilse de belirgin bir yöntem belirtmeyerek asgari ücretin yasalarla, yürütme organları ile ücret kurulları ve ücret komisyonları ile, sanayi ya da iş mahkemeleri ile, hakem kararı ile veya toplu pazarlık ile saptanabileceğine dair altı yöntem belirtilmiştir (Işığışık, 2017: 48).

1.3.2.1.Asgari Ücretin Toplu İş Sözleşmeleri ile Serbestçe Tespiti

Asgari ücretin serbestçe belirlenmesi tarafların arasında yürütülen toplu pazarlık sonucunda oluşturulan toplu iş sözleşmeleri ile belirlenmesi yöntemidir (Işığışık, 2017: 48). Sanayileşmenin gelişmesi ve işçi haklarının önem kazanması ile örgütlenme ve toplu pazarlık hakları da doğmuş ve gelişme göstermiştir. Ancak toplu pazarlık sistemi sendikacılığın gelişmediği toplumlarda yeterli şekilde işlememektedir. Zira toplu pazarlıklarda önemli olan kuvvetli bir sendikacılık yapısıdır. Sendikacılığın yeterli olmadığı toplumlarda asgarî ücret görüşmeleri amacına ulaşamayacaktır (Kutal, 2011: 57). Bu sebepler ile asgari ücretin toplu sözleşmeler ile belirlenmesinin yetersiz kaldığı

alanlarda devletin yasama ve yargı organları ile müdahale etmesini söz konusu olmaktadır (Kutal, 1969).

1.3.2.2.Asgari Ücretin Müdahale Yöntemi ile Tespiti

Özelikle tarım toplumları gibi az gelişmiş toplumlarda düşük ücret ve zor çalışma şartlarına razı bireylerin çok oluşu ve sendikalaşmanın zayıf oluşu işverene istenilen şartları kabul ettirmek açısından yeterli olmayacaktır. Aynı zamanda toplu iş sözleşmeleri tüm sektör ve iş kollarında aynı derece etkin çalışmadıkça ulusal çapta bir asgari ücret sorununa çözüm oluşturmayacaktır. Bu bağlamda asgari ücretin müdahale yoluyla belirlenmesinde yargı ve yasama organları ile olmak üzere iki yöntem vardır (Kutal, 1969). Bu müdahale yöntemlerinden yasama organlarınca saptanması devletin asgari ücreti bizzat tespit ve tayin etmesi veya bu amaçla görevlendirdiği kurum ya da komisyonları yönlendirmesidir. Yargı organlarınca saptanması ise hakem kurulları aracılığı ile belirlenmesidir (Işığışok, 2017: 48).

1.3.2.2.1.Asgari Ücretin Yargı Organları Tarafından Tespiti

İşçiler ve işverenleri arasında oluşan sorunları çözmek için kurulmuş olan mahkemeler, hakem ve arabuluculuk sistemleri asgari ücretin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Ancak iş uyuşmazlıklarının çözümü için kurulan bu yapıların asgari ücretin belirlenmesinde içerik bakımından tüm bilgileri toplayıp değerlendirmeleri mümkün değildir. Avusturya gibi çalışma hayatını düzenlemeye yönelik mekanizmalar olan ücret belirleme sistemleri ile toplu pazarlık süreçlerinin merkezileştiği toplumlarda asgari ücret mahkeme ve zorunlu uzlaşma yolları ile belirlenmektedir (Korkmaz, 2003).

Asgari ücretin belirlenmesinde yargı yolunun gerek tüm kriterleri yeterli analiz edemeyişi gerekse vardığı sonuç itibari ile bazı ülkelerde başarılı olduğu görülmüş ise de genel anlamda yeterli bir yöntem olmadığı görülmektedir (Kutal, 1969).

1.3.2.2.2. Asgari Ücretin Yasama Organları Tarafından Tespiti

Asgari ücretin yasalar, özel kurumlar veya komisyonlarca belirlenmesi yöntemidir. Yasalar aracılığı ile asgari ücretin belirlenmesi nitelik bakımından teknik ve bilimsel bir çalışma gerektiren tespit konusunun, politik ve sübjektif olarak ele alınma

durumu oluşabileceğinden eleştirisel bir yöntem olmuştur. Ekonomik değişikliklerle sürekli olarak düzenlenmesi gerekmekte olan asgari ücret tutarının yasalar ile belirlenmesi sürecinde daha yavaş ve yetersiz kalacağı değerlendirilmiştir. En geniş ölçekli olarak uygulanan ülke olan ABD de ulusal düzeyde yasalar ile asgari ücret belirlenirken, çoğu zaman geçici olarak ya da dar kapsamlı şekilde de bazı ülkelerde uygulamaları görülmektedir (Korkmaz, 2003).

Asgari ücretin kurul, komisyon gibi yönetsel organlarca belirlenmesi durumunda işçi ve işverenlerin eşit haklara sahip şekilde temsil edilmeleri ve hükümet yetkililerinin de tarafların görüşlerini birbirlerine yakınlaştırarak etkin şekilde rol oynamaları gerekmektedir (Kutal, 1969). Konsey ve komisyonlar devletin tespit edilecek ücret düzeyine müdahalesini en az seviyeye indirecektir. Japonya, Güney Kore, Malta gibi ülkelerde oluşturulan konseyler etkin şekilde tavsiye gücüne sahiptir ve devlet olağan dışı bir durum olmadıkça konseylerin verdiği kararları uygulamaktadır (Korkmaz, 2003).

Görevi asgari ücret düzeyini belirlemek olan işçi, işveren, devlet ya da tarafsız üyelerden oluşan konsey, kurul ya da komisyonlar hükümete tavsiyelerde bulunarak ücret düzeyinin belirlenmesinde iş birliği yapan bağımsız organlardır. Devletin bu yapı içerisindeki görevi kurullara temsilci göndererek alınan kararların uygulanmasını ve denetlenmesini sağlamaktır. Hükümetler bu kurullara temsilci göndererek alınacak kararda söz sahibi olmalarına olanak sağlamaktadır. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bu temsilcilerin devleti temsil gücüne sahip kişiler olması alınacak kararlarda devlet gücünü arttırmaktadır. Ücret konseyleri İngiltere, Kosta Rika, İrlanda, Arjantin, Meksika gibi ülkelerde uygulanmıştır. Konseyler asgari ücreti belirlerken çalışma hayatı içerisinde verileri değerlendirerek, kamuoyunun görüşlerini ele alarak çalışma yürütürler (Korkmaz, 2003).

Çalışmamızın ana konusu olan asgari ücret ile ilgili tanım, kavram ve tespit yöntemlerinin açıklamalarından sonra asgari ücret ve yoksulluk ilişkisini kurabilmek için yoksulluk kavramının nasıl tanımlandığı konusu açıklanmalıdır.

1.4. YOKSULLUK KAVRAMI

Yoksulluk kavramını değerlendirmek için ilk olarak yoksulluğun tanımı ele alınacaktır. Toplumların sahip olduğu farklı sosyo-ekonomik özellikler yoksulluğun tanımı ve ölçülmesinde çeşitli farklılıklara sebep olmaktadır. Başlangıçta gelir ve giderlere yönelik yapılan değerlendirmeler ile kişilerin sadece fizyolojik ve sosyal ihtiyaçlarını gidermekte zorluk çekmesi olarak açıklanan bir kavram olan yoksulluk, çoğunlukla maddi unsurlar ile açıklanmaya çalışılmıştır. Fakat yoksulluk kavramı sadece maddi boyutlar ile değerlendirilmeyecek ölçüde çok boyutlu bir kavramdır. İnsanın sosyal bir varlık olması sebebi ile yoksulluk kişileri psiko-sosyal açıdan da etkilemektedir, bu nedenle zaman geçtikçe kavramın genişlediği ve gelir dışı göstergelerinde yoksulluk tanımına dâhil olduğu görülmektedir (Günaydın, 2020: 857; Doğan, 2014: 6).

Kimlerin yoksul sayılacağı konusunda farklı yaklaşımlar olmakla birlikte yoksulluk tanımında ve ölçümünde daha çok tercih edilen kavramlar olan "mutlak yoksulluk" ile "göreli" yoksulluk kavramları açıklanmaya çalışılmıştır (zdemir & İslamoğlu, 2017:143; Doğan, 2014: 6).

1.4.1. Yoksulluğun Tanımı ve eşitleri

Yoksulluk, tüm toplumların en önemli problemlerinin başında yer alan ve önemi giderek artan bir olgu olarak karşımıza çıkmasına rağmen, dünyada genel anlamda kabul edilmiş tek bir tanımının yapılamadığı görülmektedir. Genellikle geçim koşullarına göre ele alındığından ekonomik kriterler ile gelir ve tüketime odaklı tanımlamalar yapılmaktadır. Yoksulluk kavramının ekonomik, sosyal ve politik açıdan boyutları olan karmaşık bir yapıdan oluşuyor olması çok yönlü olarak ele alınması gereken bir kavram olduğunu göstermektedir. Çok boyutlu bir yapıya sahip olması ise zamanla farklı biçimlerde tanımlanmasına yol açmıştır. Bununla birlikte, genel açıdan değerlendirildiğinde yoksulluk, toplumun yaşam standartlarının belirlenen asgari bir düzeyin altında kalması olarak tanımlanabilir. Fakat görüş birliği ile neticelendirilmiş bir tanımı mevcut değildir. Genel ifade ile değerlendirildiğinde, dar lkte açlıktan ölme, barınacak mekânın olmaması durumu iken, geniş anlamda, gıda, giyinme, barınma gibi imkanların toplumun diğer kesimlerine göre daha geride olması durumudur (zdemir &

İslamoğlu, 2017: 153; Adaçay, 2021: 4; Sapançalı, 2021: 3; Çavuşoğlu, 2012: 23; Doğan, 2014: 9). Yoksulluk kavramının kapsamı toplumların içinde yaşadığı mekâna, zamana ve ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık gösterebileceğinden zaman içerisinde veya farklı ülkelerde yoksul kabul edilen bireyler arasında farklılıklar oluşabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında farklı yoksulluk tanımlarının olduğu görülmektedir (Çavuşoğlu, 2012: 23; Doğan, 2014: 9; Özsoy, 2003: 1).

1.4.1.1. Mutlak Yoksulluk

Mutlak yoksulluk, bireylerin ve ailelerinin hayatlarını biyolojik olarak devam ettirebilmeleri için gereksinim duydukları asgari gelir ve tüketim düzeyini ifade eder. Kişi başına düşen kalori miktarına bağlı olarak hane halkının ihtiyaç duyduğu asgari gelir ve harcama düzeyine göre belirlenir. Böylece temel tüketim ihtiyaçlarını karşılayacağı varsayılan miktara denk gelen bir yoksulluk düzeyi tespit edilmiş olur, yoksulluk sınırının altında gelire sahip bireyler yoksul ve aşırı yoksul olarak iki grupta sınıflandırılmaktadır (Aktan & Vural, 2002: 5). Mutlak yoksulluk kavramı Dünya Bankası tarafından geliştirilen bireyin hayatını devam ettirebilmesi için, gerekli olan beslenme düzeyini tanımlanmaktadır. Dünya Bankası'na göre günde 1,90 Dolardan az geliri olanlar aşırı yoksullar olarak tanımlanmıştır (Wadhwa, 2019; Bilen, Şan, & Aydın, 2005: 3). Bireylerin ihtiyaç olarak adlandırdıkları unsurların dönemsel olarak farklılaşabilmesi ve yaşanılan topluma göre değişiklik gösterebilmesi, herkes için standart düzeyde ihtiyaçlar kriteri belirlemenin mümkün olmaması, objektif olduğu düşünülen mutlak yoksulluk yaklaşımına sübjektif bir özellik kazandırmaktadır (Arabacıoğlu, 2017: 153)

1.4.1.2. Göreli Yoksulluk

Görelî yoksulluk kavramına göre yoksulluk sadece kaynaklara erişememek veya yaşamı idare etmek olarak görülmemektedir, bireyin toplumsal hayatta var olması için ihtiyaç duyduğu unsurlar ile birlikte ele alır. Yoksulluk düzeyi, kişinin veya hane halkının toplumsal olarak geçerli görülen asgari seviyede yaşam düzeyine sahip olmaları ile belirlenmektedir. Bu yoksulluk kavramı mutlak yoksulluk kavramından farklı olarak bireyi toplumdaki diğer kişilerin gelirleriyle de kıyaslamaktadır. Temel ihtiyaçların karşılanması ile beraber bireyin sadece kendi gelir seviyesine bağlı olmayıp toplumun diğer kesimlerine oranla ortalama refah seviyesinin altında kalmasıdır (Aktan & Vural,

2002: 5; Çiftçi & Alimgerey, 2019: 35). Bu yaklaşımda yoksulluk sadece yaşamak için ihtiyaç duyulan kaynaklara ulaşamamaktan ziyade, yaşanan toplum içerisinde kabul edilen asgari yaşam seviyesinin sağlanması ile ilgili olarak değerlendirilmiştir (Gündoğan, 2008: 43).

1.4.2. Yoksulluk Sınırının Tespiti

Yoksulluğun çok boyutlu ve zaman içerisinde değişen bir kavram olması ölçülmesinde de farklı yöntemlerin oluşmasına yol açmış ve zorlaştırmıştır. Yoksulluk sınırı asgari geçim düzeyindeki ihtiyaçları karşılamak için kişilerin elde etmeleri gereken parasal maliyet olarak ifade edilebilir. Bu aşamada ilk olarak kimlerin yoksul sayılacağına belirlenmesi ve hangi yoksulluk sınırı altında olanların yoksul sayılacağına güvenilir varsayımlara göre tespiti gerekmektedir. Yoksulluğun ölçümünde kullanılan yöntemlerde iki farklı yaklaşımdan bahsedilebilir. Birincisi yoksulluk sorununun boyutunu, ikinci yaklaşım ise yoksulluk sorunun hem boyutunu hem de yoğunluğunu ölçerek ele alır (Aktan & Vural, 2002: 18; Dilibal, 2017; Özdemir & İslamoğlu, 2017: 153)

Yoksulluğun ölçümünde ilk olarak bireylerin gelirlerinin kaynakları, hanehalkı büyükleri, eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanma olanakları ve yoksullarla ilgili diğer bilgilerin toplanması gerekmektedir. Tespit edilen kriterler ile iki yaklaşım temelinde yoksulluk ölçülmeye çalışılmaktadır. İlk yaklaşıma göre, temel ihtiyaçlar ışığında yoksulluk doğrudan ölçülmeye çalışılır. Belirlenen temel gereksinimler gözlemlenir ihtiyaçların ne oranda karşılandığı tespit edilmeye çalışılır ve olması gereken ile tespit edilen durum her bir ihtiyaç ya da kişi açısından kıyaslanır. İkinci yaklaşım, dolaylı yaklaşım modelidir, bu yaklaşım modeli ise aile bireylerinin sahip olduğu ve kullandığı kaynakların, gerekli olan temel ihtiyaçların karşılanması için yeterli olup olmadığı ile kıyaslanması sonucunda belirlenir. Hane halkının mevcut kaynakları belirli bir gelir veya tüketim seviyesi ile kısıtlanması halinde yoksulluk sınırı ortaya çıkmaktadır (Aktan & Vural, 2002: 12).

Yoksulluk sınırının tespitinden sonra ortaya çıkan diğer bir problem ise yoksulluk oranının hangi yöntem ile tespit edileceği olmuştur. Yoksulluk sınırının altında bulunan kişilerin sayısının toplam nüfusa oranını ile hesaplanan Kafa Sayım Oranı kolay ve az

oranda veri ile belirlenebiliyor olması nedeniyle çokça tercih edilen bir göstergedir (Önder & Şenses, 2006: 206). Bu endeks, yoksulluğun oranı, yoksulluğun derecesi ve gelir dağılımını açıklamamaktadır. Diğer bir deyişle, yoksulluk sınırı altında bulunan bireylerin gelirlerindeki azalmalara karşı duyarlı değildir ve yoksulluk sınırı altında bulunanların gelir değişimlerinin izlenmesinde kullanılamaz. Bu gibi sebepler ile Kafa Sayım Oranı Endeksi bazı eleştirilere maruz kalmaktadır. Ölçümlerin daha hassaslaştırılması ve göz ardı edilen hususların azaltılması için alternatif ölçüm yöntemleri geliştirilmiştir (Dumanlı, 1996: 47; Şenses, 2006: 65).

Yoksulluğun ölçülmesinde kullanılan ikinci yöntem olarak yoksulluk sınırı endeksi geliştirilmiştir. Bu endeks yoksulluk sınırı belirlenirken toplumdaki yoksulluğun ortalama değerini yoksulluk sınırının yüzdesi olarak kabul etmekte ve yoksulların ortalama gelirlerinin yoksulluk sınırından ne kadar farklılaştığını göstermektedir. Yoksulluk açığı oranını kullanarak ilk endeksten farklı olarak yoksulluğun derinliğini ölçebilir. Ancak yoksulluğun şiddetindeki değişimleri tam olarak kapsayamamakta olduğundan eleştirilere maruz kalmaktadır (Doğan, 2014: 13). Bu endekste yoksul kişilerin gelirlerindeki değişim gözlenebilse de yoksullar arasındaki gelir dağılımının dikkate alınmayışı ve yoksul insan sayısının gösterilememesi gibi sebepler ile farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır (Önder & Şenses, 2006: 201).

İlk iki endeksin olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak ve kapsamını genişletmek amacı ile yoksulluğun derinliğini ve eşitli gruplar arasındaki değişimlerini ölçebilecek bir endeks olarak Foster-Greer-Thorbecke (FGT) endeksi 1981’de ortaya çıkmış ve endeksler arasında en kapsamlı olanı olarak değerlendirilmiştir. Yoksulların sayısından ziyade, yoksulluğun derinliği ve toplumlar arasındaki değişimine ilişkin bilgilere ulaşılabilir. Yoksulluk oranı, yoksulluk açığı oranı ve yoksulluk açığının karesi oranı kullanılarak oluşturulan bir formül ile hesaplanmaktadır (Doğan, 2014: 16; Şenses, 2006: 67).

Diğer bir ölçüm yöntemi olan Sen Endeksi, yoksul sayısının, yoksulluğun şiddetinin ve yoksulluk arasındaki gelir dağılımının etkilerini birleştirmiş bir endekstir (Doğan, 2014: 17). En çok bilinen ve ilk ölçüm endekslerinin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amacı ile Anand-Sen tarafından 1997 yılında oluşturulan ve yoksulluğu geniş

açından ele alarak hesaplayan ölçütlerden birisidir. Bu endeks, Kafa Sayısı Oranı, Gelir Açığı Oranı ve Gini Katsayısının birleştirilmesi yöntemi ile oluşturulan ve yoksulların miktarını, yoksulluğun boyutunu ve yoksullar arasındaki gelir dağılımı farklılıklarını dikkate alan bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu endekse göre toplum içerisindeki yoksul kişilerden birinin gelirinde herhangi bir azalma olduğunda yoksulluk ölçütünde de bir artış oluşur. Bir başka deyişle, yoksul kişilerin durumlarında oluşan kötüleşme halinde, endeksin yoksulluk oranında yükselme meydana gelir. Eğer zengin bireylerden yoksul kişilere gelir transferi yapılır ise endeksin yoksulluk ölçütünde de bir azalma oluşacaktır (Kabaş, 2007: 390).

1.4.3.Çalışan Yoksulluğu Kavramı ve Tanımı

Yoksulluğun, günümüzde sadece işgücü piyasasında yer alamayanları değil çalışma hayatı içerisinde olan kişileri de etkilemesi çalışan yoksulluğu kavramının doğmasına sebep olmuştur (Suğur, 2010). Çalışan yoksulluğu tarihi açıdan incelendiğinde 19. yüzyılın ikinci yarısında, araştırmacılarca en çok gözlemlenen alan olarak değerlendirilmektedir. Sanayi devrimi ile birlikte özellikle işçi sınıfında yoksulluk kavramı, dönemin kapitalizmi koşullarında yaygın halde görülmüş ve ekonomik büyüme, sosyal adaletsizlik ve eğitim yetersizliği gibi değişik nedenler ile açıklanmaya çalışılmıştır. Günümüzde gelişmekte olan ülkelerle sınırlı kalmayarak gelişmiş ülkelerde de görülen çalışan yoksulluğu olgusu, gelişmekte olan ülkelerde Dünya Bankası'nın bildirmiş olduğu mutlak yoksulluk kriterleri çerçevesinde tanımlanırken, Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde ise göreceli yoksulluk kriterlerine göre tanımlanmaktadır. Dünya üzerindeki birçok ülke kendi tanımladıklarını yaparak ulusal yoksulluk kriterleri çerçevesinde çalışan yoksulları belirlemeye çalışmaktadırlar (Ergoğlu & Kutlu, 2014: 69).

Çalışan yoksulluğu “çalışma” ve “yoksulluk” kavramlarının birleşmesi ile oluşan bir tanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoksulluk hane halkı seviyesinde ölçülmekte iken çalışma kavramı bireysel bir durum olarak ifade edilmektedir. Buda çalışan yoksulluğu kavramını tanımlarken sorunun hane halkı seviyesinde mi yoksa bireysel bir sorun olarak mı ele alınacağı konusunda güçlükler yol açmaktadır. Çalışan ve yoksul olan bireyler ele alındığında bu kişilerin gelir seviyelerinin onları ve bakmak ile yükümlü

oldukları aile bireyleri için yeterli olmadığı konusu üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda kişi ve ailesi yoksulluk sınırının üzerinde bir hayat seviyesine sahip değillerse çalışan kişi yoksul olarak kabul edilmektedir. Kişilerin çalışan yoksul olarak sınıflandırılmasında bireyin hane halkının toplam geliri referans alınarak iki bağlamda değerlendirme yapılır. Bunlardan ilki bireyin düşük ücret ile çalışması elde ettiği gelirin yeterli düzeyde olmaması ikincisi ise, bireyin gelirin kendisi için yeterli olduğu halde ailesi sebebi ile yoksulluk sınırına düşmesidir (Gündoğan, 2008: 46).

Literatürde bazen çalışan yoksul tanımı sadece çalışan kişiler ile sınırlı tutulurken, bazen de çalışan bireyin ailesi de dahil edilerek genişletilmiştir. Ancak ortak bir nokta yoksul olarak kabul edilenlerin istihdama katıldıkları halde yoksulluk sınırının altında yer almalarıdır (Kahraman, 2015: 52).

Literatürde yer alan tüm tanımların farklılıklarına rağmen çalışan yoksulluğunu tanımlayan bazı ortak noktalar dikkat çekmektedir. Buna göre bireyin çalışan yoksul olarak değerlendirilmesi için en az üç özelliğe sahip olması gerekmektedir.

1. Yoksul olarak değerlendirilebilecek bir aile içerisinde yaşıyor olması,
2. Çalışıyor veya aktif olarak iş arayışı içerisinde olması,
3. Bir önceki yılda belirlenmiş bir dönem için iş aramış veya çalışmış olması gerekmektedir (Gündoğdu, 2007).

1.4.4.Çalışan Yoksulluğu Boyutları ve Nedenleri

Çalışan yoksulluğunu tanımlamada yaşanan güçlükler, sorunun boyutlarının da tam anlamıyla belirlenmesini zorlaştırmaktadır. Konuyla ilgili olarak ulusal ve uluslararası kuruluşlar yoksulluk sınırlarına göre bazı çalışmalar yürüterek istatistikler yayınlamaktadırlar. Ancak benzer çalışmalar ile ILO tarafından yayınlanan veriler, dünya geneline bakıldığında geniş kapsamlı ve düzenli çalışmalar olması sebebiyle bu alandaki çalışmalarda veri olarak kullanılmaktadır (Özdemir A., 2015: 119). Ülkemizde ise çalışan yoksulluğuna yönelik en nitelikli veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yürütülen çalışmalar ile elde edilmektedir.

ILO'nun 2017 yılında yayınladığı Dünya İstihdamı ve Sosyal Görünüm araştırmasına göre, çalışan yoksulluğu oranının düşüş göstererek devam etmesi ancak bu orandaki düşüş hızının yavaşlaması beklenmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde, orta ölçekli veya aşırı yoksul kişiler içinde yaşayan işçilerin oranının 2016'da %29,4 iken 2017'de %28,7'ye gerilediğini bildirmektedir (ILO, 2017). Türkiye'de ise TÜİK tarafından çalışan yoksulluğuna ilişkin en son verilerin 2009 yılında yayınlandığı görülmektedir. Bu araştırmaya göre göreceli yoksulluğun 2003 yılında artış göstermek ile birlikte 2004 yılında düşüş gösterdiği bildirilmiştir. TÜİK yoksul kişilerin iş durumları hakkında bilgi verirken, çalışan yoksulların sayısı hakkında bilgi vermemektedir. Bu sebep ile ülkemizde bazı sendikaların çalışan yoksulluğuna yönelik çalışmalar yürütmeye çalıştıkları görülmektedir (Gündoğdu, 2007).

Çalışan yoksulluğunun nedenlerini değerlendirdiğimizde tek ya da birkaç neden ile açıklamamız uygun olmamaktadır. Birçok neden çeşitli açılardan gruplandırılabilir ve yaşanan ülkeye göre çeşitlilik gösterebilir. Bazen çalışan bir bireyin yoksul olması sadece bir nedene bağlıyken, farklı durumlarda çok sayıda başka nedenin birleşmesi çalışan kişinin yoksullaşmasına yol açabilir (Kapar, 2010: 59).

1.4.4.1. Küreselleşme

Küreselleşme ile birlikte dünya ekonomisinin genelinde ortaya çıkan hızlı gelişmeler ve yaşanan değişiklikler, uluslararası rekabeti etkilemiş ve ulusal işgücü piyasalarında çeşitli istikrarsızlıklara sebebiyet vermiştir. İşgücü piyasalarında yaşanan esneklik, ücret ve çalışma koşullarının gerilemesine yol açarken çalışanlar açısından olumsuz sonuçlar ortaya çıkmıştır. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerdeki emek gücü ucuz işgücü olarak değerlendirilmiştir. Böylelikle küreselleşme süreci ile düşük ücret politikaları, örgüt kültüründeki gerileme, istihdam yapısında yaşanan değişiklikler, kamu sosyal harcamalarındaki kısıtlamalar gibi nedenler çalışanların yoksul kişiler olmasında etkili olmuştur (Gündoğdu, 2007).

1.4.4.2. Enformel Ekonomi

1990'lı yıllarda yaşanan ekonomik krizler tüm dünya genelinde kayıtdışı ekonominin büyümesine sebebiyet vermiştir. Gelişmekte olan ülkelerde ise eğitim

eksikliği gibi nedenler ile kayıtlı ekonomi içerisinde kendisine yer bulamayan, ne koşulda olursa olsun çalışmak zorunda kalan bireylerin fazla olması gibi sebeplerle enformel ekonomi giderek büyük bir hal almış ve yoksulluk ile beslenen bir sürece dönüşmüştür. Kayıtdışı ekonomi içerisinde yer alan işlerin gelir düzeyinin düşük kısa süreli ve sosyal güvencesiz işler olması bu işlerde çalışan bireylerin giderek yoksullaşmalarına neden olmaktadır (Gündoğdu, 2007).

1.4.4.3. Düşük Ücretler

Bireylerin yaşadıkları ülkenin ekonomik yapısı ile yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi bireysel özellikleri ve uzun süreli işsizlik gibi bazı nedenler bir arada değerlendirildiğinde, kişiler normal şartlarda tercih etmeyecekleri düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda kalabilirler. Bu şartlar altında genellikle düşük ücretli işler çalışanların yoksulluğunu arttırmaktadır. Devlet tarafından uygulanan politikalar ile özellikle düşük ücretlerden kesilen vergiler ve diğer kesintiler de kişilerin elde ettikleri gelir düzeyinde azalmaya ve yoksulluk sınırının altına gelir elde etmelerine yol açmaktadır (Kapar, 2010: 61).

1.4.4.4. İstihdamın Niteliğindeki Değişim

Küreselleşme ile istihdamın yapısında ve niteliğinde değişiklikler olmuş yeni istihdam alanları ve iş piyasaları oluşmuştur. Tam çalışmanın yerini yarı zamanlı, geçici ve mevsimlik işler almıştır (Gündoğdu, 2007). Kırsal alanlarda ve özellikle tarım istihdamında ücretsiz aile işçileri, yevmiyeli olarak geçici mevsimlik işlerde çalışanlar, taşeron işçiler, güvencesiz, geçici ve düşük ücretli istihdam alanlarını oluşturmuşlardır. Bunların yanı sıra yoksulluk riskinin yüksek olduğu bir başka çalışma biçimi ise kendi hesabına çalışmadır. Kişiler istedikleri gelir düzeyinde iş bulamadıkları zaman kendi işlerini kurma riskine girerler, genellikle güvencesiz, kayıtdışı ve düzensiz şekilde çalışırlar (Kapar, 2010: 55).

1.4.4.5. Çalışanlar Arasında Yeterli Örgütlenmenin Olmaması

Sendikalar üyelerinin çalışma koşullarını iyileştirmede ve yüksek gelirler elde etmeleri konusunda önemli bir etkiye sahiptirler. Üyelerinin yanı sıra sendikasız çalışan

bireylerinde çalışma koşullarına pozitif etki yaratırlar. Bu bağlamda toplu pazarlık sürecini ve sendikal hareketleri çalışanların gelir düzeyini, yoksulluğa karşı koruyan etkili mekanizmalar olarak değerlendirebiliriz. Dünya genelinde küreselleşmenin de etkisiyle hizmet sektöründeki hızlı gelişmeler sonucunda geçici işler artış göstermiş ve düzenli işlerin yerini almıştır. Bu durumunun sendikalaşma eğiliminde giderek düşüşe sebep olduğunu söyleyebiliriz (Gündoğdu, 2007).

1.4.4.6. Kamu Sosyal Harcamalarının Kısıtlanması

1980’li yıllardan itibaren gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede kamu harcamalarında kısıtlamalara gidilmiş, özelleştirme politikaları ile devlet küçültülerek kamusal yapıda önemli değişiklikler yaşanmış ve sosyal refah hizmetleri devlet kanadından özel sektöre yönlendirilmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde hâlihazırda gayrisafi milli hasıladan küçük pay alan sosyal harcamalar yaşanan ekonomik krizlerin etkisi ile daha da kısıtlanmak zorunda kalmışlardır. Devletin sunmuş olduğu kamu sosyal harcamalarında daralma yaşanması kişilerin giderlerinde artışa sebebiyet vermiştir (Gündoğdu, 2007).

1.4.4.7. Ekonomik Krizler, Ekonomik İstikrar ve Yapısal Uyum Programları

Bir ülkede yaşanan ekonomik krizin tüm ülke için olumsuz sonuçları olmak ile birlikte yoksul kesimler için çok daha büyük etki yarattıklarını söyleyebiliriz. Bu dönemlerde reel ücretler düşerek işsizlik giderek artar, enflasyonun yükselmesi ile hâlihazırda yoksul kesimin elinde az miktarda olan tasarrufların reel değeri azalır. Dolayısıyla özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaşanan krizler ve sonrasında uygulanan politikalar çalışan yoksulluğuna olumsuz yönde etki etmektedir. İstikrar politikalarının temel amacı kriz yaşanan ülkelerde ekonominin dengeye kavuşturulmasıdır. Bu politikalara yönelik olarak bütçe açıklarının kapatılması için uygulanan kamu sosyal harcamalarının kısıtlanması, iç tüketimin azaltılması, ücretlerin düşürülmesi, iç pazarın dış rekabet piyasasına açılması, ihracatın arttırılması gibi etkenler gelişmekte olan ülkelerin yoksulluk nedenleri arasında gösterilebilir (Gündoğdu, 2007).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA ASGARİ ÜCRET YOKSULLUK İLİŞKİSİ

Asgari ücret politikası ile uygulanan ücret sistemlerinin yoksul kişilerin gelir düzeylerini arttırması beklenir. Yapılan araştırmalarda başarılı şekilde uygulanan asgari ücret politikalarının yoksulluk ile mücadele araçları arasında etkili bir faktör olduğu ve düşük gelirli bireylere fayda sağladığı görülmüştür. Örnek olarak ABD’de uygulanan asgari ücret politikasının çalışanların yoksulluk oranını azaltıcı etki yarattığı ancak bu etkinin beklenen oranın altında kaldığı belirtilmiştir. Genel anlamda değerlendirildiğinde asgari ücretin yükseltilmesi sürekli olarak tartışılan bir konu olsa da sadece gelir düzeyi ile ilgili değil, gelirin yeniden dağıtılması ve istihdam faktörlerine de etkisi olduğu bilinmektedir (Özgüler, 2014: 162).

2.1. İLGİLİ TARAFLAR AÇISINDAN ASGARİ ÜCRET

Ülkemizde ve dünyada en önemli sosyal politika araçlarından biri olarak ele alınan asgari ücret politikası ücretlerin piyasa koşullarına en alt seviyeden etki ederek ücret düzeylerinin çeşitlenmesini sağlayan hem işçi hem de işveren bakımından önemli bir etkidir. İşçi için en büyük öneminin gelir unsuru oluşturması iken, işveren açısından değerlendirildiğinde işçilik maliyetlerinde etkili bir faktör oluşu asgari ücreti önemli bir politika haline getirmektedir. Asgari ücretin miktarı, diğer tüm ücret düzeylerinde de dolaylı etkilere sahiptir. Diğer bir açıdan asgari ücret düzeyindeki değişiklikler devlet politikaları bakımından birçok ekonomik parametrede de etki yaratmaktadır. Bu anlamda asgari ücret ile ilgili değişiklikler ülkenin ekonomik göstergeleri açısından da önemli kabul edilen unsurlardandır (Kurtcebe & Horzom, 2017: 2). Ülkenin ekonomik büyüme düzeyi, işverenlerin ödemeler bilançoları, istihdam oranları, fiyat düzeyleri, gelir dağılımı ve yoksulluk gibi ekonomik parametreler açısından önemli düzeyde etkisi vardır bu sebep ile tüm çalışan bireyleri doğrudan veya dolaylı şekilde etkilemektedir. Asgari ücret düzeyinde yapılan değişiklikler toplumun büyük bir çoğunluğunu etkilenmekte olduğu

söylenebilir (Akgül, 2016: 96). Tüm sosyal taraflarını bir araya getirerek olumlu ya da olumsuz şekilde etki eden bir unsur olarak, dünya üzerinde yaşayan tüm insanların ilgilendiği ve etkilendiği bir politika aracı olan asgari ücret düzeyi gün geçtikçe önem kazanan bir sosyal politika unsuru olmaya devam edecektir.

2.1.1. İşverenler Açısından Asgari Ücret Politikası

Çalışma hayatı içerisinde minimum ücret seviyesini ifade eden ve en önemli sosyal politika araçlarından biri olan asgari ücret, hayatını emeği karşılığı gelir elde etmek zorunda olan işçiler için oldukça önemli bir kavram ancak sadece işçilerin tarafından değil aynı zamanda işçi çalıştırmak zorunda olan işverenler açısından da oldukça önemli bir kavram haline gelmiştir (Korkmaz, 2004: 53).

İşverenler açısından değerlendirildiğinde asgari ücretin belirlenme aşamasında dikkat edilmesi istenen en önemli konulardan birisi de işverenlerin diğer işverenler karşısında hayatta kalabilmeleri için gerekli olan rekabet gücünün korunması durumudur. İşverenler arasında ücret farklılıklarının varlığı birim maliyetlerini etkileyeceğinden haksız rekabet gücünü oluşturmaktadır. Düşük ücret politikası uygulayan işverenler karşısında rekabet gücünün düşmesi kaçınılmaz olacaktır. Ücret farklılıkları verimlilik ile kapatılabilir ise problem olmayacak, ancak emek gücünün verimliliği standartlar şeklinde sağlanamayacağına verimlilik de tek başına yeterli olamayacaktır. Bu durum sadece ülkemizde değil günümüzde bakıldığında uluslararası ticaret açısından da önem kazanmıştır. Hali hazırda düşük ücret politikası uygulayan ülkelere doğru işverenlerin kayma yaşandı bilinmektedir (Akgül, 2016: 108).

Asgari ücreti belirlenirken bu ücret politikasını uygulayacak olan işverenlerin ödeme güçleri ile ekonomik öncelikleri de dikkate alınması gerekmektedir. İşçilik maliyetlerine direk etki eden asgari ücret, işverenler açısından istihdama olan etkisi ile enflasyon arasındaki ilişkisinin de ele alınması gerektiği söylenmektedir (Korkmaz & Çoban, 2006: 17). Asgari ücrette uygulanan vergi ve kesintilerin fazla olması kayıt dışı çalışmaya sebep olduğu bilinmektedir. En sık karşımıza çıkan kayıt dışılık örneği ise, işverenin işçinin sigortasının devlet kurumlarına asgari ücretten bildirmesi ve üste kalan ücret düzeyinin ise ayrı olarak kayıtdışı şekilde ödemesi sistemidir. Halk arasında çift bordro olarak bilinen bu yöntem ile işçi aslında geleceği için zararına olan bu olaya işsiz

kalma korkusu veya daha iyi ücrete çalışma imkânı bulması sebebi ile katlanmaktadır (Akgül, 2016: 117). Çalışan bireylerin bu gibi zorlayıcı etmenlere razı olmalarının bir diğer sebebi olarak, zaruri ihtiyaçları gidermesi beklenen ücret düzeyinin vergi kesintileri yapılması sonucunda bu zorunlu ihtiyaçları gideremeyecek seviyeye inmesi olarak da değerlendirilebilir. Asgari ücretin işverene maliyeti işçiye ödediği asgari ücretin üzerine ek olarak işçinin eline geçen ücretin yarısına yakın bir vergi yükü de getirmektedir (Rakıcı & Vural, 2011: 60). Brüt ücret düzeyinden sağlanan işçi için gerçekleşen kesintiler, SSK primi (%14), İşsizlik Sigortası kesintisi (%1), gelir düzeyine oranla artan oranda hesaplanan gelir vergisi (%15-20-27-35-40), damga vergisi (%0,759)'den oluşmaktadır. İşveren için de kesintiler yapılmaktadır, SSK primi (%20,5) ve işsizlik sigorta primi (%2) olmak üzere 2020 yılı için asgari ücret üzerindeki vergi kesintilerinin toplam yük içindeki vergi ve prim payının (%32,77) olduğu görülmektedir (Bıyık, 2019). Veri yükünün yüksek olması sebebi ile en çok dile gelen konulardan biri asgari ücretin vergi dışı tutulmasıdır. Ancak bu durumun devlet açısından vergi gelirlerini azaltacağı gibi işverenlerinde çalıştırdıklarının ücret düzeylerini vergi yükünden muaf olmak adına asgari ücret seviyesinden bildirmesi ile kayıt dışı istihdamın artış göstereceği düşünülmektedir (Rakıcı & Vural, 2011: 65).

Asgari ücret belirlenirken dikkat edilen unsurlar içerisinde yer alması gereken bir husus ise ekonomik gerçekler olmalıdır, bu hususlara dikkat edilmeden saptanan asgari ücret, işveren açısından rekabet edebilirliği azaltarak, işverenin ödeme gücü üzerinde olumsuz etki oluşturacaktır. Bu da istihdamda daralmaya ve işvereni kayıt dışı istihdama yönleltecektir. İşverenlerce sosyal yardım, yan ödemeler ile konut ve benzeri yardım yapan ve yapmayan işverenlerin, aynı asgari ücret düzeyinde ödeme yapmak zorunda olmaları haksız rekabeti daha da arttırdığı söylenebilir. Bu durumun özellikle sendikaların faal olduğu sektörlerin aleyhine haksız rekabete yol açtığı, kayıt dışılığı yönlendirdiği veya sendikaları da zayıflattığı şeklinde eleştirilere yol açmaktadır (Akgül, 2016: 106). Bu bağlamda değerlendirdiğinde mevcut sistem toplu iş sözleşmeleri ile, sigortalı bireyler çalıştırarak, tüm yasal süreçleri etkin şekilde yürüten işverenleri cezalandırarak, kaçak işçi çalıştırmayı tercih eden kayıtdışı sektör işverenlerini de arttıracakı söylenebilir (Ekin, 2000). Asgari ücretten kesilen kesintilerin işçinin net ücreti önemli ölçüde azalttığı,

işverenin ise maliyetlerini yüksek oranda arttırdığı gerçeği göz önünde olunca kayıt dışı istihdamı daha da artacağı açıkça düşünülmektedir (Rakıcı & Vural, 2011: 64-66).

Asgari ücretin 2021 yılı için belirlenen tutarı ve işverene maliyeti Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Asgari Ücret 2021 Yasal Kesintileri

(01.01.2021- 31.12.2021)	
Brüt Ücret	3.577,50 TL
Sigorta Primi İşçi Payı	500,85 TL
İşsizlik Sigortası Primi İşçi Payı	35,78
Gelir Vergisi Matrahı	3040,88 TL
Gelir Vergisi	456,13 TL
Damga Vergisi	27,15 TL
Kesintiler Toplamı	1019,91 TL
Asgari Geçim İndirimi (Bekâr ve Çocuksuz)	268,31 TL
NET ÜCRET (Asgari Ücret + AGİ Dâhil)	2.825,90 TL
İşverene Maliyeti 2021	
Asgari Ücret Brüt	3.577,50 TL
SGK Primi %15,5 (İşveren Payı) (%5 indirim ile)	554,51 TL
İşveren İşsizlik Sigorta Fonu	71,55 TL
İşverene Toplam Maliyeti	4203,56 TL

Kaynak: (www.MuhasebeTR.com, 2020)

Asgari ücretin işverene olan maliyeti ile işçinin elde ettiği gelir arasında 1377,66 TL fark oluşmaktadır. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu’na (TÜRK-İŞ) göre 4 kişiden oluşan bir aile için açlık sınırı 2.590 TL yoksulluk sınırı ise 8.436 TL olarak bildirilmiştir. 2021 yılı için belirlenen asgari ücret ile açlık sınırı arasında 235,90 lira fark olduğu görülmektedir. Brüt asgari ücret yoksulluk sınırının ise çok altında kalmaktadır (TÜRK-İŞ, 2021).

Son zamanlarda devletin işverene sağlamış olduğu çeşitli teşvikler sonucunda asgari ücretin işverene maliyeti ile çalışanın elde ettiği net asgari ücret arasındaki fark açılmıştır. Başka bir açıdan ele alındığında asgari ücretin bir kısmının işverenler yerine devletin sağlamış olduğu işveren teşvikleri kapsamında milletin ödemiş olduğu vergiler ile finansa edilmektedir (DİSK-AR, 2019: 17).

Tablo 2: Asgari Ücretin İşverene Maliyeti

Yıl	Net Asgari Ücret	İşverene Maliyeti	Fark	Oran
2007	403	683	280	69,48
2008	482	739	257	53,32
2009	527	809	282	53,51
2010	576,57	886	309,43	53,67
2011	629,96	968	338,04	53,66
2012	701,13	1033	331,87	47,33
2013	773,01	1140	366,99	47,48
2014	846	1248	402	47,52
2015	949,07	1412	462,93	48,78
2016	1300,99	1935	634,01	48,73
2017	1404,06	2088	683,94	48,71
2018	1603	2384	781	48,72
2019	2020	3.006,12	986,12	48,82
2020	2324,7	3458,03	1133,33	48,75
2021	2825,90	4203,56	1377,66	48,75

Kaynak: (DİSK-AR, 2019: 28). Resmî gazete verileri dikkate alınarak düzenlenmiştir.

Tablo 2 DİSK-AR tarafından resmi gazete verileri dikkate alınarak hesaplanmıştır. Tabloda 2007 yılından itibaren asgari ücretin işverene maliyeti, net asgari ücretle bu maliyet arasındaki fark ve bu farkın işveren maliyetine oranı gösterilmektedir. 2021 yılı itibarıyla net asgari ücret tutarının işverene maliyetinin net asgari ücret tutarından %48,75 fazla olduğu görülmektedir. Asgari ücretin 100 olduğunu varsayarsak işverene maliyetinin yaklaşık olarak 149 olduğu görülmektedir (Tablo 2). İşveren teşvikleri ile işverenin önemli ölçüde maliyetler bakımından korunduğu söylenebilir. 2008 sonrasında Asgari Geçim İndiriminin (AGİ) işçiye ödenen asgari ücretin içine giydirilmesi ve işveren Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) prim payının %5'inin bütçeden karşılanması ile işveren maliyetlerinin düşüş göstermiştir. (DİSK-AR, 2019: 28).

2.1.2. Çalışanlar Açısından Asgari Ücret Politikası

Ücret geliri çoğu zaman bireyler için tek geçim kaynağıdır. Bu bağlamda asgari ücret politikası sadece asgari ücret ile çalışanları değil çalışma hayatı içerisinde yer alan tüm bireyler tarafından önemle takip edilmekte ve işçinin kazandığı minimum seviyedeki ücret olmaktan ötedir. Çünkü asgari ücret düzeyindeki her değişiklik, genel seviyedeki

ücret düzeylerini de değiştirecektir. Her yıl gerçekleşen asgari ücret artışı ile diğer ücretli çalışanlar da ücret artışı talebinde bulunacaklardır (DİSK-AR, 2019: 16)

Asgari ücret ile çalışanların tespiti kayıtdışı istihdam ve işverenlerin çalışanlarının gerçek ücretleri dışında düşük ücret bildirimleri yapmaları sebepleri ile zorlaşmaktadır. Ancak SGK ve TÜİK verilerinde görüleceği üzere asgari ücret düzeyinde çalışan bireylerin yüksek olmasındaki esas nedenlerden biri Türkiye’de sendikalaşma düzeyinin ve toplu pazarlık kapsamının düşük olmasıdır. Toplu pazarlık yapılan işyerlerinde çalışan bireylerin ücret gelirleri toplu pazarlığın kapsamı dışında kalan bireylere göre daha yüksektir. Sendikalar aracılığı ile çalışanlar toplu pazarlıklar yoluyla ücretlerini asgari ücretin üzerine çıkarabilmektedirler. Türkiye’de ise sendikalaşma ve toplu pazarlık kapsamının düşük olması asgari ücret düzeyinde çalışanların sayısının artmasına sebep olmaktadır (DİSK-AR, 2019: 17).

Tablo 3: İstihdam Edilenlerin Yıllara Göre İşteki Durumu

Bin kişi			Yüzde			
Yıllar		Toplam	Ücretli veya yevmiyeli	İşveren	Kendi hesabına	Ücretsiz aile işçisi
2014	Yıllık	25.933,00	66,00	4,50	17,30	12,20
2015	Yıllık	26.621,00	67,00	4,40	16,80	11,80
2016	Yıllık	27.205,00	67,55	4,55	16,67	11,22
2017	Yıllık	28.189,00	67,26	4,54	17,08	11,12
2018	Yıllık	28.738,00	67,98	4,46	17,08	10,48
2019	Yıllık	28.080,00	68,43	4,46	16,77	10,33
2020	Ocak	27.266,00	69,90	4,60	16,86	8,66
	Şubat	26.753,00	70,21	4,61	16,87	8,31
	Mart	26.133,00	70,00	4,57	17,04	8,39
	Nisan	25.614,00	69,53	4,56	16,96	8,95
	Mayıs	25.858,00	69,23	4,48	16,77	9,51
	Haziran	26.531,00	69,06	4,33	16,56	10,06
	Temmuz	27.263,00	69,14	4,25	16,23	10,38
	Ağustos	27.554,00	69,00	4,37	16,14	10,48
	Eylül	27.707,00	69,33	4,53	16,05	10,09
	Ekim	27.447,00	70,17	4,47	16,06	9,30

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>.

Asgari ücret niteliği açısından ücretli olarak çalışanları, yevmiyeli veya maaşlı olarak çalışan kişileri doğrudan etkileyen bir ücret politikasıdır. Türkiye’de istihdam edilen bireylerin işteki durumlarına göre dağılımları değerlendirildiğinde, 2020 yılında yaklaşık 28 milyon olan çalışan bireylerin ortalama %69,5’i (yaklaşık olarak 19 milyon birey) ücretli, yevmiyeli olarak çalışmaktadırlar (Tablo 3). Diğer çalışan bireylerin ise %4,5’u işverenlerden oluşmakta iken, %16,5 oranında kendi hesabına çalışan kişilerden ve %10’i ücretsiz aile işçilerinden oluşturmaktadır. Asgari ücretin doğrudan etkili olmadığı ücretli veya yevmiyeli çalışan kesimin dışında kalan yani ücret dışı işlerde çalışanların oranının gerileyerek ücret dışı istihdam oranının azaldığı ve dolayısıyla ücretli olarak çalışan bireylerin sayısının yükselmesi asgari ücretin işgücü alanındaki önemini ve kapsamını genişletmektedir (Aslan, 2019: 147).

Tablo 4: 5510 Sayılı Kanun’un 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Zorunlu Sigortalıların Prime Esas Günlük Kazançlarının Sektör ve Cinsiyete Göre Oransal Dağılımı, 2017

Kazanç aralığı (TL)			Özel			Kamu			Sigortalıların genel toplamına oranı (%)
			Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	
59,25			36,49	36,53	35,83	30,26	14,84	13,81	35,03
59,25	-	80,00	35,96	34,79	31,30	14,50	16,78	16,44	31,52
80,01	-	110,00	13,10	13,29	14,60	30,14	13,15	12,23	14,53
110,01	-	140,00	4,89	5,19	6,62	8,53	6,85	6,77	6,23
140,01	-	170,00	2,63	2,80	3,57	7,01	8,08	8,43	3,59
170,01	-	200,00	1,64	1,76	2,17	3,75	8,95	9,44	2,34
200,01	-	230,00	1,09	1,18	1,34	1,81	8,27	8,72	1,56
230,01	-	260,00	0,78	0,85	0,91	1,15	6,42	6,73	1,10
260,01	-	290,00	0,58	0,63	0,64	0,90	5,78	6,09	0,83

290,01	-	320,00	0,45	0,49	0,44	0,43	3,69	3,89	0,57
320,01	-	350,00	0,34	0,37	0,35	0,37	2,66	2,79	0,44
350,01	-	380,00	0,26	0,27	0,27	0,23	1,48	1,53	0,31
380,01	-	410,00	0,21	0,22	0,22	0,13	0,66	0,69	0,23
410,01	-	440,00	0,18	0,19	0,18	0,15	0,46	0,47	0,19
440,01	-	444,37	0,02	0,02	0,02	0,03	0,08	0,09	0,03
444,38	-		1,38	1,44	1,54	0,61	1,84	1,87	1,49
Toplam			100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: <http://www.sgk.gov.tr>

SGK'nın en son yayınlanan prime esas günlük kazanç verilerinin 2017 yılına ait olduğu görülmektedir. Buna göre değerlendirecek olursak çalışanların büyük bir kısmının asgari ücret düzeyinde veya düşük ücret seviyelerinde olduğu söylenebilir. Dünya genelinde birçok ülkede ve çağdaş ekonomilerde çalışanların çoğunun ücretli olarak çalışan kişilerden oluştuğu söylenebilir, özellikle de ülkemizde çalışan kişilerin büyük çoğunluğunun ücretli çalışan olduğu, ücretli çalışanların içerisinde de asgari ücretli ve asgari ücret seviyesine yakın miktarda gelir elde eden bireylerin oranının da toplam gelir düzeyi içerisinde ortalama %80'ini oluşturduğunu Tablo 3'te görebiliriz. Özellikle düşük ücret politikalarının uygulandığı işyerlerinde çalışan bireyler asgari ücret artışlarından daha fazla etkilenmektedir (Sunal & Alp, 2015: 124).

Asgari ücretin yıllar içerisindeki değişiminin parasal olarak karşılaştırması çalışanlar açısından değerlendirildiğinde yeterli bir karşılaştırma değildir bu bağlamda asıl değerlendirilmesi gereken unsur asgari ücret miktarının satın alma gücü olmalıdır. Özellikle kriz dönemlerinde enflasyon ve döviz kurlarında oluşan artışlar sonrasında asgari ücretin satın alma gücünün azaldığı söylenebilir (Doğanışık: 2019).

Tablo 5: Asgari Ücretin Satın Alma Gücü

Yıl	AÜ Artış Oranı	Bir Önceki Yılın Aralık Ayına Göre Enflasyon Oranı	Fark
2006	5,93	9,65	-3,72
2007	19,48	8,39	11,09
2008	9,46	10,06	-0,6
2009	9,37	6,53	2,84
2010	9,25	6,4	2,85
2011	10,1	10,45	-0,35
2012	10,25	6,16	4,09
2013	9,44	7,4	2,04
2014	19,26	8,17	11,09
2015	30,03	8,81	21,22
2016	7,92	8,53	-0,61
2017	14,17	11,92	2,25
2018	20,06	20,03	0,03
2019	15,03	11,84	3,19
2020	21,56	14,6	6,96

Kaynak: www.verikaynagi.com; ve Resmi Gazeteden alınan asgari ücret verilerine göre düzenlenmiştir.

Asgari ücret tutarının satın alma gücü değerlendirildiğinde yıllar itibari ile artış oranlarının enflasyona yakın seyrettiği ancak bazı dönemlerde enflasyon karşısında düşük oranlara kaldığı söylenebilir buna istinaden, enflasyon oranları karşısında 2006, 2008, 2011 ve 2016 yıllarında asgari ücrete yapılan artış oranının, enflasyon oranı karşısında düşük kaldığı Tablo 4 de görülmektedir. Asgari ücret oranının enflasyon karşısına en yüksek olduğu dönem ise 2015 yılı olduğu söylenebilir (Doğanışık, 2019).

2.1.3. Devlet Açısından Asgari Ücret Politikası

Devlet, işgücü içerisinde yer alan bireylerin yaşam standartlarını yükseltmek, iş piyasalarında çalışma barışını sağlamak, geliştirmek ve korumak ile ilgili unsurlar için anayasalda yer alan hükümler aracılığı ile görevlendirilmiştir. Özellikle Anayasa'nın 55. maddesi doğrudan asgari ücreti ele almaktadır. Çalışan bireyler için adaletli ve yeterli ücretin tespitinde ülkenin geçim şartları ve içerisinde bulunduğu ekonomik koşullar ele

alınarak yürütülen işe uyacak asgari ücretin belirlenmesinde devlet yetkili kılınmış ve bu yetki ise oluşturulan bir komisyonca kullanılarak asgari ücretin belirlenmesi sağlanmaktadır. Dünya genelinde ele alındığında ise asgari ücrete ile ilgili olarak hükümetleri ilgilendiren uluslararası belgelerden Avrupa Sosyal Şartı, Uluslararası Çalışma Örgütü ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi gibi birçok düzenlemenin ilgili maddelerinde çalışanların aileleri ile birlikte insanca yaşamaları için gerekli önlemlerin alınması gerekliliğine yer verildiğini belirtebiliriz (Rakıcı & Vural, 2011: 61).

Devlet açısından asgari ücret hem anayasal hem de uluslararası düzeyde önem arz eden bir konu olmak ile birlikte reel ve nominal ücret miktarları ülkenin iç politikalarının belirlenmesinde ve çalışma hayatı açısından temel iktisadi düzenlemeler ile bireylerin geçimlerini sağladıkları gelir düzeyi olması sebebi ile ekonomik ve sosyal açıdan önemli bir etkiye sahiptir. Farklı bir deyişle nominal düzeydeki asgari ücret artışı enflasyon oranını artmasına etki edebildiği gibi, enflasyon seviyesindeki yükselişler ise bir önceki yılın enflasyon oranı ele alınarak değerlendirilen yeni asgari ücret miktarında etkili olabilmekte ve dolaylı olarak ücret düzeyleri ile asgari ücretin nominal düzeyini arttırabilmektedir. (Sunal & Alp, 2015: 126).

Asgari ücretin brüt tutarının üzerinden vergiler ve çeşitli kesintiler yapılarak net miktara ulaşabilmektedir. Bilindiği üzere vergiler dolaylı ve doğrudan olacak şekilde kesilebilir. Doğrudan kesintiler direk kaynaktan yapılan kesintiler iken dolaylı kesintiler ise harcamalar üzerinden uygulanan kesintiler diyebiliriz. Bu kapsamda devletin çalışan bireylerin ücret gelirlerinden elde ettiği doğrudan kesintiler gelir ve damga vergisi Sosyal Güvenlik Primleri ve fon kesintileri gibi unsurlar iken dolaylı kesintiler yani harcamalar ile sağlanan kesintiler ise özel tüketimlere bağlı kesintiler ile katma değer vergisi gibi kesintilerden oluşmaktadır. Asgari ücretin reel miktarına doğrudan vergilerin etkisi açıkça görülebilirken dolaylı vergiler çalışan bireylerin elde ettikleri gelirleri ile yaptıkları harcamalarla gelirin yeniden vergilendirmesini sağlamaktadır. Böylece dolaylı vergilerin net gelirler üzerindeki etkisi dolaylı vergilerin oranını belirlemekte yetkili olan devlet tarafından şekillendirilebilmektedir. Dolaylı şekilde alınan vergiler harcamalar üzerinden yapılması sebebi ile adaletsiz olduğu düşünülen bir vergilendirme şeklidir. Gelir düzeyinden bağımsız olarak, bireyin yapmış olduğu faaliyetlerinden etkilenen bir vergi türüdür. Ancak devlet açısından en önemli gelir kaynaklarından (Çiçek, 2018: 34).

Asgari ücret düzeyinden vergi kesintisinin yapılmaması konusu sürekli olarak gündemde olan konulardan biri olması karşın dünyadaki uygulamalarına bakıldığında Almanya dışında asgari ücret seviyesinin vergi dışında değerlendirildiği başka bir ülke olmadığı görülmektedir. Ülkemiz genelinde asgari ücretli çalışan bireylerin çoğunluğu ve devletin bu gelirlerden elde ettiği vergi oranları düşünüldüğünde devlet için yüksek oranda vergi gelirin oluştuğu söylenebilir. Asgari ücretin vergi dışı bırakılması konusunda ise öncelikli olarak doğrudan kesilen vergi oranının yüksek olması ve harcamalar yoluyla yapılan vergilendirme miktarının da gelir düzeyini giderek düşmesi etkili olmaktadır. Gerçekleştirilen harcamalarının büyük bir kesiminin ise temel yaşam şartlarını yerine getirmek için gerekli olan giderlerden oluştuğu için vergi kesintisinin yapılmaması, asgari ücret ile çalışan bireylerin buradan elde edecekleri geliri tasarruf eğilimlerinin de düşük olduğu göz önünde bulundurularak yine temel harcamalarda kullanacağı için hayat standartlarında büyük bir değişikliğe sebep olmayacağı, ancak devletin gelirlerinde yüksek oranda bir düşüşe etki edeceği düşünülmektedir. (Çiçek, 2018: 44; Sayın, 2019: 1911).

Devlet açısından asgari ücret ele alındığında çalışan bireylerin elde ettiği gelirler dışında da birçok devlet politikasına dolaylı veya doğrudan etki eden bir unsur olduğu görülmektedir. Sosyal güvenlik primlerinin taban ve tavan miktarları, Bağ-Kur primleri, SGK prim borçları, isteğe bağlı sigortalıları ile genel sağlık sigortası kapsamındaki bireylerin ödemeleri gereken prim miktarlarının belirlenmesinde, çalışanların elde edebilecekleri tazminat miktarlarında, bireysel emeklilik katkı paylarında, yaşlı emekli ve engelli aylıklarında, yeraltında çalışan maden işçilerinin ücret düzeylerinde ve asgari ücretin üzerinde çalışan diğer ücretli bireylerin ücret talep düzeylerinde, asgari geçim indirimi miktarında, Sosyal Güvenlik Kurumu ile devletin uyguladığı idari para cezalarında, bazı vergi cezalarında, devlet teşviklerinin miktarında, stajyer ve mesleki eğitim alan öğrencilerin SGK ödemelerinde, sosyal yardımların hesaplanmasında asgari ücret baz alınarak devlet düzenleme yapmaktadır (Akkaya, 2018).

Sosyal taraflar açısından bakıldığında asgari ücretin ülke genelinde sosyal devletin önemli refahı düzenleme uygulamalarından biri olduğu ve ücretli çalışan bireyler, işverenler ve devlet politikaları açısından asgari ücretler politikalarının önemli etkilerinin olduğu görülmektedir (Sunal & Alp, 2015: 111).

2.2. ASGARI ÜCRET VE YOKSULLUK ORANLARININ YILLAR İTİBARI İLE DEĞİŞİMİ

Asgari ücret, ekonomik değişkenler üzerinde de etkili olduğu düşünülerek birçok iktisatçı tarafından ilgi görmüş bir konu olmuştur, ancak sadece iktisatçıların değil aynı zamanda medyanın da etkisi ile tüm vatandaşların ilgi gösterdiği bir konu haline almıştır. Ücret geliri ile yaşamını sürdüren işçilerin zaruri ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek ücret düzeyi olarak değerlendirilen asgari ücret devlet açısından işçilerin onurlu bir yaşam sürmelerini hedefler iken başta işsizlik ve istihdam olmak üzere birçok değişken üzerinde etkili olduğu değerlendirilmektedir (Sever & İğdeli, 2018: 11).

İşçi ve işveren arasında anlaşma ile sağlanan ücretlerin işverenin işçi karşısında daha kuvvetli olması neticesinde sürekli olarak düşük ücretler seviyesinde olduğu, yaşam standartlarını giderek düşürdüğü bu doğrultuda işçinin korunması gerekliliği ile devlet müdahalesi kaçınılmaz olmuştur. Bu doğrultuda devletin ücretlere müdahale aracı olan asgari ücret politikası gün geçtikçe önemini koruyan ve arttıran bir politika olarak gündemde yerini almaktadır (Akın, 2016: 141). Bütün toplumlarda güçlü olan işverene karşı güçsüz olan işçiyi koruma gerekliliği, devletin etkisini ve asgari ücretin belirlenmesini zorunlu hale getirmiştir.

Tüm ülkelerde piyasa ücretlerine minimum müdahale anlamına gelen asgari ücret politikası tüm sosyal taraflar açısından bütün ülkelerin ekonomik yapısını doğrudan etkilemesi, diğer ücretli çalışanların ücret düzeylerine dolaylı olarak etki etmesi ve ülke genelindeki birçok ekonomik parametrede değişikliğe sebep olması ile büyük önem arz etmektedir. Her ülkede ekonominin temel emek faktörü olan işçinin ücretini hakkı ile alması insanca yaşaması için imkân sağlanması esas olmalıdır. Fakat her ülkede asgari ücretin hesaplanması ve belirlenmesi farklılık göstermektedir. İlgili ülkelerin ekonomik yapıları, satın alma güçleri, sosyal ve ekonomik beklentiler ele alınarak işçi, işveren ve devletin eşit şartlarda temsil edildiği bağımsız komisyon veya kurullarca anlaşarak ortak bir ücret belirlenerek yürürlüğe konulması gerekmektedir (Kurtcebe & Horzom, 2017: 1).

Yoksulluk ise tüm toplumlar için ölçümü zor olan, önemli sosyal sorunlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Yoksulluk kavramı bireylerin belirli bir asgari gelir seviyesine ulaşmaları için gerekli olan maddi imkânlarla sahip olmamaları şeklinde tanımlanmaktadır. Gelir düzeyinin belirli bir gelir seviyesinin altında olması durumu olarak tanımlanan gelir yaklaşımı yoksulluğu bir diğer ifade ile parasal yaklaşım modeli yoksulluğun daha kolay anlaşılabilmesi ve ölçülebilmesinde en sık kullanılan yaklaşım modeli olarak belirtilmektedir (Kabaş, 2010: 193).

Günümüzde yoksulluk sorunu sadece az gelişmiş ülkelerin değil gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler de dâhil olmak üzere tüm dünyanın sorunu haline gelmiştir. Her ülkelerde yoksulluğun boyutunun çeşitlilik göstermesi nedeni ile ülkeler ve ülke içerisindeki bölgeler arasındaki yoksulluk dengesi ve boyutları da farklılık görülmektedir. Genel olarak yoksul ülkelerin büyüme hızı zengin ülkelere göre daha yavaş olmasından dolayı gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki yoksulluk oranları ve gelir dağılımları arasında büyük farklar oluşmaya devam etmektedir (Arpacıoğlu & Yıldırım, 2011: 60).

2.2.1. Dünyada Asgari Ücretin Yıllar İtibarıyla Değişimi

Dünya ülkeleri değerlendirildiğinde Avrupa Birliği ülkelerinde ilk olarak asgari ücret Avrupa Topluluğu Sosyal Şartı ile gündeme 1989 yılında gelmiştir. 1993 yılında ise Sosyal Şartı'nın yükümlülüklerini gerçekleştirmek adına Avrupa Komisyonu eşit ücret konusunu ele almıştır. 2000 yılına gelindiğinde Lizbon'da gerçekleştirilen Avrupa Konseyi'nde tüm bireylerin insanca yaşamaları için gerekli kaynaklara sahip olmaları gerektiği görüşülerek asgari ücret politikasına yer verilmiştir (Yılmaz & Terzi, 2006: 122).

Dünya genelinde asgari ücret sisteminde her ülke için değişik düzenlemeler mevcuttur. Özellikle Avrupa Birliğine üye ülkelerin arasında bir bütünlük oluşturmak amacı ile asgari ücret dışında birçok alanda ortak politikalar belirlenirken, her ülkenin kendi sosyo-ekonomik durumları neticesinde bu konuda bir bütünlük oluşturulamamıştır. AB üye ülkelerinin bazılarında toplu sözleşmeler ile belirlenirken bazılarında ulusal düzeyde yasalar ile belirlenmektedir. ABD saatlik ücret uygulaması esas alınırken, Çin'de ve Japonya'da ise bölgesel olarak düzenlemeler yapılmaktadır. Rusya'da işçi sendikalar, şirket sahipleri ve yerel teşkilatlar arasındaki anlaşmaya bağlı olarak, işçinin rahat bir

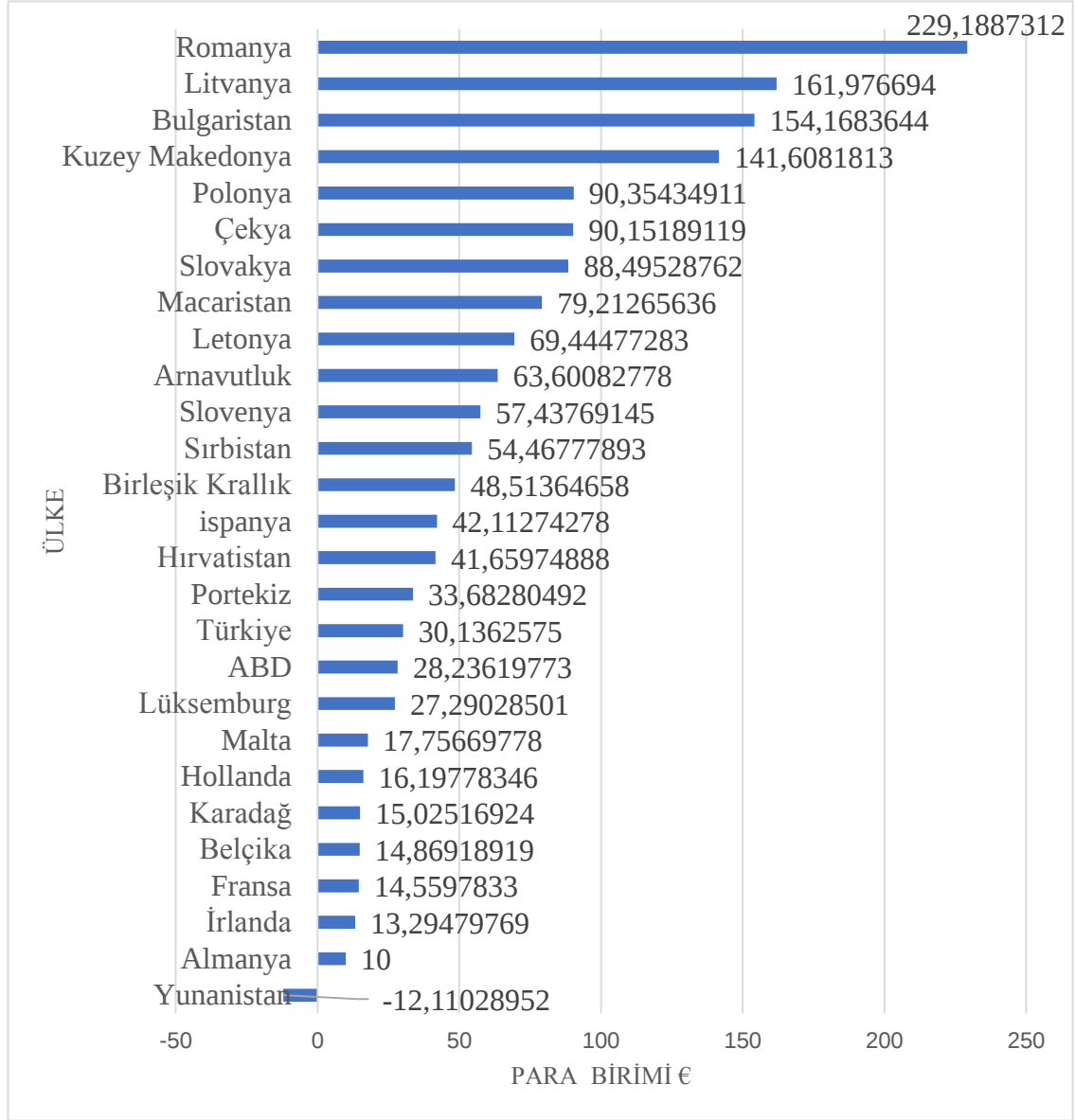
şekilde yaşaması esas alınarak hesaplanmaktadır. Hindistan'daki asgari ücret politikasında ise bir bütünlük söz konusu olmamakla birlikte saatlik, aylık, bölgesel, sektöre göre vs. olarak çeşitlilik göstermektedir (Kurtcebe & Horzom, 2017: 6; Yılmaz & Terzi, 2006: 123). Yunanistan'da 2012 yılına kadar toplu pazarlık sistemi ile belirlenmekte olan asgari ücret gerçekleşen krizin ardından hükümet tarafından belirlenen bir komite ile tespit edilmeye başlanmıştır (DİSK-AR, 2019: 18). Her ülkede asgari ücret belirlenirken dikkat edilen unsurlar ve kullanılan yöntemler farklılık göstermektedir. Birçok ülkede sosyal tarafların katılımı ile belirlenirken Polonya ve Hollanda gibi bazı ülkelerde ise sadece devlet tarafından belirlenen ücret geçerli olmaktadır. Buna karşın bazı ülkelerde ise zorunlu bir asgari ücret sistemi mevcut değildir. Bu ülkelerde genellikle toplu iş sözleşmeleri ile ücretler belirlenir (Ay, 2008: 3).

Tablo 6: Asgari Ücretin Dünyanın Bazı Ülkelerindeki Belirlenme Yöntemleri

ÜLKE	Ülke Yasal Ücret Sisteminin Varlığı	Hükümet Tarafından Tek Taraflı	Hükümet ve Sosyal Taraflar Birlikte veya Danışarak	Toplu İş Sözleşmeleriyle (Ulusal veya Sektörel)
ABD	Var	*		
Almanya	Var		*	
Avustralya	Var		*	
Avusturya	Yok			*
Belçika	Var			*
Brezilya	Yok	*		
Bulgaristan	Var		*	
Çekya	Var		*	
Danimarka	Yok			*
Finlandiya	Yok			*
Fransa	Var		*	*
Hırvatistan	Var		*	
Hollanda	Var	*		
İngiltere	Var		*	
İrlanda	Var		*	
İspanya	Var	*		
İsveç	Yok			*
İsviçre	Yok			*
İtalya	Yok			*
İzlanda	Yok			*
Letonya	Var		*	
Litvanya	Var		*	
Lüksemburg	Var	*		
Macaristan	Var		*	
Malta	Var	*		
Norveç	Yok			*
Polonya	Var		*	
Portekiz	Var		*	
Romanya	Var		*	
Slovakya	Var		*	
Türkiye	Var		*	
Yeni Zelanda	Var	*		
Yunanistan	Var	*		

Kaynak: (DİSK-AR, 2019: 8).

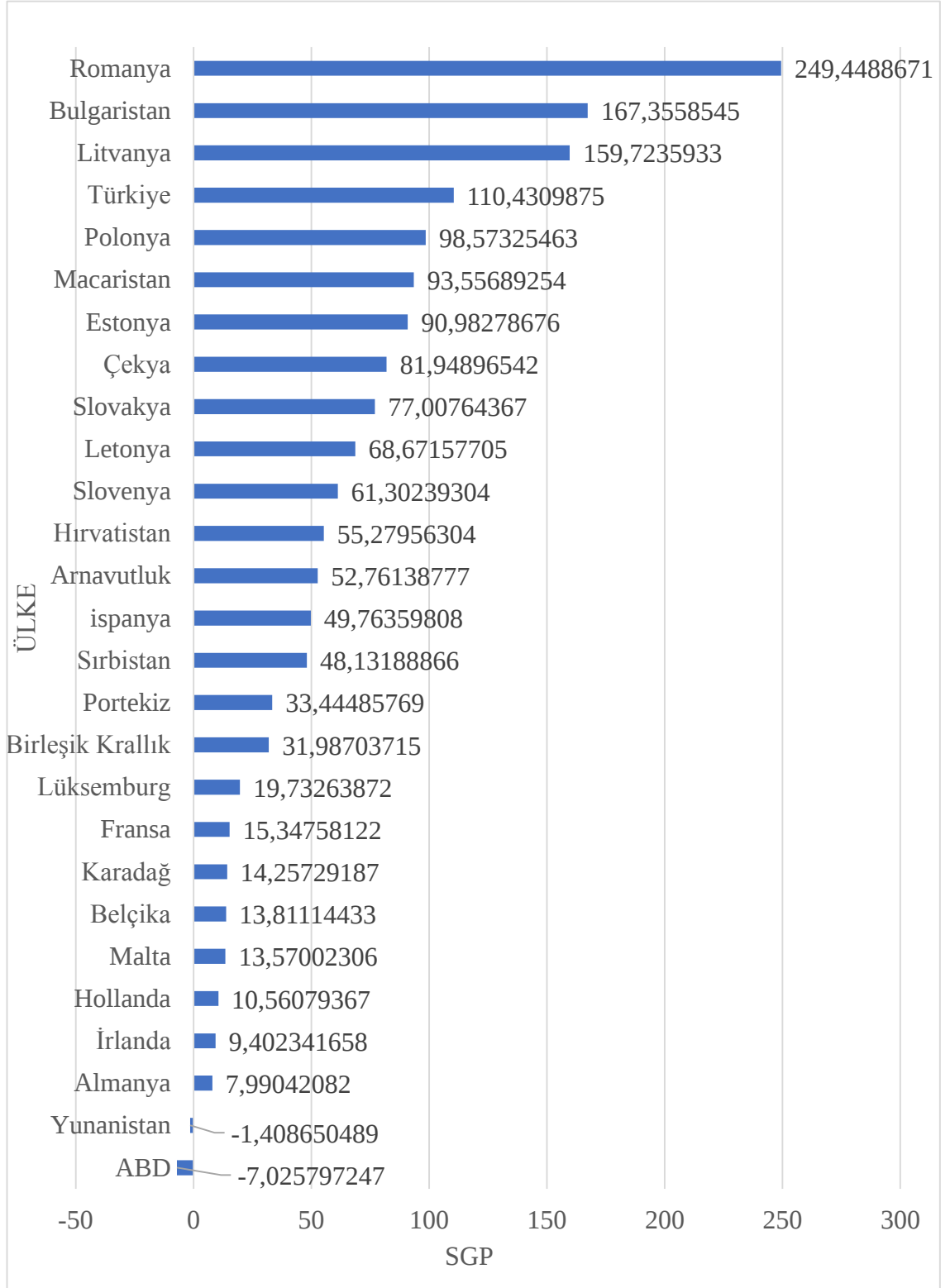
Grafik 1: Asgari Ücretin Bazı Dünya Ülkelerinde 10 Yıl İçindeki Euro Bazında Değişimi

Kaynak: (Eurostat, 2020).

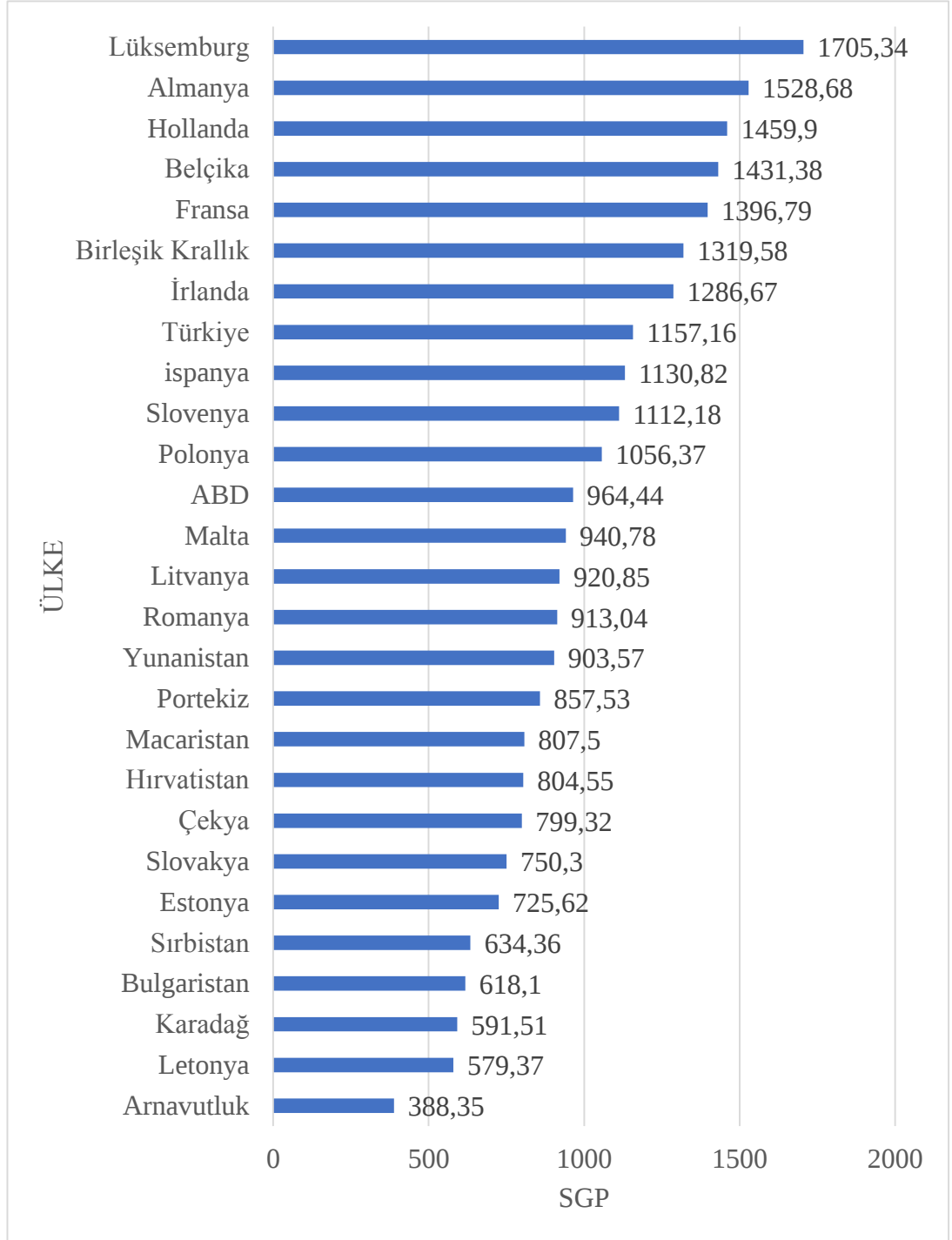
Grafik 1’de dünyadaki bazı ülkelerde son 10 yıl içerisindeki asgari ücretin Euro bazında değişim oranı gösterilmektedir. Buna göre 229,19 Euro ile en yüksek değişimin Romanya’da yaşandığı görülmektedir. En düşük artış oranı 2012 de yaşanan kriz sonrasında Yunanistan’da gerçekleşmiş ve asgari ücretin artış oranı gerilemiştir. Dünya ülkeleri arasında Türkiye’deki asgari ücret artışının değişim oranı incelendiğinde ise seçilen 27 ülke arasında 11. sırada yer aldığı görülmektedir (Eurostat, 2020).

Grafik 2: Asgari Ücretin Bazı Dünya Ülkelerinde 10 Yıl İçindeki Satın Alma Gücündeki Değişim (SGP)

Kaynak: (Eurostat, 2020).

Grafik 3: Asgari Ücretin Bazı Dünya Ülkelerinde 2020 Yılı İçin Satın Alma Gücü (SGP)

Kaynak: (Eurostat, 2020).

Her ülkede yer alan mal ve hizmetlerin fiyat düzeyleri ile döviz kurları farklılık göstermektedir. Tüm dünya ülkelerinde milli gelirlerin reel olarak karşılaştırılabilmesi adına oluşturulan satın alma gücü paritesine (SGP) göre belirli bir ülkede elde edilen asgari ücret geliri ile o ülkede satın alınabilen mal ve hizmetlerin, dünya genelindeki ortalama bir fiyat değerine dönüştürülerek yorumlanması sağlanmaktadır (Gürses U., 2020).

Grafik 2 da, dünya genelinde seçilen bazı ülkelerdeki asgari ücret tutarlarının Euro bazında son 10 yıl içindeki satın alma gücündeki artış görülebilmekte olup, buna göre Grafik 3’de 2020 yılı için satın alma güçleri belirtilen ülkelere göre değerlendirildiğinde asgari ücretin satın alma gücünün düşük olduğu Bulgaristan, Slovakya, Çekya, Estonya gibi ülkelerde son 10 yıl içerisinde asgari ücretin satın alma güçlerindeki artış oranlarının yüksek olduğu ancak; asgari ücretin satın alma gücünün yüksek saptandığı Almanya, Lüksemburg, Belçika, Hollanda, İrlanda ülkelerde ise son 10 yılda asgari ücretin satın alma güçlerindeki artışın az miktarlarda olduğu görülmektedir (Yılmaz & Terzi, 2006: 122-123).

2.2.2. Türkiye’de Asgari Ücretin Yıllar İtibari ile Değişimi

Toplum içerisinde ekonominin dengesinin sağlanabilmesi için işverenler ile çalışan bireyler arasında ücret düzeyleri anlamında dengeli bir dağılım olması gerekmektedir. Devlet bu dengenin sağlanabilmesi adına bazı düzenlemeler yaparak ücretlerin yasalarca korunması sağlamaktadır (Bulut-Çevik & Solmaz- Macit, 2017: 430).

Ülkemizin de dâhil olduğu uluslararası sözleşmelerin ve anlaşmaların yürürlükteki yasal düzenlemeleri ile ilgili ülkelere çalışanlar ve aileleri için insancıl bir hayat standartlarının sağlanması temel bir hak olarak tanımlanmıştır. Bu gibi yükümlülükler ile devletlere yüklenen sorumluluklar ilgili taraflarca düzenleme yapılmasını zorunlu hale getirmektedir (Kurtcebe & Horzom, 2017: 7). Ülkemizde de ilk olarak 1936 yılında iş kanunu ile başlayan düzenlemeler daha sonra 1950 yılında mahalli komisyonların kurulması ile değişikliğe uğrayarak Asgari Ücret Tespit Komisyonunun temelleri atılmıştır. Yıllar içerisinde düzenlenen yönetmeliklerce bu günkü şeklini alarak yerelden merkezi bir yapıya dönüşmüş, tüm sektör ve yaş grupları için tek bir ücret düzeyi

belirlenmeye başlayarak tüm iş akdi ile çalışan bireyleri kapsar hale gelmiştir (Erdoğdu, 2014: 4). Asgari ücret ulusal ve uluslararası yasa ve yönetmelikler ile korumaya alınmış nitelikte olup her yıl işçi, işveren ve devlet temsilcilerinden oluşan bir komisyonca belirlenmektedir (Kurtcebe & Horzom, 2017: 1). Komisyon üyeleri beş hükümet temsilcisi, beş işveren temsilcisi ve beş işçi temsilcisinden oluşmakta olup direk olarak cumhurbaşkanlığına bağlıdır. Komisyonda yer alan işçi ve işveren temsilcileri en çok üyesi bulunan konfederasyon tarafından seçilmektedirler (DİSK, 2018).

Tablo 7: Asgari Ücret Tespit Komisyonu Oylama Kararları

Yıl	Oy Birliği	Oy Çokluğu	İşçi Muhalefeti	İşveren Muhalefeti
2000		*	*	
2001		*	*	
2002		*	*	
2003		*		*
2004		*	*	
2005		*	*	
2006		*	*	
2007	*			
2008	*			
2009		*	*	
2010		*	*	
2011	*			
2012		*	*	
2013		*	*	
2014		*	*	
2015		*		*
2016		*	*	
2017		*	*	
2018	*			
2019		*	*	
2020		*	*	
Toplam	4	17	15	2

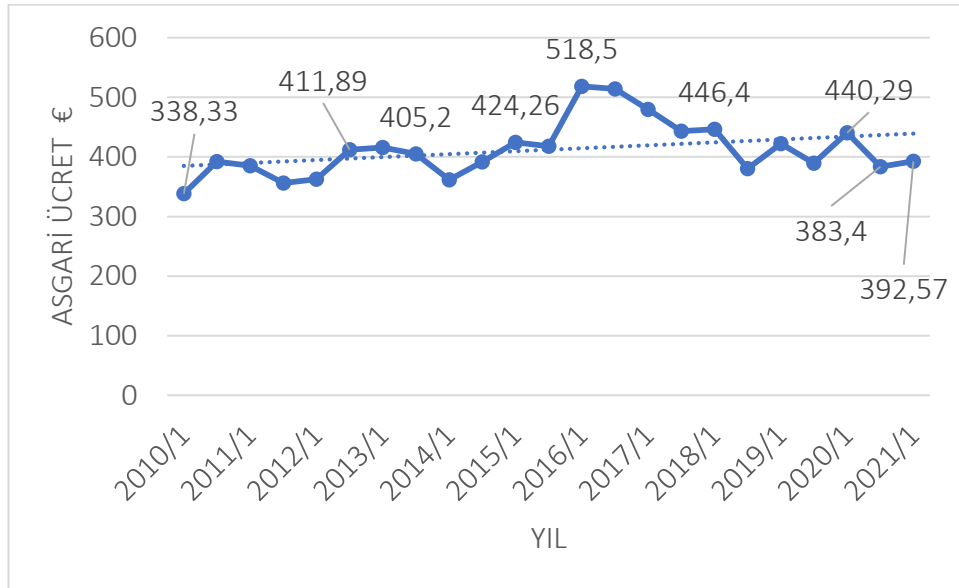
Kaynak: Resmî Gazete’ den derlenmiştir. (DİSK, 2018).

Son 20 içerisinde yapılan Asgari Ücret Komisyonu görüşmelerinde Tablo 7’de görüldüğü üzere asgari ücret miktarının 15 sefer işveren ile devlet temsilcilerinin anlaşması neticesinde oy çokluğu ile tespit edildiği söylenebilir. 2000 ve 2009 yıllarında

işçi temsilcileri komisyona katılmaz iken 2019 yılında ise komisyonu terk etmişlerdir. 20 yıllık bir geçmiş de sadece 4 kez oy birliği ile karar verilmiştir (DİSK, 2018). Oy çokluğu ile karar alınan yılların asgari ücret artış miktarları ile enflasyon oranı arasındaki ilişkisi Tablo 5 üzerinden incelendiğinde genellikle asgari ücret artışının enflasyon oranına en yakın yıllar olduğu görülmekte iken işveren muafiyetinin olduğu yılların ise asgari ücret ile enflasyon arasında yaklaşık olarak %20 oranlarında farkların görüldüğü yıllar olduğunu söyleyebiliriz.

Ülkemizde Tablo 4’te de görüldüğü üzere çok büyük bir çalışan kesimi geçimini asgari ücret ve asgari ücrete yakın tutarlar ile sağlamaya çalışmaktadır. Asgari Ücret Tespit Komisyonu’nun vermiş olduğu kararların birçok kişinin gelir düzeyine doğrudan ya da dolaylı olarak etki etmesi sebebi ile çalışan yoksulluğu ve gelir dağılımı üzerine etkileri olan, bir sosyal politika unsuru olduğu görülmektedir (Erdoğan, 2014: 5).

Grafik 4: Asgari Ücretin Euro Bazında Değişimi

Kaynak: (Eurostat, 2020)

Grafik 4’de asgari ücretin Euro bazındaki son 10 yıl içerisinde yer alan değişimi gösterilmiştir. Bu değişim incelendiğinde 2010 yılında 338.38 Euro olan asgari ücret tutarı sadece %30,13 oranında artarak 2020 yılına gelindiğinde 440.29 Euro olduğu 2021 yılına gelindiğinde gerileme gösterdiği görülmektedir (Eurostat, 2020). Eurostat

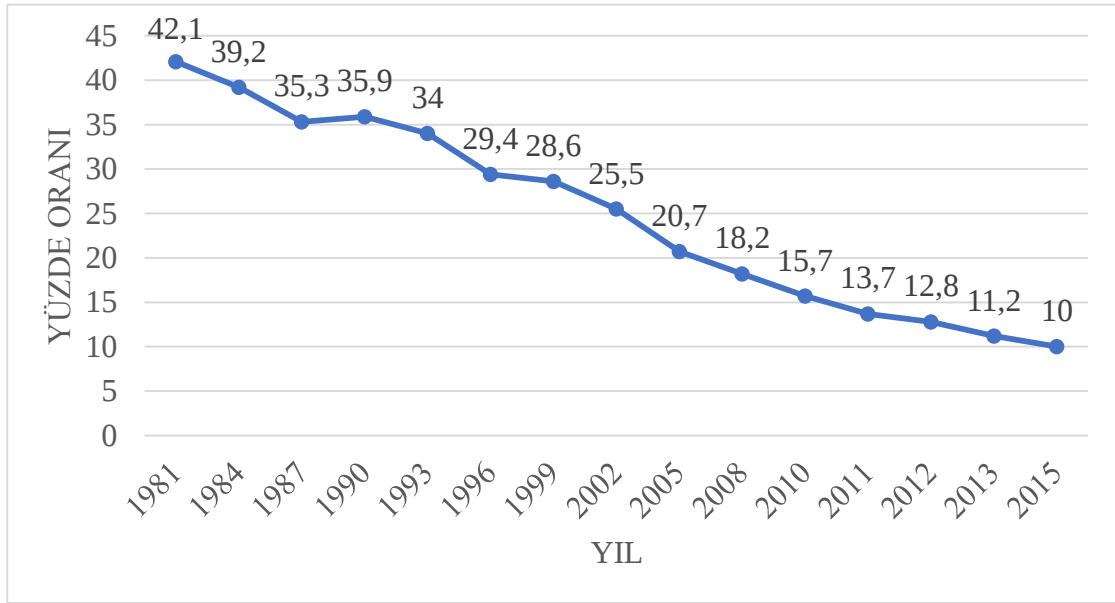
verilerine göre Türkiye AB ülkeleri arasındaki sınıflandırmalara göre aylık asgari ücret düzeyi 500 Euro'dan az oluşu için az gelirli ülkeler sınıflandırmasında yer almaktadır. Asgari ücretin artış hızı da değerlendirildiğinde bu sınıflandırmadan uzun süre çıkamayacağı belirtilmektedir (Öcal & Karalap-Orhan, 2018: 663).

2.2.3. Dünyada Yoksulluk Oranının Yıllar İtibari ile Değişimi

Dünya Bankası verilerine göre günde 1.90 Dolardan daha az geliri olanlar ise aşırı yoksul kişiler olduğu kabul edilmektedir (Arpacıoğlu & Yıldırım, 2011: 60).

Dünya Bankası ekonomisi gelişmiş ülkeleri için 2017 yılında üç çeşit yeni mutlak yoksulluk sınırı belirlemiştir. Alt, orta ve üst gelir durumunda olan ülkelere göre sınıflandırılmıştır. Belirtilen bu sınırlar satın alma gücü parametrelerine göre günlük olarak kişi başına 3.20 Dolar gelir elde edenler alt gelir gurubu olarak nitelendirilirken, üst ve orta gelir gruplarındaki ülkeler için ise mutlak yoksulluk sınırı günlük gelir kişi başına 5.50 Dolar olarak tespit edilmiştir (Arabacı, 2019: 123).

Grafik 5: Dünyada Geliri 1.90 Dolar Altında Olanların Dünya Nüfusuna Oranı

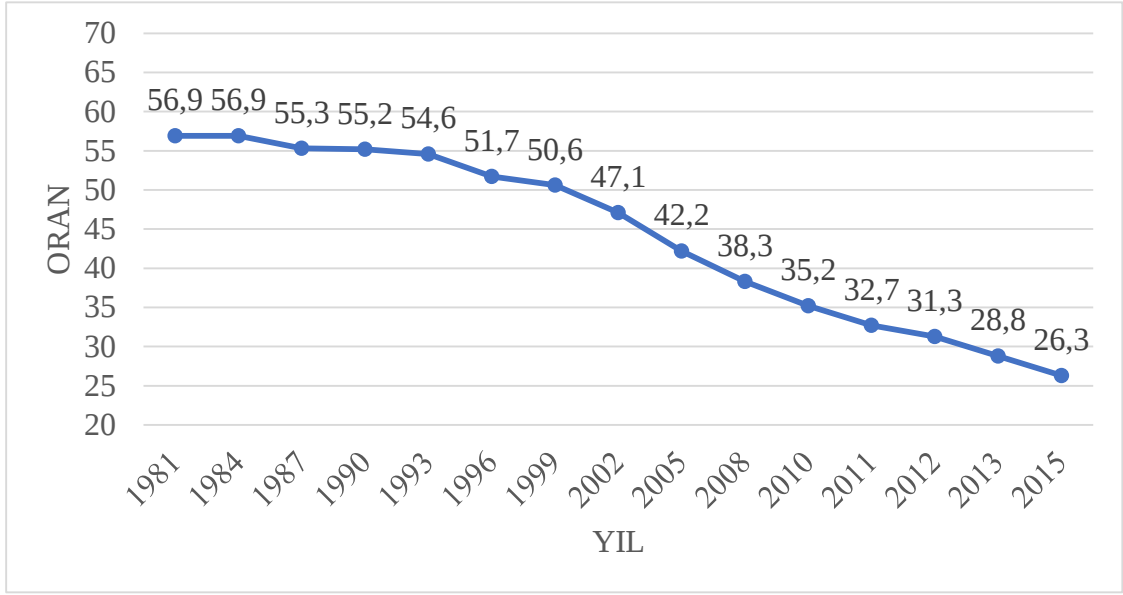

Kaynak: (World Bank, 2020).

Grafik 5’de yer aldığı üzere Dünya Banka’sı verilerine göre dünyada kişi başına günlük geliri 1.90 Dolar altında olanların oranının 2015 yılında %10’a kadar gerilediği görülebilmektedir. Gün geçtikçe yoksulluk ile ilgili yürütülen çalışmalar fayda sağlamış ve oranın yıllar içerisinde gerilediği görülmüş olmasına rağmen küresel ölçekte yoksulluk sorununun çözülemediği bilinmektedir (Uzun, 2003: 169). Genel anlamda yoksul olan ülkelerin gelişmiş ve zenginleşmiş olan ülkelere göre daha küçük oranlarda büyüme kat etmeleri sebepleri ile ülkeler arasında gelir farkları giderek artmaktadır. Küresel boyuttaki yoksulluk sorunları böylece artmakta ve ülkeler arasındaki eşitsizlik gün geçtikçe büyümektedir. Dünyadaki yoksul nüfusunun en az olduğu ülkelerin Avrupa ve Asya merkezli ülkeler olduğu, yoksul nüfusun çok olduğu ülkelerin ise az gelişmiş olan ülkeler olduğu bilinmektedir. Bunun ile birlikte 2015 yılında günde 1.90 Dolardan az gelir ile yaşayarak aşırı yoksul olan bireylerin yarısından fazlasının Sahra Altı Afrika’da yer aldığı ve giderek arttığı değerlendirilmektedir (Arpacıoğlu & Yıldırım, 2011: 65).

Geçtiğimiz son 10 sene içerisinde yürütülen çalışmalar ile dünya genelindeki yoksulluğun azaltılması sağlanmış olmasına karşın dünya genelinde aşırı yoksulluk içerisinde yaşamak zorunda olan nüfusun oranı oldukça yüksek durumdadır. Küresel boyutta yoksul kesimin çoğunlukla kırsal bölgelerde yaşadığı, eğitim düzeylerinin düşük olduğu ve tarım sektöründe çalıştıkları genellikle de 18 yaşından küçük bireylerden oluştuğu görülmektedir. Küresel ölçekli büyüme oranlarına yönelik yürüten tahminler değerlendirildiğinde, yoksulluk oranlarının anlamlı şekilde düşürülmesi için 2030 yılına kadar yürütülecek çalışmaların yeterli düzeyde olmayacağı görüşü öne çıkmaktadır (World Bank, 2019).

Grafik 6: Dünyada Geliri 3.20 Dolar Altında Olanların Dünya Nüfusuna Oranı

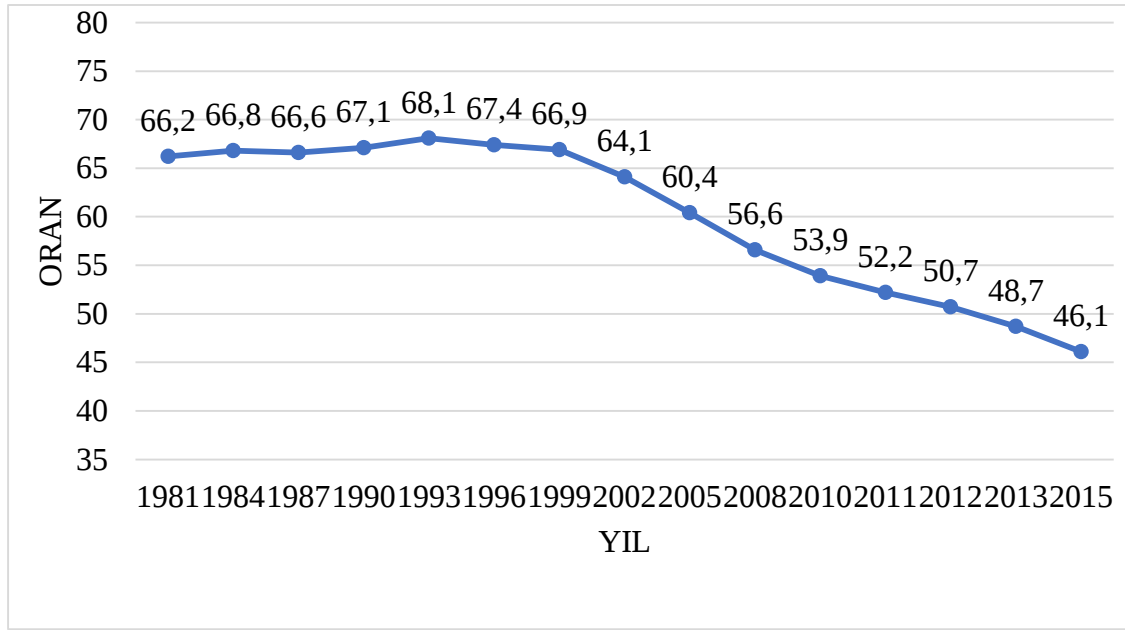
Kaynak: (World Bank, 2020).

Refah düzeyi en az seviyede olan ülkelerden daha iyi durumda olan alt ve orta düzey gelire sahip ülke gruplarında yaşayanlar için, yoksulluk sınırı 3.20 Dolar olarak kabul edilebilir. Bu sınır, orta düzeyde gelire sahip ülkelerde temel ihtiyaçların düzeylerini yükselterek belirli grupların aynı kapsam içerisinde gözlemlenmesine ve küresel ölçekteki yoksullukla daha uyumlu olarak değerlendirilmesine olanak sağlar. Günümüzde dünya nüfusunun büyük çoğunluğu alt ve orta gelir gruplarında toplanmakta ve orta gelir grubunun yaşam düzeylerine göre saptanan bu oran dünya genelinin büyük bir oranını esas alacağından küresel çaptaki yoksulluk sorununu daha kapsamlı olarak ele almaktadır (Arabacı, 2019: 129).

Grafik 6’da görülebileceği üzere dünya nüfusuna oranla geliri 3.20 Doların altında olan kişilerin 1980’li yıllarda %55 oranlarında iken 2000’li yıllara gelindiğinde %30 bandına indiği görülmeye karşın yoksulluk oranlarının yüksek oluşu orta ve alt gelirdeki nüfusun günümüzde halen küresel ölçekte yoksulluk sorunu yaşadığını göstermektedir. Gerçekleşen ekonomik gelişmelerin ve refah düzeylerindeki artışların belli başlı

ülkelerde toplanması yoksulluğun halen bu kadar yüksek oranlar ile küresel bir sorun olarak yer alması refahın dünya genelinde adil bir şekilde dağılmadığını göstermektedir (Çelik, Vural, & Tuncer, 2017: 42).

Grafik 7: Dünyada Geliri 5.50 Dolar Altında Olanların Dünya Nüfusuna Oranı

Kaynak: (World Bank, 2020).

Farklı ekonomik gelişmişlikleri olan ülkelerin farklı ihtiyaçları olacağından grupların kendi aralarında değerlendirilmesi adına farklı yoksulluk düzeyleri belirlenmektedir. Buna göre bir diğer yoksulluk sınırı grubu ise üst ve orta gelir düzeylerine sahip ülkelerde yer alan bireyleri ele almakta ve günlük kişi başı geliri 5.50 Dolar olarak saptamaktadır (Arabacı, 2019: 129).

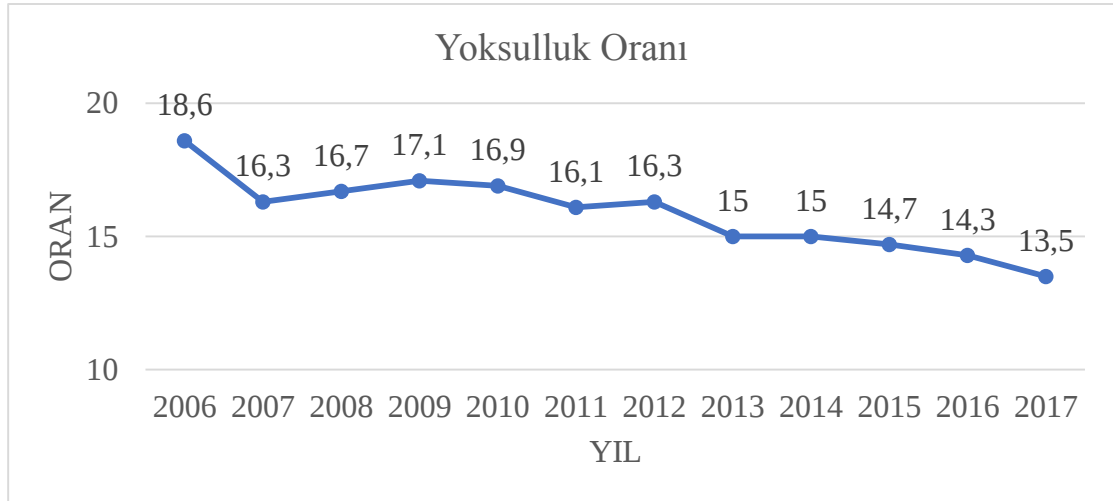
Dünya Bankasının verilerine göre düzenlenen Grafik 7 de görülebileceği gibi dünya genelindeki nüfusun kişi başı gelir düzeyi 5.50 Dolar altında olanların oranı son 40 yılda %20 oranında azalmış olduğu ve 2015 yılı için %46,1 olarak belirlendiği görülmektedir. Buna göre küresel yoksulluk oranları düşmüş olmasına rağmen, dünya

nüfusunun yarısı kadarının günlük 5.50 Dolarından az gelir elde ettiği ve yoksulluk sınırında yaşadığı görülmektedir (Arabacı, 2019: 137).

2.2.4. Türkiye’de Yoksulluk Oranının Yıllar İtibari ile Değişimi

Dünya geneli ile kıyaslandığında Türkiye de yoksulluk oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerin en büyük sorunlarından birinin yoksulluk olduğu bilinmektedir. Yaşanan ekonomik krizler ve uygulanan siyasi politikaların yetersiz oluşu gelirin adaletsiz dağılımına yol açarken yoksulluk sorunun da giderek büyümesine sebep olmaktadır (Sarıkoca & Daşlı, 2016: 299).

Grafik 8: Ulusal Yoksulluk Sınırına Göre Türkiye’ de Nüfusun Yoksulluk Oranı

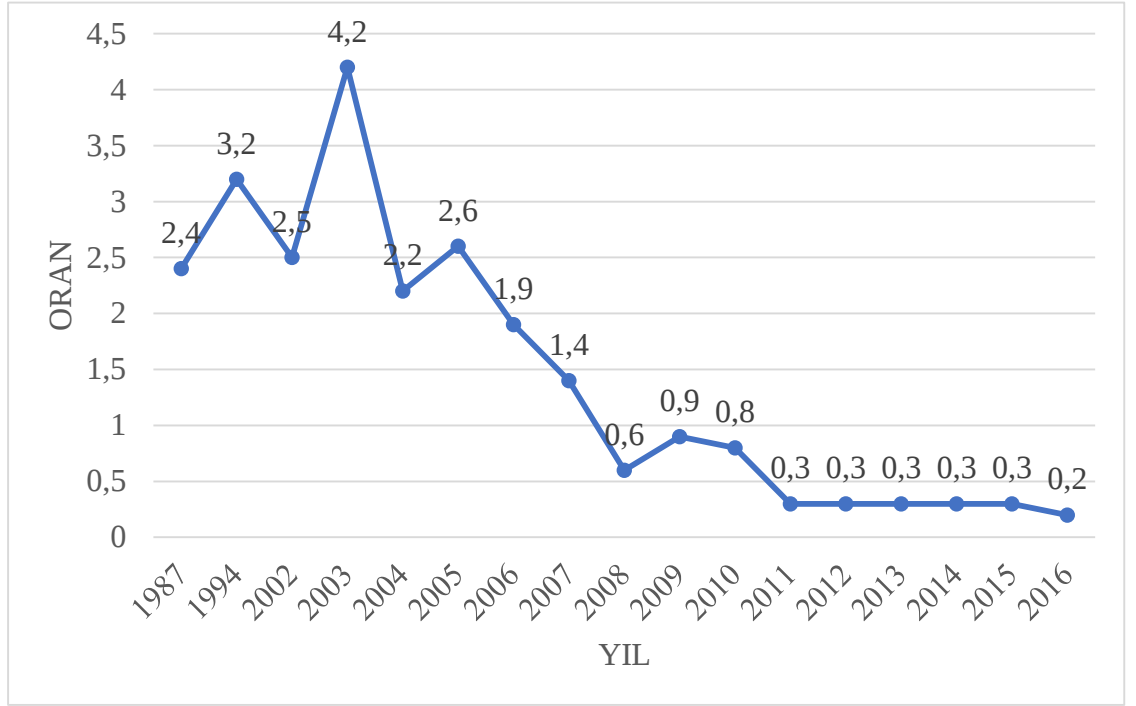

Kaynak: (World Bank, 2019).

Dünya Bankası’nın yürütmüş olduğu çalışmada ulusal yoksulluk sınırlarına göre ülkelerin yoksulluk oranları belirtilmiştir. Grafik 8’de Türkiye’nin ulusal yoksulluk sınırına göre yoksulluk oranının 10 yıllık seyri düzenlenmiştir. Buna göre 2006 da %18,6 olan yoksulluk oranının 2017 yılına gelindiğinde %13,5 oranına gerilediği görülebilmektedir. Grafik 9’da ise Türkiye’de geliri 1.90 Dolar altında olanların toplam nüfusuna oranı görülebilmektedir. Özellikle 2005 yılından sonra yoksulluk oranında ciddi şekilde düşüş gözükmemektedir. Geliri 1.90 Dolar altında olan nüfus 2015 yılında %0,2 ye

kadar gerilemiştir. Ülkemizde yoksulluğa yönelik araştırmalar TÜİK tarafından yapılmakta olup, yürütülen araştırma sonuçlarına göre ise ülkemizde gıda yoksulluğu bakımından çok ciddi bir sorunun olmadığı nitelendirilmektedir. Buna karşın kırsal kesimlerdeki yoksulluğun daha yüksek olduğu uluslararası platformda değerlendirildiğinde ise yoksulluk oranlarının yüksek kabul edilebileceği belirtilmektedir (Gündoğan, 2008: 46).

Grafik 9: Türkiye'de Geliri 1.90 Dolar Altında Olanların Toplam Nüfusuna Oranı

Kaynak: (World Bank, 2020)

Tablo 8: Türkiye'de Hanehalkı Fertlerinin İsteki Durumuna ve Çalıştığı Sektöre Göre Yoksulluk Oranları

İsteki durum ve sektör	Fert Yoksulluk Oranı							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
İstihdamdaki fertler	25,08	26,12	23,33	18,96	15,81	14,21	14,82	15,37
İsteki durum								
Ücretli, maaşlı	13,64	15,28	10,35	6,57	6,00	5,82	5,93	6,05
Yevmiyeli	45,01	43,09	37,52	32,12	28,63	26,71	28,56	26,86
İşveren	8,99	8,84	6,94	4,80	3,75	3,15	1,87	2,33
Kendi hesabına	29,91	32,38	30,48	26,22	22,06	22,89	24,10	22,49
Ücretsiz aile işçisi	35,33	38,51	38,73	34,52	31,98	28,58	32,03	29,58
Sektör								
Tarım	36,42	39,89	40,88	37,24	33,86	32,05	37,97	33,01
Sanayi	20,99	21,34	15,64	9,85	10,12	9,70	9,71	9,63
Hizmet	25,82	16,76	12,36	8,68	7,23	7,35	6,82	7,16

Kaynak: (TÜİK, 2020).

Tablo 8'deki TÜİK araştırma verilerine göre istihdamda yer alan bireylerin yoksulluk oranları 2002 yılında %25,08 oranında iken 2009 yılına gelindiğinde %15,37 oranına gerilediği görülmektedir. İlgili dönem içerisindeki oranlar zamanla azalsa da yevmiyeli çalışanlar ve ücretsiz aile işçilerinin yoksulluk oranı yüksek olmaya devam etmektedir. Buna göre ücretsiz aile işçisi olarak istihdam içerisinde yer alan çalışanların yoksulluk oranı 2002 yılında %35,33 iken 2009 yılına gelindiğinde %29,58 e gerilemiştir. Yevmiyeli çalışanlar 2009 yılında ücretsiz aile işçilerinden yüksek yoksulluk oranına sahipken 2009 yılına gelindiğinde %29,58 ile ücretsiz aile işçilerindeki yoksulluk oranının arttığı söylenebilir. Diğer bir yoksulluk oranının düşük olduğu grup ise ücretli,

maaşlı çalışanlardır. Bu grup dâhilinde yer alan bireylerin ücret gelirleri sabit ve düzenli olması nedeni ile yevmiyeli çalışanların üzerinde yer almaktadırlar. Sektörler değerlendirildiğinde ise ekonomik gelişmelerde göz önünde bulundurulduğunda tarım sektörünün milli gelirdeki payının giderek azalması ile tarım sektöründeki yoksulluk oranları yüksek olarak kalmaya devam etmektedir. Bunun ile birlikte hizmet ve sanayi sektörlerinde 8 yıl içerisinde yoksulluk oranlarının ciddi oranlarda azalma olduğu gözlenebilmektedir (Şengür, 2019: 56).

2.3. ASGARI ÜCRET, YOKSULLUK SINIRI VE SİYASET ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ülkemiz gibi genellikle gelişmekte olan ülkelerde işsizlik ve yoksulluk oranları ile güvencesiz işlerin yoğun olması, iş arayan bireyleri tüm koşul ve şartlara razı olarak çalışmaya zorlamaktadır. Bu gibi nedenler ile düşük ücret politikalarının yoğun uygulandığı bu ülkeler için asgari ücret politikaları işverenlerin ücret düşürmelerini kısmi olarak engellemesi nedeni ile önemli bir konu haline almaktadır. Aynı zamanda dar açıdan değerlendirildiğinde kişileri sosyal ve ekonomik açıdan etkilemekte iken, büyük ölçekte değerlendirildiğinde ülke genelindeki tüm ekonomik ölçekleri, özellikle istihdam ve işsizlik oranlarını etkilemektedir. Ülke genelinde belirlenen asgari ücret politikaları ilgili ülkelerin ekonomik göstergeleri açısından çok yönlü etkilerinin olması sebebi ile özellikle siyasi açıdan önemli faktörler olarak gündem de yer almaktadır (Tütüncü & Gönülaçan, 2018: 74).

İşçi kesiminin büyük bir çoğunluğu, ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde asgari ücret ya da yakın ücret düzeylerinde çalışan bireylerden oluşmaktadır. Siyasi pencereden bakıldığında seçmenlerin birçoğunun asgari ücretli bireylerden oluşması, siyasi parti seçimlerinde oy almak isteyen partilerin vaat ve proje sunmalarının yerine sosyal devlet anlayışına yönelerek asgari ücret politikalarını gündem de tutmalarına, seçim vaatlerinin de merkez noktasına eklemelerine sebep olmaktadır. Ülkemizde Asgari Ücret Tespit komisyonu ile belirlenen asgari ücret dönemin ekonomik göstergeleri ile değerlendirilirken, yoksulluk sınırının altında kalışı özellikle ailede çalışan birey sayısının az oluşu, büyük şehirlerde hayat pahalılığının yüksek oluşu gibi nedenler ile

sürekli olarak tartışılan bir konu haline gelmiştir. Asgari ücret meselelerinin sürekli olarak gündemde olması bir açıdan faydalı olsa da medyada yansıtılan şekli ile sadece devletin asgari ücretin belirlenmesinde tek başına rol alamayacağı komisyon kararlarında işveren ve işçi taraflarının da olacağı bilinmektedir. (Gümüş, 2015: 4).

2.3.1. Siyaset ve Asgari Ücret İlişkisi

Demokratik ülkelerde vazgeçilmez unsurlardan biri seçimlerdir. Seçimlerde oy kullanacak olan seçmenlerin oy haklarını hangi yönde kullanacaklarını şekillendirmek için kullanılan siyasi parti vaatlerinde genellikle ülkenin sorunları ve gündem maddeleri yer almaktadır. Gündem de yer alan sosyal politika sorunlarına yönelmek, çözüm önerileri sunmak ilgili partinin oy almasına yardımcı olabilir (Avcı & Hülür, 2016 : 1307; Karaçor & Çelebi-Zengin, 2012: 89).

Ülkemizde her dönem siyasi parti seçimlerinde ekonomik içerikli vaatler söz konusu olmaktadır. 2002 seçimlerinde 2001 ekonomik krizinin etkisi ile enflasyon oranları, işsizlik rakamları gibi problemleri içeren vaatlerin yer aldığı görülebilmektedir. Asgari ücrete ilişkin olarak değerlendirme yapıldığında, rakamsal iyileştirmelerin yerine vergi indirimleri ile ilgili konulara yer verilmiş olup, 2002 yılı seçimleri ile siyaset meydanına çıkan Adalet ve Kalkınma partisinin (AKP) asgari ücrete ilişkin vaatte bulunmadığı ancak Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) ve Milliyetçi Hareket Partisinin (MHP) vaatleri arasında asgari ücretten vergi kesilmesinin iyileştirilmesi konusu yer almıştır (Öçal & Korkmaz, 2019: 203).

2007 seçimleri asgari ücret kapsamında incelendiğinde 2002 yılı seçimlerine benzer şekilde vaatler içermektedir. AKP'nin iktidara geldiği bir önceki seçim döneminden itibaren yürüttükleri politikaları içeren vaatler ve devreye aldıkları Asgari Geçim İndirimi ile ücretleri arttırdıklarını beyan etmişlerdir. CHP vaatlerinde asgari ücret üzerindeki vergi yükünün azaltılması hususu yer alırken, MHP vaatlerinde ise asgari ücretin vergi dışı bırakılması esasları ile oy kazanma çabaları oluşmuştur (Öçal & Korkmaz, 2019: 204).

2011 yılına gelindiğinde siyasi partilerin asgari ücrete olan ilgililerinin arttığı görülebilmektedir. Bugüne kadar olan vergi dışı bırakma vaatlerinin yerini reel rakamlar

ve sosyal yardımlar gibi unsurlar almıştır. AKP’de asgari ücretin işverene olan maliyetinin düşürülmesi üzerine vaatler yer alırken, muhalefet partileri olan CHP ve MHP de asgari ücretin insani yönü ele alınarak rakamsal artışlardan ve sosyal harcamalara yönelik çalışmalar üzerine seçim vaatlerini oluşturduklarını görmekteyiz (Öçal & Korkmaz, 2019: 205).

2015 seçimlerinde ise daha net bir şekilde her partinin ana gündem maddesinin sosyal politikalar olduğu ve özellikle en popüler vaadin ise asgari ücretin rakamsal artışları üzerine yapıldığı görülmektedir. İktidar partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisi’nin, seçim vaatlerinde asgari ücret noktasında iktidarda oldukları süre bazında yapmış olduğu iyileştirme çalışmalarının yanı sıra diğer siyasi partilerden sürekli olarak asgari ücret tutarına yüksek oranlarda zam yapılması vaatleri gelmesi ile etkilendiği görülmektedir. İktidar partisinin de seçim vaatleri bu tarihten itibaren değişiklik göstermiş ve asgari ücretin rakamsal artışına ilişkin vaatlere yer verilmiştir (Öçal & Korkmaz, 2019: 206). Muhalefet partilerinde ise iktidar partisinin asgari ücret düzeyindeki artıştan daha yüksek artışlar içeren vaatlerin yer aldığı söylenebilmektedir. Bu vaatlerin genellikle rakamsal artışlardan oluşmasının asıl sebebinin seçmenler üzerinde rakamsal artışların etkili oluşunun düşünülmesidir. Dile getirilen rakamların ekonomik açıdan nasıl uygulanacağı, ilgili tarafları nasıl etkileyeceği ne gibi sorunlara yol açabileceği konusunda görüş bildirmemiş olmaları vaatleri gerçeklik payından uzaklaştırmaktadır (Gümüş, 2015: 8).

Son olarak 2018 seçimlerinde asgari ücret tekrar gündem maddesi olarak yükselişini korumuştur. İktidar partisinin seçim vaatlerinde eski vaatlerine benzer içerik yer alırken, muhalefet partilerinde reel ücret düzeyinin arttırılması ve 6 ayda bir olmak üzere belirlenmesi gibi hususlar yer almıştır (Öçal & Korkmaz, 2019: 208).

Tüm bu süreçte reel ücret artışlarının yanı sıra gündemi meşgul eden bir diğer vaat ise nasıl olacağı konusu tamamen belirsiz olarak dile getirilen asgari ücretin vergi dışı bırakılması durumudur. Net ücret ile brüt ücret arasındaki rakam farkını ifade eden sosyal kesintiler devletin çalışan bireylerden elde ettiği önemli gelir kaynaklarından biridir. Asgari ücretli bireylerden vergi kesintisinin kaldırılması ile net ve brüt ücret farkı neredeyse ortadan kalkacak bu da asgari ücret düzeyinin üzerinde çalışan bireyler için

kesintilerinin asgari ücretli bireylere göre daha yüksek olmasına yol açacağından büyük sorunlar teşkil edecektir. Neticede vergi kayıplarının oluşması devletin gelirlerinin düşmesine sebep olacaktır. Bu gibi durumlar nedeni ile asgari ücret komisyonun yüksek bir düzeyde asgari ücret belirlemek istemeyeceği net bir şekilde ifade edilebilir (Gümüş, 2015: 8). Ayrıca asgari ücretin vergi dışı kalması durumunda oluşacak olan vergi kaybının, bireyler tarafından nasıl kullanılacağına yönelik yürütülen araştırmalar değerlendirildiğinde düşük gelirli bireylerin esas ihtiyaç kaynağı olan temel ihtiyaçlarına yönelmeleri ile bu geliri farklı bir yönde kullanmayacakları, eğitim ve tasarruf eğiliminde olmayacakları değerlendirilmektedir (Çiçek, 2018: 44).

Dünden bugüne asgari ücret siyasetin gündeminde yer almış 2000’li yıllardan sonra ise önemi giderek artmıştır. 2015 yılı seçimlerinin ardından daha çok rakamsal olarak vaatlerde yer almaya başlayan asgari ücret gündeme geldiği zamandan beri rakamsal olarak artış göstermiş olsa da yine de yoksulluk sınırı ile birlikte değerlendirildiğinde yaşamsal standartları karşılayabilecek ücret düzeyine yaklaşması gerekmektedir (Öçal & Korkmaz, 2019: 209).

Asgari ücret tespit komisyonu ücret düzeyini belirler iken işçi, işveren ve devletin ortak çıkarlarını değerlendirerek herkes için ideal bir ücret seviyesinde karar kılması esastır. Bireylere insanı bir yaşam seviyesi sağlar iken işverenlerin rekabet gücünü koruması gerekmektedir. Düşük ücretler bireyleri memnun etmez iken yüksek ücretler ekonomiye olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Genel anlamda değerlendirildiğinde asgari ücretin bireyleri tatmin edecek düzeyde olması, prim yapılarak siyasi oy toplama çabalarına girilmesinden çok daha önemli bir konudur. Fakat asgari ücretin siyasi amaçların gölgesinde kaldığı, asgari ücret düzeyinde artış yapmaktan çok siyaset ücreti haline dönüştürüldüğü ve oy toplama çabası içerisinde siyasi amaçlar doğrultusunda ele alınarak asıl amacı dışına çıktığı söylenebilmektedir (Gümüş, 2015: 10).

2.3.2. Asgari Ücret Komisyonunun Etkinliği

Asgari ücret, ilgili yönetmelikte çalışan bireylere çalıştıkları gün için işveren tarafından ödenmek durumunda olunan işçilerin temel ihtiyaçlarını karşılayacak ücret düzeyi olarak tanımlanmıştır. Türkiye’de asgari ücret düzeyini belirlemek için kurulan komisyon işçi, işveren ve devlet temsilcilerinden 5’er kişi olmak üzere toplam 15 kişiden

oluşmaktadır (Özdemir & Dayıoğlu, 2016: 229). En yüksek sayıda üyeye sahip en üst işçi ve işveren kuruluşlarından görevli 5'er temsilci komisyon için görevlendirilir (Resmî Gazete Tarihi: 01.08.2004, sayı 25540). Komisyonun karar alırken çalışan bireylerin geçim şartlarının korunması ve ülkenin ekonomik durumu gibi hususlara dikkat etmesi gerekliliği ülkemiz Anayasasının 55. maddesinde belirtilmiştir (Md. 55), (Özdemir & Dayıoğlu, 2016: 229).

Bakanlıkta görevli temsilcilerden biri komisyona başkanlık eder. Komisyonun toplanması için en az 10 üye toplantıya katılmalıdır. Toplantıya katılan üyelerin oy çoğunluğu ile karar verilir. Oyların eşit olması halinde başkanın oyu ile karar alınır görevlendirilir (Resmî Gazete Tarihi: 01.08.2004, sayı 25540). Ülkemizde asgari ücret komisyonu tüm taraflarca eşit üyelerden oluşsa bile, hükümet tarafından görevlendirilen bakanlardan birinin başkanlık etmesi, eşitlik durumunda başkanın karar merceği olması ve devletin en büyük işveren kabul edilmesi gibi hususların işçi taraflarını korumasız bırakmasına, neticede karar alınma eğiliminin işverenlere yönelmesine sebep olduğu gerekçeleri ile eleştirilmektedir (Akgül, 2016: 125).

Tablo 7'da da görülebileceği üzere genellikle komisyon kararları işçi muhalefeti ve buna karşın hükümet ve işveren taraflarının oy çoğunluğu ile kabul edilmektedir. Komisyon ilgili yönetmeliklerde ve İş Kanunu'nda açıkça bir hüküm olmamasına karşın asgari ücreti belirlerken işçiyi birey olarak değerlendirmekte ve bakmakla yükümlü olduğu aile bireylerini esas almamaktadır. İşçi temsilcilerinin muhalefeti de genellikle bu doğrultuda ortaya çıkmaktadır. Belirlenen asgari ücretin sadece çalışan bireyin geçimini sağlayacak ücret olmasının dışında, tüm aileyi kapsayacak sosyal ücret olması gerektiğini savunmuşlar ve işçilerin refah düzeylerinin bu şekilde artacağını bildirmişlerdir. Sıklıkla bu konunun işçi temsilcilerince komisyon gündemine alınmasına karşın işveren ve hükümet temsilcilerinin oy çoğunluğu neticesinde gündemde kalamamıştır (Kutal, 2011: 59; Erdoğan, 2014: 14).

2001 yılında komisyondaki işçi temsilcileri komisyonun bağımsız olarak karar almadığını iddia etmişlerdir. Komisyonun bağımsız olarak çalışma ilkesine karşı hareket ettiğini bildirerek dışarıdan yapılan yönlendirmeler ile karar aldığını dile getirmiş ve Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yapmış olduğu hesaplamaların gerçeği yansıtmadığını öne

sürerek komisyon oylamasına katılmamışlardır (Üçışık, 2013). Asgari Ücret Komisyonunun karar merkezinde 3'lü diyalogun yerine hükümetin veya dış kaynakların dayatmasının hâkim olduğu gerekçesi ile komisyon TÜRK-İŞ tarafından sürekli olarak eleştirilmektedir. Bu bağlamda Uluslararası Para Fonu (IMF) ve devletin kararlarının komisyonun kararlarında etkili olduğu savunulmaktadır. Komisyon görüşmelerinde ilgili tarafların hazırladığı raporlar incelendikten sonra hükümetin daha önceden belirlediği ücretin kararlaştırıldığına yönelik eleştiriler işçi temsilcileri tarafından yapılmaktadır (Erdoğan, 2014: 16).

2000 yılında IMF ile yapılan anlaşmanın şartlarında ülkedeki çalışan bireylerin ücretlerinde tasarrufa gidilmesi gerekliliği doğurmuş, bu doğrultuda asgari ücret zammının tahmini enflasyon ile aynı çizgide yapılması istenmiştir (www.hurriyet.com.tr, 1999). IMF ile yapılan anlaşma ve verilen taahhülle gelir politikası kapsamında ücret ve fiyat artışlarının tahmini enflasyon oranında gerçekleştirilmesi gerekliliği oluşmuştur. Bu doğrultuda IMF anlaşması ile ortaya çıkan durumda devlet temsilcileri işveren temsilcileri ile birlikte oy çoğunluğunu sağlayarak işçi temsilcilerinin muhalefetine rağmen IMF anlaşmasının şartlarını sağlamak üzere oldukça düşük bir asgari ücret zammına karar kılmışlardır (Eser & Terzi, 2008: 135).

Asgari ücret, bilindiği üzere özellikle vasıfsız işgücünün yaşam imkânlarını korumaya yönelik uygulanan önemli bir sistemdir. Asgari ücret komisyonunun işçi temsilcisi olan TÜRK-İŞ belirlenmekte olan asgari ücretin bir işçi ve ailesi için dönemin ekonomik şartlarına ve sosyal koşulları bakımından insan onuruna yakışır şekilde yaşamalarını sağlayacak düzeyde saptanması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüş kapsamında bakıldığında TÜRK-İŞ'in katılmış olduğu komisyonlarda kullandığı karşı oylara gerekçe olarak asgari ücret miktarının sosyal boyutunu değerlendirdiği görülmektedir. Hükümet kanadında yürütülen siyasi politikaların asgari ücret komisyonuna yansıtılmaması gerektiğini savunan TÜRK-İŞ, asgari ücret belirlenirken ekonomik durumun sebep gösterilememesi gerektiğini ve bu sebepler ile asgari ücret miktarının düşük oranda belirlenmesinin temel prensiplere uymayan bir davranış şekli olduğunu savunmaktadır. TÜRK-İŞ'in savunmuş olduğu bu görüşe göre asgari ücret pazarlık konusu olamayacak kadar önemli olup, rekabet ücreti halini almaması gereken

yoksul kesimin ücret düzeyi haline bürünmüş ve korunması gereken bir ücret politikasıdır (Erdoğan, 2014: 25).

TÜRK-İŞ, komisyon kararları ile belirlenen asgari ücretin enflasyon karşısında korunması gerektiğini savunmuş, geçmiş dönemlerde yaşanan enflasyon kayıplarının giderilmesi gerektiğini yıl içerisinde artış gösteren enflasyon rakamlarına göre asgari ücretin yeniden düzenlenmesi ve artırılması durumunu komisyon toplantılarında dile getirmesine karşın asgari ücret zaman zaman enflasyon rakamlarının üzerine çıksa da genellikle işveren – devlet ittifakı sayesinde enflasyon doğrultusunda kalmıştır. Asgari ücret genellikle tahmini enflasyon rakamlarına göre belirlenirken, bazı yıllarda brüt haliyle bile asgari seviyedeki geçim rakamlarının altında kalabildiği görülebilmektedir (Erdoğan, 2014: 19). Belirlenen asgari ücret sadece enflasyon tahminleri ile değil ekonomik refahın büyüme hızına göre de belirlenmelidir. İşçi temsilcileri olarak sendikaların bu konuda daha aktif rol almaları gerektiği bildirilmektedir. Tüm bunlara karşın halen belirlenmekte olan asgari ücretin düşük miktarda kalması ile bu ücret düzeyinde çalışan bireylerin yoksulluk sınırında yaşamak durumunda kalmalarına yol açmakta iken, işçi temsilcileri tarafından halen etkili önlemlerin alınmaması, gerçekleştirilen komisyonlarda hükümetin baskın olması ile asgari ücret tutarı düşük saptanmaya ve sadece enflasyon bazlı belirleme şekli ile hareket edilmeye devam edilmektedir (Korkmaz, 2004: 54).

Genellikle anlaşmazlıkların yer aldığı komisyon toplantılarında yeni asgari ücretin belirlenmesi zaman almaktadır. Bu doğrultuda komisyon 1 ay kadar sürede karar vererek 3 taraf merkezinde de toplantı gerçekleştirir. Bazı yıllarda siyasi koşullar sebebi ile kısa zamanlarda alınan komisyon kararları olduğu görülmektedir. Özellikle 1980’li yıllarda 1 veya 2 hafta içinde karar verdiği dönemler olduğu görülmektedir. Kararların bu kadar kısa sürede alınmasının esas nedeni komisyon üyelerinin tartışılacak bir durum yaratmadan hükümetin önceden karar kıldığı miktarı kabul etmeleridir (Erdoğan, 2014: 36).

TÜRK-İŞ asgari ücret görüşmelerinde asgari ücretin seviyesini diğer ücretler ile kıyaslar iken sadece memur ücretlerini esas almıştır. Bu noktada işçi kesimini temsil eden TÜRK-İŞ’in üye profiline baktığımızda çoğunlukla kamu işletmelerinde çalışan

bireylerden oluştuğunu görmekteyiz. Bu karşılaştırmanın altında üye profilinin nasıl rol oynadığı tartışma konusu olarak yer almaktadır (Korkmaz, 2004: 69).

Diğer sendikalar asgari ücret komisyonunda sadece işçi temsilcisi olarak en üstteki işçi kuruluşunun yer almasına karşı duruş sergilemektedirler. İşçi kesiminin daha objektif olarak temsil edilebilmesi ve komisyon da işçi kanadının daha güçlü olabilmesi için diğer işçi sendikalarından da temsilcilerin komisyonunda yer alması gerektiğini savunmaktadırlar. Kaldı ki komisyonunda görev yapmakta olan TÜRK-İŞ her fırsatta belirlenen asgari ücret miktarının yeterli olmadığını ve komisyonunda asgari ücretin belirlenmesi esnasında devlet ve işveren kesiminin işçi temsilcilerinin üzerinde baskı unsuru yaratarak işçi kesiminin gücünü azaltmaya çalıştığını belirtmektedir. Bu kapsamda daha güçlü bir işçi temsili için işçi konfederasyonlarının da komisyonunda yer alması gerektiği savunulmaktadır. Mevcut sistemde TÜRK-İŞ sadece kanuni yükümlülüğü kapsamında komisyona katılarak hükümet ve işveren temsilcilerine taraf olarak, oylamada karşı oy kullanmakla yükümlü gibi görülmektedir. Bu görüntünün dışına çıkabilmesi için diğer güçlü sendikalar ile birlikte çalışması gerekmektedir (Korkmaz, 2004: 69).

2.3.3. Yoksulluk Sınırı ve Asgari Ücret İlişkisi

Yoksulluk ve açlık sınırının tanımlarını incelediğimizde yoksulluk sınırı; bireylerin gıda dışı harcamaları da dikkate alınarak insan onuruna yakışır şekilde yaşayabilmesi için gerek duyduğu ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek olan gelir düzeyini ifade ederken, açlık sınırı ise; bireylerin sağlıklı beslenebilmesi adına ihtiyaç duyduğu temel gıdaların minimum seviyedeki harcama tutarını ifade eder. Bu alanda TÜİK 2002 yılından beri düzenli olarak uyguladığı hanehalkı bütçe anketine göre elde ettiği veriler neticesinde eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %40, %50, %60 ve %70'ine göre yıllık yoksulluk analizi çalışmaları yürütmektedir. Bunun ile birlikte ülkemizde TÜRK-İŞ tarafından kendi araştırmaları ile 1987 yılından beri düzenli olarak yoksulluk ve açlık sınırı çalışmaları yürütülmektedir (Ensari, 2010: 9; TÜİK, 2020; www.kamuajans.com, 2019).

Asgari ücretin miktarı tüm taraflarca ifade edildiği gibi işçilerin ve ailesinin asgari düzeyde yaşam standardını sağlamalıdır. Bu doğrultuda asgari ücret ve yoksulluk sınırı

birlikte ele alındığında 4 kişiden oluşan bir ailede en az iki bireyin çalışıyor olması varsayıldığında bile asgari ücret tutarı genellikle yoksulluk sınırlarına yaklaşmamaktadır (DİSK-AR, 2019: 33). Günümüzde bir aile için hem erkek hem de bayan bireylerin asgari ücret ile çalıştığı var sayıldığında ancak açlık sınırının üzerine çıkabildiği buna rağmen refah düzeyine ulaşmasının mümkün olmadığı rahatlıkla ifade edilebilmektedir (Özdemir & Dayioğlu, 2016: 228). TÜİK tarafından en son yayınlanan veriler 2019 yılına ait olmak ile birlikte TÜİK gelir ve yaşam koşulları araştırmalarına göre medyan gelirin %50'si ile hesaplanan eşler ve çocuklardan oluşan çekirdek bir ailede 2019 yılı için yoksulluk sınırı 10.793 TL olarak hesaplanmıştır. TÜRK-İŞ tarafından 2019 Aralık ayında yürütülen çalışmaya göre 4 bireyden oluşan bir ailenin açlık sınırı 2.162 TL olarak hesaplanırken yoksulluk sınırının ise 7.440,62 TL olduğu bildirilmiştir. 2020 yılında ise yine TÜRK-İŞ verilerine göre 4 kişilik bir aile için açlık sınırı 2.590 TL iken yoksulluk sınırı 8.436 TL olarak bildirilmiştir. 2021 yılına gelindiğinde ise haziran ayı için açlık sınırı 2865 TL iken yoksulluk sınırı 9332 TL olarak bildirilmiştir. 2021 Asgari ücret tutarının ise asgari geçim indirimi dâhil 2.825,90 TL olarak belirlenmesi sonucunda bu hesaplamalara göre 2021 yılı için bir ailede 2 kişi asgari ücret ile çalıştığında 5.651,80 TL gelir hane içerisine girmektedir. Asgari ücretin günümüzde TÜRK-İŞ'in açlık sınırı olarak bildirdiği rakamda kaldığı açıkça görülebilmekte iken ailede potansiyel çalışama imkânı olduğu varsayılan 2 bireyinde çalışması halinde bile elde edilen gelir miktarının 2020 yılı için yoksulluk sınırının %62,46'sı 2021 yılı için ise %60,55 oranında kaldığı ve yoksulluğun giderek arttığı açıkça görülebilmektedir (DİSK-AR, 2019: 33; www.birgun.net, 2019; TÜİK, 2020: 8)

İnsanların gelir düzeyleri arttıkça harcama alışkanlıklarında da değişiklik olmaktadır. Gelirlerindeki artış sonucunda bireyler temel ihtiyaçlarından daha fazlasını alma eğilimi içinde olurlar. Ancak açıkça görüldüğü üzere asgari ücret miktarı 4 kişilik bir ailede açlık sınırında kalmakta ve her dönem enflasyon bazlı artışlar ile hesaplanmasından dolayı sürekli olarak açlık sınırı çerçevesinde yer almakta olup yoksulluk sınırına bile yaklaşmamaktadır. Bireyler çalışmaları sonucunda harcadıkları emeklere karşılık halen yoksul kalmaya devam etmektedirler. Bu açıdan incelendiğinde çalışan kesimin yoksulluk sorununu çözmek için ülkemizde uygulanan asgari ücret politikasının yeterli olmadığı açıkça görülebilmektedir. Düşük gelire sahip kesimin satın

alma gücünün arttırılması ve yoksulluğa karşı korunması için daha etkili sosyal politikalar oluşturulması gerekmektedir. Enflasyon merkezli asgari ücret politikasının ülkemizin için yıllar itibari ile önemli ölçüde bir ilerleme sağlayamadığı ve asgari ücret politikasının amacına ulaşmaktan uzak kaldığı söylenebilmektedir (Hız, 2014: 166).

Ülkemizde ücretli çalışan kişilerin oranları Tablo 3'te de görülebildiği gibi %68,88 ile geniş bir yer kaplar, Tablo 4'te ücretli çalışan bireylerin %40 civarında kesiminin asgari ücret düzeylerine yakın oranlarda çalıştığı görülebilmektedir. Bu doğrultuda gelir düzeyinin düşük, ücretli çalışan sayısının ise çok olduğu bir toplumda değerlendirme yapıldığında, ailesi ile birlikte yaşayan kişiler için ailede sadece tek bir bireyin çalıştığı da varsayılırsa, komisyonun her yıl asgari ücreti belirler iken çalışan bireyleri bekâr olarak düşünmesi, bu ailelerin mağdur olmalarına yol açmaktadır (Hız, 2014, s. 169).

Yoksulluk sınırını hesaplarken açlık sınırının baz alınması bireyin sosyal tarafını tamamen yok saymaktır. Birey elde ettiği gelir ile sadece geçimini sağlamak ile yetinmemeli sosyal yönüne de gelir ayırabilmelidir. Fakat enflasyon merkezli uygulanan ekonomi politikaları ile asgari ücretin sosyal tarafı tamamen yok olmuş tek başına bir bireyin bile geçimini sağlamada zorlanacağı yoksulluk ücreti halini almıştır. Ücret gelirlerinin yoksulluk sınırı seviyesinin altında kalması, asgari ücret düzeyinin altında ve düzensiz gelir elde ederek çalışan kişilerin yoksulluğu daha da derinden yaşamalarına sebep olmaktadır. Asgari ücret, bir ülkede düşük ücret seviyelerinde çalışmak zorunda kalan insan sayısının çok olması halinde ekonomik ve politik amaçlı kullanılan bir uygulama halini almaktadır (Hız, 2014: 170; Kayalidere & Şahin, 2014: 70).

2.3.4. Çalışan Yoksulluğu ve Asgari Ücret İlişkisi

Literatürde ekonomik büyüme ile elde edilen kazanımların adil bölüşülmesi sonucunda, yoksulluk oranında azalma olacağına yönelik, genel bir görüşün olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanı sıra devletin doğrudan yoksulluk sorununa etki edebileceği, sosyal yardımlar, eğitim ve sağlık politikaları gibi temel araçlarla da yoksullukla mücadelede etkili olacaktır. Yoksul kişilere yönelik uygulanan asgari ücret ve istihdam projeleri ile devletin geliri düşük ailelerin yaşam kalitelerini arttırmak amacıyla yürüttüğü kamu transferleri, bu bağlamda değerlendirildiğinde yoksullukla mücadelede önemli rol

oyunlar (Gündoğan, 2008: 51). Çalışan yoksul olarak nitelendirilen bireyler diğer yoksul kişilerden farklı olarak görülürler ve yoksul olarak kabul edilmek istenmezler. Bu kesimde yer alan bireyler resmi ya da enformel bu sosyal yardımlara ulaşmakta zorlanmaktadır (Kesgin, 2011: 66). Çalışanların yoksulluğunu önlemeye yönelik uygulanan politikalar ülke genelinde yoksulluk sorununa karşı uygulanan çalışmalardan ayrı düşünülemez, yoksulluğun önlenmesi için yürütülen çalışmalar, çalışan yoksulluğunun da iyileştirilmesine önemli katkılar sağlayacaktır (Gündoğdu, 2007).

Bazı gelişmiş ve gelişmekte olan toplumda çalışmakta olduğu halde yoksulluk riskiyle karşı karşıya kalan insanlar mevcuttur. Özellikle enformel sektör çalışan yoksulların oluşumunda ciddi bir etki yaratmaktadır. Gelişmiş ülkelerde uygulanan düşük ücret politikaları ise ciddi sorunlara yol açmaktadır. Yoksulluk sorununun sadece asgari ücret politikası ile çözülemeyeceği bir gerçektir. Asgari ücret sorunun çözümü için ülkenin ekonomik göstergelerinde iyileştirme olması gerekliliği bir şart halini almaktadır. Çünkü bir ülkede ne kadar çok asgari ücretli birey var ise o kadar çok insan yoksulluk sınırında kalmaktadır. Aynı zamanda ücret politikalarının çıkar doğrultusundan uzak olacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Ücret politikaları düzenlenmedikçe bireyler asgari ücret veya asgari ücretin altında çalışmaya devam edecekler ve yoksulluk bu kesim için sürekli olarak artarak devam edecektir. Bu bağlamda ülkemizde asgari ücret düzeyinde geçinmek durumunda olan bireyler ve aileleri esas alındığında onlar için aslında çalışan yoksullar diyebiliriz (Hız, 2014: 167; Sapancalı, 2021: 28).

Günümüzde değişen iş piyasasında ödenen ücretlerin esnekleşmesi ve aşağıya doğru eğilim göstermesi nedeni ile özellikle büyükşehirlerde çalışan bireyler temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamamakta ve açlık sınırında hayat mücadelesi vermektedirler (Kesgin, 2011: 71). Ülkemizde çalışan yoksulluğunu azaltmaya yönelik uygulanan gelir artıcı politikalar içerisinde, asgari ücret politikası, asgari geçim indirimi ve sosyal yardımlar yer almaktadır. Ancak Türkiye’de asgari ücret politikasının geliri arttırıcı bir uygulama olduğunu söylemek güçtür. Asgari ücretin bireyin tek başına geçimlik ücretinin dahi altında kaldığı durumlarda tüm asgari ücretli kişiler çalışan yoksul, asgari ücretle geçinmek zorunda olan tüm haneler de çalışan yoksul haneler olarak adlandırılabilir (Ergoğlu & Kutlu, 2014: 91). Bu kapsamda çalışan yoksulluğunu azaltmaya yönelik önemli bir görevi olan asgari ücret politikalarının, işçi kesiminin yoksulluğunu önlemekte

yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir (Özdemir & İslamoğlu, 2017: 239; Ergoğlu & Kutlu, 2014: 105). Asgari ücret politikasının kısa dönem içinde, yoksulluk sorunu ile yakından ilişkili olduğu ancak bireyleri aileleri ile birlikte yoksulluk sınırının üzerine çıkaramadığı düşünülmektedir (Şenses, 2006: 169)

2.3.5. Milli Gelirin Asgari Ücrete Yansıması

Milli gelir, bir toplumun belirli bir dönem içerisinde elde ettiği mal ve hizmetlerin toplamı olarak ifade edilebilir, bunun ile birlikte elde edilen milli gelirin değişik gelir grupları arasında bölüşümü ise gelir dağılımını şeklinde ifade edilir. Ancak herkesin eşit miktarda gelir dağılımından pay alması adaletsizliğe sebep olacak ve iktisadi büyümeye katkı sağlamayacaktır. Burada esas olan şey ise, asgari gelir hakkı ilkesi olarak da ifade edilen gelir dağılımının en azından asgari düzeyde bir yaşamı garanti altına alacak şekilde olmasının sağlanmasıdır. Bu ilke toplum içerisinde yaşayan herkes tarafından insan onuruna yakışır bir hayatın sağlanması esasına dayanması sebebi ile kabul görmektedir (Özgüler, 2014: 71).

Gelirin yeniden dağıtımı üzerinde asgari ücretin sosyo-politik ve ekonomi-politik etkileri olduğu konusunda tartışmalar mevcuttur. İşverenlerin artan işçilik maliyetlerine karşı rekabet güçlerini koruyabilmeleri için diğer alanlarda tasarrufa gidemedikleri zaman en kolay yöntem olarak ucuz işgücü kapsamında çalışmakta olan düşük vasıflı personellerde tasarrufa gitme eğilimleri olmaktadır. Bu alanda değerlendirilen nokta asgari ücret artışının istihdamda azalmaya yol açabileceğidir. Bu sebeple kaynaklar daha çok olumsuz yönde dağılmış olacaktır. Asgari ücretin gelir dağılımındaki etkinliğini belirleyen temel faktörün asgari ücret elde eden bireyler ve bu kişilerin aile bireylerinin toplam gelir yapılarıdır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde aile yapıları da değişkenlik göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde asgari ücretli bireyler yüksek oranla gençlerdir ve bu gençler genellikle ailede çalışan diğer bireylere ek olarak istihdama katılırlar. Bu sebep ile gelişmiş ülkelerde asgari ücret ile çalışan bireyler gelirin yeniden dağılımında çok da etkili olmazlar. Fakat ülkemiz gibi henüz gelişmiş ülkeler kapsamına girmeyen toplumlarda asgari ücretli çalışanların profili gelişmiş ülkelerdeki bireylerden farklıdır. Çoğunlukla ailede bir birey çalışmaktadır, vasıfsız bireyler ya da toplu pazarlık ücretlerine dâhil olamayan işçiler için aile içi gelir oldukça düşük miktarlarda

olabilmektedir. Bu sebep ile gelişmiş ülkelerde fakirlik sorunu ile gelir dağılımı sorunu arasında doğrudan bağlantı oranı az iken gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerde çalışan bireyler halen fakir olarak nitelendirilmektedirler. Bu bağlamda ülkemizdeki asgari ücret politikasının gelirin yeniden dağılımı üzerindeki etkisi incelendiğinde net bir kanıya varmanın mümkün olamayacağı söylenebilmektedir. Asgari ücretin ekonomik etkileri konusunda yeterli veri olmaz iken, milli gelirdeki artışın asgari ücrete yansımaları ile ilgili olarak yeterli politikaların uygulanmadığı söylenebilir (Korkmaz, 2004: 62).

Nitekim şüphesiz ki asgari ücret ile geçinmekte olan kesim gelir dağılımı hususunda en çok etkilenenlerdir. Yüksek enflasyon dönemlerinde asgari ücret düzeyinde çalışan bireylerin daha çok etkilendiği açıktır. Gelir dağılımı ülkelerde birçok sorunu beraberinde getirir. En temeli ise yoksulluk problemidir. Küreselleşme ile ortaya çıkan rekabet baskısı gelir dağılımı adaletsizliğinde ülkeler arasında farklılık oluşmasına yol açmaktadır. Rekabet gücü kuvvetli olan ülkeler, ekonomik ve sosyal bakımdan daha güzel imkânlarla sahip olurlarken, rekabet gücü düşük olan ülkeler ise ekonomik bakımdan zor durumlarda kalırlar. Böylece gelişmiş ve gelişmemiş ülkelerin arasındaki ekonomik farklar giderek büyür (Hacıtahtiroğlu & Aydoğan, 2016).

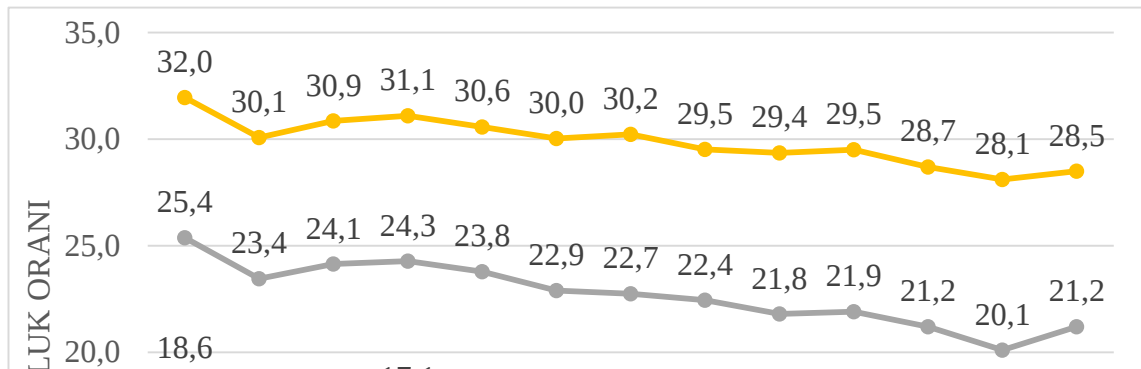
Ekonomik büyüme oranı, genel olarak gayri safi yurt içi hasıladaki (GSYİH) toplam artış miktarı olarak değerlendirilmektedir. Ülkenin refah ölçümü ise GSYİH/Nüfus şeklinde hesaplanır. Asgari ücret ile çalışanların sayısının, asgari ücret miktarının GSYİH ile olan bağının azalması ile artacağı değerlendirilmektedir. Bu artışın diğer ücret seviyelerini arttırmak yerine, ücretlerin genel seviyesini düşürdüğü görülmektedir. GSYİH miktarı arttıkça asgari ücret miktarının da artmaması bu artışın aslen harcanabilir bir gelir düzeyine etki etmediğini göstermektedir. Asgari ücret miktarı literatürde yer aldığı gibi geçimlik ücret düzeyinde kalmamakta, yoksulluk sınırına yaklaşmamak ile birlikte açlık sınırında kalmaya devam etmektedir. Bu görüş kapsamında asgari ücret artışı ile GSYİH arasında direk bir artışa sebep olabilecek bir bağ olmadığı görülebilmektedir. GSYİH’da yaşanan artışlar asgari ücret miktarındaki artışları desteklememektedir (Kargı, 2013: 204). Ancak bir başka görüşe göre değerlendirildiğinde ise asgari ücretin yükseltilmesi ile diğer ücret düzeyleri de dolaylı yoldan artacağı için GSYİH içinde ücret payının da artmasına sebep olacaktır. Nitekim genel anlamda asgari ücretin yükseltilmesi ile en düşük gelir gurubu içerisinde olan asgari

ücretlilerin gelir payları da yükselmiş olur. Bu da yeterli olmasa bile gelir dağılımında düzenleyici bir amaca yönelik eylem olmuş olur (Akın, 2016: 147).

Asgari ücret düzeyinde gelir elde eden bireylere refahtan pay verilmesi gelir dağılımında adaleti sağlamaya yönelik bir çalışma olacaktır. Vasıfsız işçiler için asgari ücret miktarının artması demek, gelir düzeylerinin de artması anlamına gelmektedir. Hali hazırda asgari ücret politikasının en temel amaçlarından birinin yoksul kesimin gelirini koruyarak, milli gelirin düşük seviyede gelir elde edenlerin lehine olacak şekilde yeniden dağıtılmasının sağlanmasıdır. Kaldı ki ekonomik hayata müdahale olunmaması gerektiğini savunan bazı iktisatçılar bu konuda tam tersi fikir beyan etmektedirler. Onlara göre, asgari ücret politikalarının kaynak dağıtımını olumsuz yönde etkilediği, sosyal yönden bir fayda sağlamayacağı gibi gelir eşitsizliğini de arttıracığını, bildirmektedirler. Bu iktisatçılara göre iş piyasalarındaki ücret artışlarının işgücü maliyetlerine sebep olması ile istihdamda azalmaya sebep olacağı gibi işsizlik oranlarını da arttıracaktır. Bu neden ile gelir eşitsizliği de artacaktır. Konuyu sosyal yönden değerlendirmekte olan iktisatçılar ise ekonomik hayata illaki müdahale edilmesi gerektiğini ve asgari ücret politikasının gelir dağıtımını ve istihdam oranları üzerinde olumsuz yönde etki yaratmayacağını bildirilmektedirler. Bu iktisatçılara göre asgari ücret politikası, gelir eşitsizliğini azaltmak için kullanılabilir (Ak, 2015: 299).

Gini katsayısı sıfıra doğru gelir dağılımında eşitlik olduğunu göstermekte iken, 1'e doğru gelir dağılımında bozulma olduğu anlamına gelir. Grafik 10'de TÜİK araştırmalarında yer alan hanehalkı kullanılabilir gelire göre Gini katsayısı 2006 ve 2018 yılları arasındaki değişimi tablo haline getirilmiştir (Acar, 47). 2014 yılından 2018 yılına kadar hızlı bir artışın olduğu gün geçtikçe de artan bir eğilim olduğu görülmektedir. Artan Gini katsayısı ülkemizde gelir dağılımında bozulmanın gerçekleştiği anlamına gelmektedir.

Grafik 11: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Hesaplanan, Yoksulluk Oranı, 2006-2018

Grafik 10: Hanehalkı Kullanılabilir Gelire Göre Gini Katsayısı

Kaynak: (TÜİK, 2020)

Kaynak: (TÜİK, 2020).

TÜİK tarafından ülkemizin gelir dağılımını gösteren çalışmalardan biri de yüzde paylar analizleridir. Grafik 11’de gösterilen analize göre hanehalkları kullanılabilir gelirlerine göre sıralanan küçükten büyüğe doğru olacak şekilde sınıflandırılmış 5 grup düzenlenmiştir. İlk %20’lik sınıf gelir seviyesi en altta olanları son %20’lik sınıf ise gelir seviyesi en yüksek olan sınıfı ifade etmektedir (Acar, 2015: 56). Buna göre incelenen yoksulluk oranlarının 2006 yılından 2018 yılına kadar geçen dönem sürecinde azalma eğilimi içerisinde olduğunu söyleyebilmek ile birlikte 2017 yılı ile 2018 yılı arasında artış olduğu da görülebilmektedir.

Genel çerçeveden bakıldığında asgari ücret görüşmelerinde işveren ile işçi kesimi arasında her zaman çıkar çatışmalarına sahne olması sebebi ile tartışma konusu olmaya devam edecektir. Asgari ücret politikasının sosyal devlet anlayışı politikaları ile korumaya alınmadığı takdirde bu çatışma devam etmekte olacaktır. Gelir dağılımı bölgeler arasında farklılık göstermekte ise bu dengesiz duruma göre asgari ücret politikalarının bölgesel bazlı olarak uygulanması daha doğru olacaktır. Çünkü her ilin birbirinden farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyeleri olabilmektedir. (Eser & Terzi, 2008: 131). Gelişmiş ekonomiler seviyesine yükselerek refah seviyesinin artması ve gelir dağılımında adaletin sağlanabilmesi adına içinde yaşadığımız toplumun emeğinin ve emeğin karşılığında elde edilen ücretin değerli kabul edilerek gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Hız, 2014: 163).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK SINIRI ŞARTLARINDA ASGARİ ÜCRET POLİTİKASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

İlk iki bölümde belirtilen asgari ücret tanımlamaları neticesinde değerlendirme yapılacak olur ise, asgari ücret tutarının tanımının yetkili her kurum için benzer şekillerde ve genel anlamda bireyin tüm gün çalışması sonucunda elde ettiği tek gelir kaynağı olarak ele alındığından kişilerin ekonomik, sosyal ve fiziki anlamda hayatın her alanındaki ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik, insanı insanca yaşatacak ailesine uygun bir hayat düzeyi sağlayacak bir ücret standardı olarak tanımlandığını görmekteyiz. Nitelendirilen tüm tanımlamalarda asgari ücretin genel amacının çalışan bireylerin yaşam seviyelerini arttırmaya yönelik nitelikte olması üzerinde durulmuş ekonomik düzeyinden daha çok sosyal boyutu önemli olduğu kanısı ifade edilmiştir (Akgül, 2016: 100-103).

Dünya da ve ülkemizde en sık görülen sorunlardan biri kuşkusuz ki yanlış uygulanan ücret politikaları ve devamında oluşan gelir dağılımı adaletsizliğidir. Oysaki asgari ücret politikası gelir dağılımı ve yoksulluk sorunlarında önemli bir araç olarak görev alabilecek bir sistem iken, yanlış uygulanan politikalar sonucunda ülkemizde de olduğu gibi düşük gelir seviyelerindeki ailelerin tek geçim kaynağı olma özelliğine bürünmüş ve yoksulluk sorununa çözüm olabilecekken gelir dağılımı adaletsizliğinin temeline etki eden bir unsur halini aldığı söylenebilmektedir. Özellikle az gelire sahip ailelerde gelir dağılımı adaletsizliğinin dengesiz ve az seviyede beslenme sorunlarını yanında getirdiği görülebilmektedir. Yoksulluk sınırı, gelir dağılımı adaletsizliği ile birlikte dar gelirli aileleri daha çok etkilemektedir (Özdemir & Dayıoğlu, 2016: 228; Fahhoğulları, Uzun, Yıldız, & İftar, 2018: 25).

Net bir şekilde örnek ile ifade edilebileceği gibi ülkemizde 2020 yılına ilişkin tek ferdin çalıştığı 4 kişilik bir ailenin asgari geçim indirimi dâhil, alacağı asgari ücret 2.435,07 TL iken, bu tutar 2021 yılı için 2.960,06 TL olarak belirlenmiştir. 4 kişilik bir aileyi TÜRK-İŞ'in 2020 Aralık ayı raporuna göre değerlendirdiğimizde 8.436 TL olan

yoksulluk sınırının üstüne getiremeyeceği gibi yine TÜRK-İŞ'in 2020 Aralık ayı raporuna göre belirtilen 2.590 TL olan açlık sınırı şartlarında yaşamaya mahkûm bırakmaya devam edecektir (www.MuhasebeTR.com, 2020: 1;TÜRK-İŞ, 2021: 1).

Ülkemizde aile bireylerinden birinin çalışmasının yoksulluk sınırı şartlarının üzerine çıkmaya yetmeyeceği gibi ancak iki aile bireyi de çalışma hayatına girmesi halinde açlık sınırının üzerinde bir geçim sağlanabilecektir. Yoksulluk sınırını geçebilmek için ise asgari ücret seviyenin 3 katından daha fazla bir gelire sahip olmak gerektiği için, iki bireyinde asgari ücret seviyesinde çalışması halinde yoksulluk sınırının çok altında kaldığı net bir şekilde ifade edilebilmektedir. Günümüz asgari ücret düzeyine göre bir değerlendirme yapıldığından ülkemizde yoksulluk sınırı seviyesinin üzerinde bir hayata ulaşabilmek için ise 4 kişilik bir ailede iki yetişkin bireyinde de asgari ücretin yaklaşık olarak 2 katında gelir elde etmeleri gerektiği görülebilmektedir (Özdemir & Dayıoğlu, 2016: 235).

Asgari ücret tanım ve içerik bakımından değerlendirildiğinde, düşük gelir seviyesine sahip bireyleri sosyal yönden insanı seviyedeki yaşam düzeyine gelmesine yardımcı olması gereken bir sonuca varan ücret seviyesi olarak düşünülmektedir. Neticede her türlü asgari ücret tanımında uygulanacak asgari ücret politikasının asıl amacının emeği doğrultusunda gelir elde eden bireylerin sosyal yönden insanı yaşam seviyelerinde hayat sürmelerini sağlamak olduğu belirtilmektedir (Akgül, 2016: 100-103).

Ülkemizdeki resmî gazetede yayınlanan asgari ücret seviyesine ve ilgili kuruluşlarca yürütülen yoksulluk ve açlık sınırlarına göre yapılan örnek değerlendirmede de görülebildiği gibi şu an için ülkemizde uygulanan asgari ücret seviyesinin tanımlamalarda belirtilen sosyal amacın uzağında kaldığı görülebilmektedir. Asgari ücret uygulanmasının asıl amacının ülke içerisindeki yoksulluk seviyesinin düşürülmesi, insanların ekonomik ve sosyal açıdan temel ihtiyaçlarının giderilmesi ile gelir dağılımı çerçevesinde adaletin sağlanabilmesi olduğu değerlendirildiğinde, bu doğrultuda işçinin emeğinin işveren karşısında korunmasının sağlanması çalışanlar arasındaki ücret farklarının azaltılarak haksız rekabetin engellenmesi ve ülkedeki fakirliğin azaltılması amaca uygun çalışmalar olacaktır. Ancak uygulanan devlet politikaları ile şekillenen ve

ekonomik çıkarlar çerçevesinde öne çıkan asgari ücret politikasının asıl amacı olan sosyal yönlü ücret politikası olma özelliğinin çok gerisinde kalarak ihmal edilen sosyal ücret özelliğinin unutulması ile belirlenen asgari ücretlerin bu ücret politikasının asıl amaç ve anlamını kaybetmesine sebep olmaktadır (Akgül, 2016: 100-103).

3.1. ASGARİ ÜCRET SEVİYESİNİN AÇLIK SINIRI VE YOKSULLUK SINIRI İLE ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ülkemizde TÜİK tarafından 2002 yılından itibaren hanehalkı bütçe anketleri ile yoksulluk üzerine araştırmalar yapılmakta ve yayınlanmaktadır. Bunun ile birlikte ülkemizdeki önemli sendikalar ve kurumlar da açlık ve yoksulluk sınırları ile ilgili önemli araştırma ve çalışmalar yürütmektedirler. TÜİK yürüttüğü yoksulluk çalışmalarını bireylerin gelir durumlarına ve harcama düzeylerine göre belirlemekte ve geçmiş yıllar ile karşılaştırmalı yoksulluk analizleri yayınlamaktadır (Ensari, 2010: 10). Ancak 2010 yılından itibaren TÜİK tarafından açlık ve yoksulluk sınırları paylaşılmamakta olup bu da bu alanda çalışma yürüten diğer kurum ve kuruluşların verilerinin incelenmesine sebep olmaktadır. Bu kurumlar arasında en dikkat çeken ve düzenli olarak yürüttüğü çalışmalar ile aylık açlık ve yoksulluk sınırına ilişkin veriler yayınlayan kurum olan TÜRK-İŞ sendikası olmaktadır. TÜİK'in 2010 yılına kadar olan açlık ve yoksulluk sınırı verileri ile TÜRK-İŞ'in bu alanda yayınladığı veriler karşılaştırıldığında aralarında büyük farklar olduğu söylenebilmektedir. TÜİK'in açlık ve yoksulluk sınırına ilişkin güncel verilerinin yayınlanmaması üzerine araştırma yaptığı diğer yoksulluk kavramlarının değerlendirilmesi yapılmakta ve çalışmalar genellikle eşdeğer hanehalkı üzerine yürütülmektedir. Hanehalkı gelirlerine göre tespit edilen yoksul kişi sayıları, yoksulluk oranı ile yoksulluk açığı bu alanda kullanılan en önemli verileri oluşturmaktadır (TÜİK, 2020).

Bu sebepler ile iki kurumunda yoksulluk sınırı kavramları ile açlık sınırına ilişkin verileri ve yürüttüğü çalışmalar göz önüne alınarak resmî gazetede yayınlanan asgari ücret oranlarını kapsamında inceleme ve değerlendirme yapılacaktır.

3.1.1. Açlık ve Yoksulluk Sınırlarının İncelenmesi

Daha önceki bölümlerde ifade edildiği üzere genel ölçekte yoksulluk en temel ihtiyaçların dahi temin edilememe durumudur. Genel olarak mutlak yoksulluk ve göreceli yoksulluk olmak üzere iki ölçekte yoksulluk incelenmektedir (TÜİK, 2008: 32). Ülkemizde de yürütülen yoksulluk sınırı araştırmalarında da genel anlamda bireylerin yaşam seviyeleri gıda yoksulluğu ve gıda dışı yoksulluk konusuna değinmekte ve nispi yoksulluk ile mutlak yoksulluk değerleri çerçevesinde çalışmalar yürütülmektedir (Aydın, 2011: 191).

Mutlak yoksulluk dar anlamda barınma ve açlık gibi unsurları ele alırken, göreceli yoksulluk daha geniş anlamda gıda ve barınma dışında toplum düzeyinin gerisinde kalma durumunu ifade etmektedir. TÜİK bu ölçekte her yıl tüketim harcamalarını baz alarak düzenli olarak araştırmalar yapmaktadır. Bu araştırmalar mutlak yoksulluk sınırı, göreceli yoksulluk sınırları ve 1 Dolar, 2.15 Dolar ve 4.3 Dolar olacak şekilde belirlenen yoksulluk sınırı çalışmaları ile oranlar hesaplanmakta ve yayınlanmaktadır. Bu doğrultuda açlık sınırı olarak nitelendirebileceğimiz mutlak yoksulluk sınırı kişilerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli en az tüketim miktarı olarak belirtilmektedir. Mutlak yoksulluk gıda ve gıda dışı bileşenler dikkate alınarak ayrı ayrı belirlenmektedir (TÜİK, 2008: 33).

Yoksulluk kavramı çerçevesinde yürütülen çalışmaların genel veri kaynağı, hane halkları üzerine yürütülen gelir düzeyleri, harcama alışkanlıkları ve sosyal refah seviyeleri çerçevesinde yürütülen hanehalkı gelir ve tüketim harcamaları çalışmalarıdır. TÜİK bu alandaki araştırmalarında Eşdeğer hane halkı anketlerini kullanmaktadır. Mutlak yoksulluğu belirlemek amacıyla kullanılacak olan tüketim harcaması hanehalkı bütçe anketleriyle elde edilen aylık tüketim harcama alışkanlıkları ile düzenlenen 80 madde çerçevesinde oluşturulan gıda raporu kullanılarak hesaplanır. Hesaplamalarda bir kişinin günlük asgari olarak 2.100 kaloriye ihtiyacı olduğu düşünülerek, 80 maddeden oluşan bu rapor doğrultusunda belirlenmektedir. Rapordaki maddeler; ekmek ve tahıllar, et ve türevleri ile süt ve süt ürünleri ve yağlar meyve ve sebzeler, şeker, çay, kahve ve alkol içermeyen içeceklerdir. Bu rapordaki ürünlerin maliyeti ile hesaplanan tutar mutlak yoksulluk sınırı yani açlık sınırı olarak nitelendirilir. Yoksulluk sınırı ise bireylerin gıda

dışındaki mal ve hizmetlerden oluşan ihtiyaçlarının da rapor içerisine dâhil edilmesi ile belirlenmektedir (Doğan, 2014: 10; Ensari, 2010; TÜİK, 2008: 36).

Yoksulluk sınırları kapsamında TÜİK'in uluslararası ölçekler ile kıyaslamak üzere hesapladığı diğer yoksulluk çalışmaları da vardır. Bunlarda bireyin elde ettiği satın alma gücüne göre 1 Dolar, 2.15 Dolar, 4.30 Dolar şeklinde değerlendirilen yoksulluk çalışmaları da yürütülmektedir. Bu ölçekte bireyler Eşdeğer fert başına tüketim harcaması ile satın alma gücü ölçekleri doğrultusunda günlük birey başına 1 Dolar, 2.15 Dolar, 4.30 Dolar seviyesinin altında kalan kişiler için yoksul tanımlaması yapılmaktadır. TÜİK'in yanı sıra ülkemizde TÜRK-İŞ, HARB-İŞ ve KAMU-SEN kuruluşları yoksulluk sınırları alanında aylık kapsamlarda çalışmalar yürütmektedirler. Ancak bu kurumların yürüttükleri çalışmalar TÜİK tarafından yürütülen yoksulluk çalışmalarından farklı olarak kişilerin ihtiyaç duyduğu günlük kalori miktarı, açlık ve yoksulluk sınırları kapsamında ele alınan maddelerin içerikleri ve fiyat ortalaması çalışmaları, hane halkı büyüklükleri yaş ve cinsiyet gibi unsurların incelenmesinde oluşan farklı yöntemlerin kullanılması, temel ihtiyaçların yanı sıra kullanılan gıda dışı harcamaların hesaplamadaki oranının farklılığı gibi sebepler ile açıklanan sonuçlarda da değişiklikler olduğu görülmektedir (TÜİK, 2008: 38).

Bu çalışmalarda kullanılan temel farklılığın ise günlük kalori miktarı olduğu görülebilmektedir. TÜİK ise Dünya Sağlık Örgütü'nün tespiti ölçüsünde bir bireyin yaşamını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu kalori seviyesi olan 2.100 kalori olarak kabul etmektedirler. TÜRK-İŞ bu kapsamda kendine özgü bir çalışma yürütmekte ve ülkemizdeki hanehalkı çeşitleri kapsamında ağırlıkta olan 4 bireyden oluşan bir haneyi ele alarak farklı yaş seviyeleri çerçevesinde olması gereken beslenme seviyesini yetişkin erkek bireyler için 3.500 kalori yetişkin bir kadın birey için 2.300 kalori, 15 ila 19 yaş arasındaki çocuklar için 3.200 kalori, 4 ile 6 yaş aralığındaki çocuk için ise 1.600 kalori gibi farklı kalori değerleri ele alınarak yoksulluk sınırları hesaplamaları yapılmaktadır. (TÜİK, 2008: 35)

Görelî yoksulluk sınırı araştırmalarında, öncelikli olarak toplam nüfusun eşdeğer hanehalkı durumuna göre harcama ve gelir düzeyleri ile belirlenen refah seviyesinin ortalaması kullanılmaktadır. Bu kapsamda genel olarak görelî yoksulluk sınırı, toplumun

ortalama gelir düzeylerinin belirli bir oranının yoksulluk sınırı olarak ele alınması ve bu yüzde ile hesaplanan sınırın altında kalan kesimin yoksul kişiler kapsamında sayılmasıdır (Doğan, 2014: 35).

Görelî yoksulluk araştırmaları genellikle sanayisi gelişmiş ülkelerde kullanılmakta olup, bireyler hanelerinin gelir ya da tüketimlerine göre değerlendirilerek belirli bir kıstasın altında olanlar yoksul bireyler olarak nitelendirilmektedir. Bu ölçekte görelî yoksul olarak nitelendirilen bireyler, temel ölçekteki ihtiyaçları karşılayabilen fakat toplumdaki genel gelir düzeyine yetişemeyen toplum tarafından dışarıda kalan bireylerden oluşmaktadır. Bu kıstasa göre bireyler toplumun diğer kesiminin gelir düzeyleri ile kıyaslandıklarından sürekli olarak yoksul sayılabilecek birtakım kişiler olacaktır. Bunların oranını azaltmak, gelir dağılımındaki adaletsizliği engelleyerek mümkün olabileceği belirtilmektedir (Kabaş, 2010: 194).

Açlık ve yoksulluk sınırı kavramlarına göre toplumun içinde mutlaka yoksul bir kesim mutlaka olacaktır. Yoksul olarak nitelendirilen hane halkları genellikle birey sayısı fazla olan ailelerden oluşmakta ve daha fazla bağımlı nüfus hanede yaşamaktadır (Doğan, 2014: 35).

Daha önceki bölümde ve yukarıda ayrıntılı olarak tanımlanan hayatta kalmak için gerekli temel ihtiyaçları ifade eden mutlak yoksulluk sınırı ile gıda dışı ihtiyaçlarında eklenmesi ile belirlenen görelî yoksulluk sınırları incelendiğinde mutlak yoksulluk kavramı açlık sınırı olarak nitelendirilirken, görelî yoksulluk kavramı ise daha çok yoksulluk sınırı olarak ifade edilmektedir.

3.1.2. Açlık ve Yoksulluk Sınırları ile Asgari Ücretin Kıyaslanması

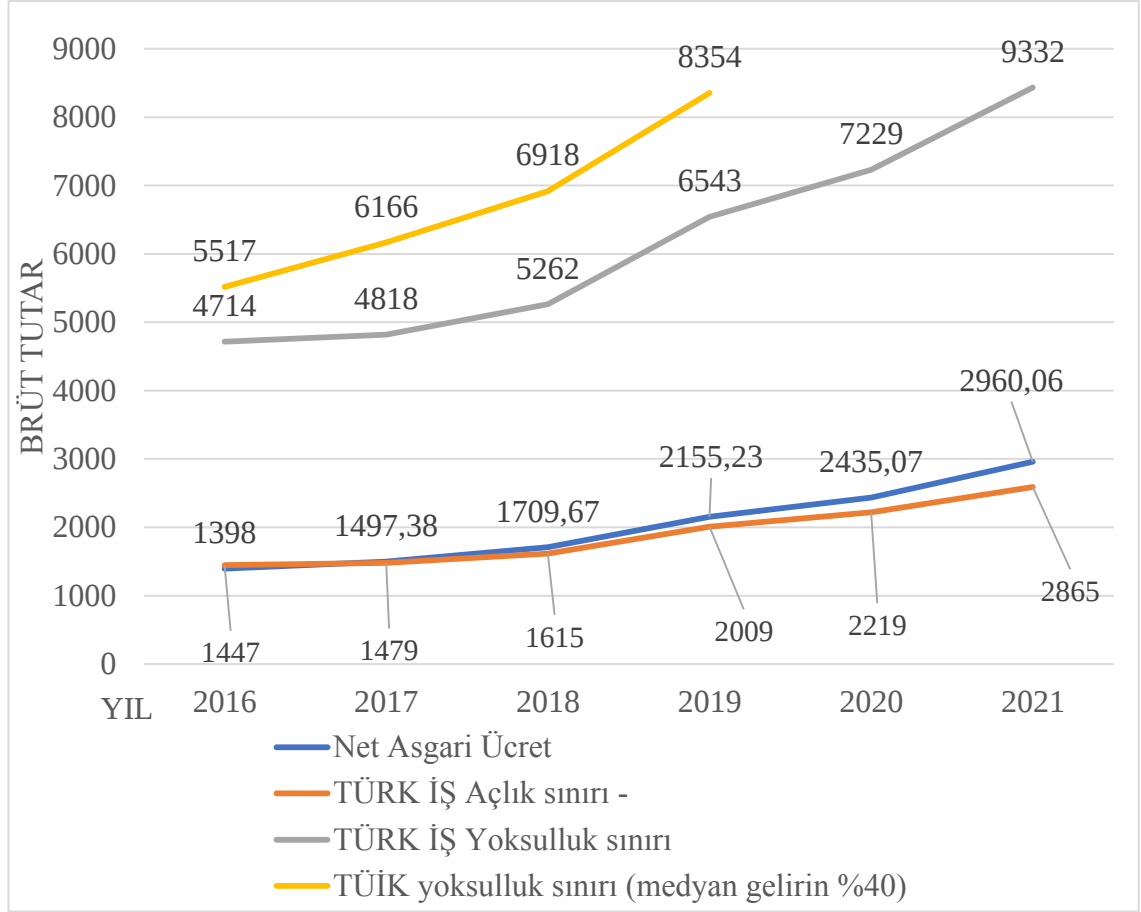
Asgari ücret genel ücret seviyelerinde düşüş olmaması için devlet gücü ile ücret düzeylerinin korunması esasına dayanır. ILO da yer alan 131 sayılı Asgari Ücretin Tespiti sözleşmesine göre asgari ücret tespit edilirken çalışan bireyin ve ailesindekilerin ihtiyaçları ülkenin genel seviyedeki ücret düzeyleri ile yaşam maliyetleri ve sosyal güvenlik yardımları, diğer sosyal tarafların yaşam düzeylerinin de dikkate alınması hususu yer almıştır. Bu sözleşmeye rağmen yine de ülkemizde enflasyon merkezli 3'lü

sosyal taraflarca görüşme yoluyla asgari ücretin tespit edilmeye çalışılmaktadır (Alpaydın, Burgazoğlu, Eğri, & Gümüş, 2015: 32 / 51).

Ülkemizde genel olarak hane halkı şekli çekirdek aile niteliğinde değerlendirilen anne baba ve 2 çocuk şeklindeki 4 kişilik bir aile yapısıdır. Bu çekirdek aile yapısının ihtiyaçları doğrultusunda değerlendirilerek ilgili kuruluşlarca açlık sınırı ile yoksulluk sınırı hesaplanmaktadır. Nitekim asgari ücret tutarı ekonomik şartlar göz önünü alındığında açlık sınırından yüksek olması beklenmektedir. Çekirdek aile içerisindeki çocukların istihdam içerisinde olmayan küçük çocuklar olduğu değerlendirilirken, çekirdek aile yapılarındaki kadınların çoğunlukla istihdam edilmediği ya da kayıt dışı çalıştığı düşünülmektedir. Bu düşünce yapısına göre açlık ve yoksulluk sınırı rakamsal olarak asgari ücretin üzerinde çıkabilse de genel ifade ile 4 kişilik bir ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılayabileceği düşüncesinden uzak olduğu görüşü hâkimdir (Kargı, 2013: 205-206).

Yoksulluk sınırı tutarları, açlık sınırı seviyesine göre değerlendirildiğinde daha yüksek hesaplanmaktadır. Açlık sınırında yaşamak durumunda olan bireyler gelir seviyeleri yükseldikçe daha fazla temel yaşam seviyelerindeki mal ve hizmetleri talep etmeye başlayacaklardır. Yoksulluk sınırı hesaplanırken baz alınan açlık sınırı, geliri arttıkça daha fazla mal ve hizmet talep eden bireylerin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz bir seviye olacağından, yoksulluk sınırı hesaplanırken bireyler için daha fazla temel mal ve hizmet ihtiyacı değerlendirilmelidir. Bu sebeple ekonominin genel durumları göz önüne alınarak açlık sınırı ile yoksulluk sınırı tutarları insanca yaşam esasına dayanarak değerlendirilmelidir (Kargı, 2013: 205-206).

Grafik 12: TÜİK, TÜRK-İŞ, Açlık ve Yoksulluk Sınırına ile 4 Kişilik Bir Ailenin Net Asgari Ücret Tutarları

Kaynak: (TÜRK-İŞ, Açlık Yoksulluk, 2020;www.resmigazete.gov.tr, 2020;TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2020). TÜRK-İŞ 2016-2020 yılları ocak ayı açlık ve yoksulluk sınırı verileri ile Resmî Gazete 'de yer alan asgari ücret tespit komisyon kararları ile düzenlenmiştir.

TÜRK-İŞ'in 4 kişilik bir aile için açlık ve yoksulluk sınırları çalışmalarının son 5 yıldaki her yıl için ocak ayı verileri baz alınarak, resmî gazetede yayınlanan asgari ücret seviyeleri ile evli eşi çalışmayan 2 çocuklu bir ailenin asgari geçim indirimi dahil elde edeceği net asgari ücret miktarının kıyaslaması Grafik 12'de yapılmıştır. Son 6 yıl içindeki değişimi görebilmek adına 4 kişilik bir ailede sadece bir kişinin çalıştığı baz alınarak yapılan grafik çalışmasında, asgari ücret tutarının yoksulluk sınırı seviyesinden çok uzakta kaldığı buna rağmen son 4 yılda açlık sınırının çok az üzerine çıkabildiği 2021 yılında TÜRK-İŞ için 4 kişilik bir aile için 2865 TL açlık sınırı belirlenirken 4 kişilik bir

ailede 1 bireyin çalıştığı zaman elde ettiği gelirin 2.960,06 TL olduğu görülmektedir. Net asgari ücretin yıllar itibari ile genel ücret seviyelerine bakıldığında açlık sınırı düzeyinde seyir ettiği görülebilmektedir (Kargı, 2013: 205-206).

Ülkemizde, asgari ücretli çalışanların fazla olması sebebi ile asgari ücret artışı konusu her zaman gündemde güncel olarak yer alan bir tartışma olgusu olarak varlığını sürdürmektedir. Grafik 12’de görülebileceği üzere, 4 kişilik bir aile için belirlenen asgari ücret tutarının işçiyi ailesi ile birlikte açlık sınırında yaşamaya mahkûm ettiği ve insancıl bir yaşamdan uzak bıraktığı değerlendirilebilmektedir. İstihdam içerisinde yer alan tüm bireylerin asgari ücret oranında doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmeleri nedeni ile asgari ücret seviyelerinde artışa ihtiyaçları var iken, artış miktarları genel ücret seviyelerindeki artışa ve işveren maliyetlerine sebep olması neticesinde, işverenleri farklı yollar arayarak işçilik maliyetlerini azaltma çabalarına yönlendirmektedir. İşverenler artan maliyetlere sığınarak işçi azaltmaya gideceklerinden, devlet tarafından asgari ücretteki artışların işsizliğe engel olacak düzenlemeler ile beraber yürütülmesi gerekmektedir (Fidan & Yeşil, 2018: 133-134).

Asgari ücret seviyesinin genel ölçekte düşük olması, ortalama ücret seviyelerinin de düşmesine yol açarken bazı dönemlerde enflasyon düzeyinin bile altında kalacak şekilde belirlenmesi nedeni ile asgari ücret artışlarının piyasada bir enflasyon artışına yol açması da beklenemez (Kargı, 2013: 205-206). Bu sebep ile asgari ücretin sosyal amacına hizmet edebilmesi için dengeli ve en azından yoksulluk sınırına yaklaşabilecek bir seviyeye çıkarılabilmesi adına devletin sosyal devlet olarak üzerine düşeni yerine getirmesi ve artışa olanak sağlayacak işveren destekleri, vergi muafiyetleri gibi işvereni işçi çıkartmaya gerek bırakmadan uygulanabilecek yöntemler sunarak çalışanların ücret gelirlerinden hak ettikleri payı almalarının sağlanması gerekmektedir (Fidan & Yeşil, 2018: 133-134).

3.1.3. Ülke Geneline Bölgesel Yoksulluk Oranlarının Değerlendirilmesi

Tablo 9’da TÜİK’in 2010 yılındaki yoksulluk çalışmasının sonuçlarına bağlı olarak hazırlanmış, satın alma gücüne göre kişi başına düşen 2,15 Dolar ve 4,3 Dolar limitine bağlı yoksulluk oranlarını ülke geneli, kırsal ve kent şeklinde ayrılmış halleri verilmiştir. Tabloda görülebildiği üzere genel olarak satın alma esasına dayalı yoksulluk

sınırının dolar bazında düşüş gösterdiği söylenebilir. Buna göre günlük gelir düzeyi 1 Dolar seviyesinin altına inen kişi sayısı 2006 yılı itibari ile %0,01 değerinin altına indiği görülmektedir. Günlük gelir düzeyi 2,15 Dolar ile 4,3 Dolar seviyesinin altında kalan kişi sayısının da 2002 yılından 2015 yılına önemli derecelerde azalma gösterdiği TÜİK tarafından gerçekleştirilen yoksulluk çalışması ile ortaya konmaktadır. Bu durum ülke genelinde harcamaya bağlı mutlak yoksulluk oranlarında iyi bir düşüşün yaşanmış olduğu biçiminde değerlendirilebilir (Doğan, 2014: 33;TÜİK, 2012).

Tablo 9: Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları, 2002-2015

Yöntemler / Yıl	Fert yoksulluk oranı (%)													
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Türkiye														
Gıda yoksulluğu (açlık)	1,35	1,29	1,29	0,87	0,74	0,48	0,54	0,48	.	.	.	.	.	.
Yoksulluk (gıda +gıda dışı)	27	28,1	25,6	20,5	17,8	17,8	17,1	18,1	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 1 Dolar'ın altı	0,2	0,01	0,02	0,01	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 2.15 Dolar'ın altı	3,04	2,39	2,49	1,55	1,41	0,52	0,47	0,22	0,21	0,14	0,06	0,06	0,03	0,06
Kişi başı günlük 4.3 Dolar'ın altı	30,3	23,8	20,9	16,4	13,3	8,41	6,83	4,35	3,66	2,79	2,27	2,06	1,62	1,58
Harcama esaslı göreceli yoksulluk	14,7	15,5	14,2	16,2	14,5	14,7	15,1	15,1	.	.	.	.	.	.
Kent														
Gıda yoksulluğu (açlık)	0,92	0,74	0,62	0,64	0,04	0,07	0,25	0,06	.	.	.	.	.	.
Yoksulluk	22	22,3	16,6	12,8	9,31	10,4	9,38	8,86	.	.	.	.	.	.

(gıda+gıda dışı)														
Kişi başı günlük 1 Dolar'ın altı	0,03	0,01	0,01	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 2.15 Dolar'ın altı	2,37	1,54	1,23	0,97	0,24	0,09	0,19	0,04	0,04	0,02	0,02	0,02	.	.
Kişi başı günlük 4.3 Dolar'ın altı	24,6	18,3	13,5	10,1	6,13	4,4	3,07	0,96	0,97	0,94	0,6	0,64	.	.
Harcama esası görelî yoksulluk	11,3	11,3	8,34	9,89	6,97	8,38	8,01	6,59	.	.	.	.	.	.
Kır														
Gıda yoksulluğu (açlık)	2,01	2,15	2,36	1,24	1,91	1,41	1,18	1,42	.	.	.	.	.	.
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	34,5	37,1	40	33	32	34,8	34,6	38,7	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 1 Dolar'ın altı	0,46	0,01	0,02	0,04	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 2.15 Dolar'ın altı	4,06	3,71	4,51	2,49	3,36	1,49	1,11	0,63	0,57	0,42	0,14	0,13	.	.
Kişi başı günlük 4.3 Dolar'ın altı	38,8	32,2	32,6	26,6	25,4	17,6	15,3	11,9	9,61	6,83	5,88	5,13	.	.
Harcama esası görelî yoksulluk	19,9	22,1	23,5	26,4	27,1	29,2	31	34,2	.	.	.	.	.	.

Kaynak: (TÜİK, 2010, 2012).

Tablo 9’da yer alan kırsal ve kent yoksulluğu oranları incelendiğinde ise kırsal bölgelerde yaşayan nüfusun kentte yaşayan nüfusa göre yoksulluk oranının daha yüksek oranlarda olduğu görülebilmektedir. Satın alma gücü esasına göre değerlendirdiğimizde 4,3 Dolar altında olan kırdaki yaşayan nüfusun, 2002 yılında %39 a yakın bir oran da iken kentte yaşayanların aynı yılı için 4,3 Dolar altında olan nüfusunun %25 olduğu 2013 yılına gelindiğinde ise bu oranın kırdaki yaşayanlar için %5 oranına gerilediği, kentte yaşayanlar için ise %0,6 oranına düşmüş olduğu görülmektedir (TÜİK, 2012).

Kırsal bölgelerde yaşayan nüfusun eğitim seviyesinin daha düşük olması, tarım ve hayvancılık esasına dayalı işlerde veya niteliksiz işgücünde çalışıyor olmaları asgari ücret temelli ücret politikaları yerine yevmiyeli işlerde ve güvencesiz olarak çalışmalarını kırsal nüfusun da yoksulluk oranlarının daha yüksek seyretmesinde etkili olabileceği değerlendirilebilir.

Tablo 10: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre İBBS 1. Düzey Bölgesel Yoksul Sayıları ve Yoksulluk Oranları, 2017, 2018

Yoksulluk Riski İBBS 1. Düzey	Yoksulluk Sınırı (TL)		Yoksul Sayısı (Bin kişi)		Yoksulluk Oranı (%)	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Medyan gelirin %50'sine göre						
TR Türkiye	7 944	8 892	10 622	11 091	13,5	13,9
TR1 İstanbul	10 251	11 833	1 472	1 905	10,0	12,7
TR2 Batı Marmara	8 979	9 776	439	427	13,1	12,6
TR3 Ege	8 492	9 975	825	1 067	8,2	10,5
TR4 Doğu Marmara	9 300	10 454	564	733	7,4	9,5
TR5 Batı Anadolu	9 238	10 185	829	886	10,8	11,4
TR6 Akdeniz	7 347	8 169	1 317	1 213	13,0	11,8
TR7 Orta Anadolu	7 286	8 246	344	421	8,9	10,8
TR8 Batı Karadeniz	7 972	8 582	469	469	10,6	10,6
TR9 Doğu Karadeniz	7 665	8 374	193	230	7,5	8,9
TRA Kuzeydoğu Anadolu	6 188	6 556	217	235	10,2	11,1

TRB Ortadoğu Anadolu	4 986	5 781	354	515	9,5	13,6
TRC Güneydoğu Anadolu	4 332	4 919	856	940	10,1	10,9
Medyan gelirin %60'ına göre						
TR Türkiye	9 532	10 670	15 864	16 888	20,1	21,2
TR1 İstanbul	12 301	14 200	2 776	3 149	18,8	21,0
TR2 Batı Marmara	10 775	11 732	1 646	662	19,3	19,5
TR3 Ege	10 190	11 970	1 540	1 826	15,3	17,9
TR4 Doğu Marmara	11 160	12 544	1 126	1 312	14,8	17,0
TR5 Batı Anadolu	11 086	12 222	1 408	1 360	18,4	17,5
TR6 Akdeniz	8 816	9 803	2 060	2 033	20,3	19,9
TR7 Orta Anadolu	8 743	9 896	600	706	15,5	18,2
TR8 Batı Karadeniz	9 567	10 298	726	767	16,4	17,3
TR9 Doğu Karadeniz	9 198	10 048	376	358	14,6	13,9
TRA Kuzeydoğu Anadolu	7 425	7 867	381	393	17,9	18,6
TRB Ortadoğu Anadolu	5 983	6 937	611	742	16,3	19,7
TRC Güneydoğu Anadolu	5 198	5 902	1 307	1 613	15,4	18,7

Kaynak: (TÜİK, 2020).

Tablo 11: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre İBBS 2. Düzey Bölgesel Yoksul Sayıları ve Yoksulluk Oranları, 2017, 2018

Yoksulluk Riski İBBS 2. Düzey	Yoksulluk Sınırı (TL)		Yoksul Sayısı (Bin kişi)		Yoksulluk Oranı (%)	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Medyan gelirin %50'sine göre						
TR Türkiye	7.944,00	8.892,00	10.622,00	11.091,00	13,5	13,9
TR10 (İstanbul)	10.251,00	11.833,00	1.472,00	1.905,00	10	12,7
TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)	10.132,00	11.187,00	190,00	231,00	11,3	13,5
TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	7.803,00	8.585,00	205,00	193,00	12,3	11,5
TR31 (İzmir)	9.858,00	11.571,00	460,00	490,00	11	11,6
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	8.344,00	9.404,00	229,00	251,00	7,8	8,4
TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak)	7.507,00	8.637,00	172,00	241,00	5,8	8,1
TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	9.489,00	10.817,00	362,00	412,00	9,2	10,3
TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)	9.257,00	10.241,00	215,00	373,00	5,9	9,9
TR51 (Ankara)	9.997,00	11.100,00	519,00	543,00	9,8	10,1
TR52 (Konya, Karaman)	7.603,00	8.310,00	276,00	253,00	11,7	10,6
TR61 (Antalya, Isparta, Burdur)	8.901,00	9.799,00	394,00	354,00	13,2	11,7
TR62 (Adana, Mersin)	7.674,00	8.455,00	492,00	509,00	12,4	12,7
TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	5.892,00	6.703,00	368,00	292,00	11,6	9,1
TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)	7.707,00	8.111,00	153,00	160,00	10,2	10,5
TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	6.999,00	8.430,00	173,00	271,00	7,3	11,4
TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın)	8.728,00	9.173,00	57,00	72,00	5,7	7,2
TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop)	7.992,00	8.741,00	78,00	91,00	10,6	12,4

TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)	7.393,00	8.247,00	270,00	281,00	10	10,4
TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane)	7.665,00	8.374,00	193,00	230,00	7,5	8,9
TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt)	7.168,00	8.019,00	100,00	101,00	9,7	9,8
TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)	5.364,00	5.441,00	107,00	110,00	9,7	10,1
TRB1 (Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli)	6.623,00	7.585,00	142,00	130,00	8,5	7,7
TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkâri)	4.081,00	4.479,00	173,00	217,00	8,3	10,4
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	5.688,00	6.374,00	145,00	138,00	5,3	5
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)	3.625,00	4.233,00	337,00	359,00	9,3	9,7
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	3932	4178	190	177	8,8	8,1
Medyan gelirin %60'ına göre						
TR Türkiye	9532	10670	15864	16888	20,1	21,2
TR10 (İstanbul)	12301	14200	2776	3149	18,8	21
TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)	12158	13424	305	345	18,2	20,1
TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	9364	10302	309	327	18,5	19,4
TR31 (İzmir)	11830	13885	767	832	18,4	19,7
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	10012	11285	413	542	14	18,1
TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak)	9009	10364	349	441	11,7	14,7
TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	11387	12980	661	679	16,8	17
TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)	11108	12290	482	661	13,1	17,6
TR51 (Ankara)	11996	13320	925	886	17,5	16,5
TR52 (Konya, Karaman)	9124	9972	425	422	18	17,7
TR61 (Antalya, Isparta, Burdur)	10681	11759	590	566	19,7	18,7

TR62 (Adana, Mersin)	9209	10146	788	816	19,9	20,4
TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	7071	8044	586	545	18,5	16,9
TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)	9248	9734	260	287	17,2	18,9
TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	8399	10115	316	424	13,4	17,8
TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın)	10474	11007	116	118	11,7	11,9
TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop)	9591	10489	108	140	14,7	19,1
TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)	8871	9897	453	489	16,8	18
TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane)	9198	10048	376	358	14,6	13,9
TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt)	8601	9622	156	180	15,1	17,6
TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)	6437	6530	192	183	17,5	16,8
TRB1 (Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli)	7947	9102	277	225	16,5	13,4
TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkâri)	4897	5375	288	365	13,9	17,5
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	6825	7649	326	374	12,1	13,6
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)	4350	5080	536	662	14,8	17,9
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	4718	5014	308	289	14,3	13,2

Kaynak: (TÜİK, 2018).

TÜİK İBBS 1. Düzey ve 2. Düzey olarak bölgesel bazda çalışmalar yapmaktadır. TÜİK'in 2018 yılına ait gelir ve yaşam koşullarına ilişkin yürüttüğü araştırmanın bölgesel sonuçlarına göre, eşdeğer hanehalkının kullanılabilir fert gelirlerine göre bölgesel olarak yoksul sayıları ve yoksulluk oranları 2017 ile 2018 yılı için kıyaslanarak her bölge için eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirinin medyan değeri ile ayrı ayrı yoksulluk sınırı hesaplanmış ve Tablo 10 ile Tablo 11'de verilmiştir (TÜİK, 2018).

Her bölge için belirlenen eşdeğer hanehalkının kullanılabilir fert medyan geliri için %50 oranı baz alınarak hesaplanan yoksulluk sınırlarına göre, Tablo 11’de görülebileceği üzere gelire bağlı göreceli yoksulluk oranlarının en yüksek olduğu yer %13,5 oranı ile Tekirdağ, Edirne, Kırklareli bölgesidir. %12,7 oranıyla İstanbul ve Adana, Mersin, %12,4 ile Kastamonu, Çankırı, Sinop yoksulluk oranlarının fazla olduğu bölgeler olmuştur. Yoksulluk oranlarının en az olduğu bölgelerin ise %5 ile Gaziantep, Adıyaman, Kilis ve %7,2 ile Zonguldak, Karabük, Bartın ve %7,7 ile Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli bölgeleri olduğu görülmüştür (TÜİK, 2018).

Tablo 11’de ise TÜİK’in yıllık ortalama hanehalkı kullanılabilir gelir durumuna göre bölgesel bazda medyan gelire göre ilk ve son %20’lik grupların 2017 ve 2018 yılı kıyaslamaları yapılmıştır. Buna göre ülkemizde ortalama olarak yıllık bazda eşdeğer hanehalkının kullanılabilir fert gelirinin 2018 yılı için 24.199 TL olduğu İBBS 2. Düzey olarak nitelendirilen bölgeler içinde en yüksek olan bölgenin 34.912 TL ile İstanbul bölgesi olmakta iken, İkinci sırada yer alan Tekirdağ, Edirne, Kırklareli bölgesinin ise yıllık bazda gelir düzeyinin 29.952 TL olduğu görülmektedir. Ülke genelinde yapılan ortalama olarak elde edilen yıllık oranda eşdeğer hanehalkı fert geliri seviyesinin en az olduğu bölgelerin ise 10.965 TL ile Van, Muş, Bitlis, Hakkâri, olduğu görülmektedir (TÜİK, 2018).

Tablo 10 ve Tablo 11 karşılaştırıldığında ülkemiz genelinde Tablo 10’a göre yoksulluk oranının yüksek olduğu Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, İstanbul, Adana, Mersin, gibi bölgelerinde Tablo 11’e göre bakıldığında yıllık ortalama fert gelirlerinin yüksek olduğu görülmüş aynı şekilde Tablo 10’da yoksulluk oranı düşük olan Gaziantep, Adıyaman, Kilis, Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli gibi bölgelerde Tablo 11’e göre kıyaslama yapıldığında yıllık ortalama fert gelirlerinin diğer bölgelere göre düşük olduğu görülmektedir. Yine Tablo 10’da yer alan yoksul kişi sayısı ve yoksulluk sınırları ile Tablo 11’de yer alan toplam gelir düzeyleri karşılaştırıldığında ülke genelinde geliri yüksek olan İstanbul, Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, Ankara, İzmir, Bursa, Eskişehir, Bilecik, Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova gelişmişlik düzeyi yüksek olan bölgelerin yoksulluk oranlarının da yüksek olduğu görülebilmektedir.

Tablo 12: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre İlk ve Son Yüzde 20'lik Grupların Yıllık Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirinin Dağılımlarının 2017-2018 Karşılaştırması

	Yüzde 20'lik gruplar					
	Toplam		İlk %20		Son %20	
BÖLGELER	2017	2018	2017	2018	2017	2018
TR Türkiye	21.576,75	24.198,89	6.778,96	7.425,62	51.127,18	57.566,50
TR10 (İstanbul)	30.895,15	34.911,57	9.694,95	10.456,63	79.796,33	89.678,93
TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)	26.213,06	29.951,59	9.326,25	9.688,30	58.674,40	70.773,25
TR51 (Ankara)	26.679,08	29.847,10	9.595,52	10.654,37	59.673,91	68.816,53
TR31 (İzmir)	26.169,83	29.658,67	8.790,35	10.621,41	60.157,78	65.227,05
TR62 (Adana, Mersin)	20.541,34	23.303,03	6.661,56	7.693,94	47.529,89	55.471,56
TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	23.869,85	26.261,68	9.296,98	10.480,57	51.197,77	54.938,21
TR61 (Antalya, Isparta, Burdur)	21.694,21	24.651,40	7.748,74	8.870,23	46.109,29	53.596,94
TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)	23.438,53	24.775,44	9.842,48	10.009,32	50.050,37	51.433,94
TR52 (Konya, Karaman)	18.552,25	21.621,98	6.946,63	7.546,47	38.414,92	48.208,60
TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	19.506,10	21.532,87	6.853,58	7.343,99	42.267,19	47.074,35
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	20.251,03	22.619,64	8.588,87	9.077,04	40.801,62	45.839,42
TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın)	21.025,42	22.476,97	9.437,99	9.932,78	41.590,66	45.296,34
TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak)	19.317,87	21.590,61	8.229,89	8.898,74	41.577,48	45.217,51
TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop)	19.152,93	21.395,43	7.628,75	7.578,83	38.901,60	45.183,69
TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)	18.904,72	20.804,71	7.060,60	7.624,58	40.716,15	44.878,46
TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane)	18.760,32	20.899,72	8.066,72	8.306,89	39.037,72	44.086,96
TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	17.909,48	20.248,75	7.300,90	7.587,51	38.147,48	43.197,46

TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	15.781,04	18.061,84	5.394,26	6.450,34	35.896,46	41.599,47
TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)	18.031,55	19.630,44	7.286,65	7.586,65	36.394,29	40.468,78
TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt)	16.219,22	18.657,09	7.086,31	7.773,60	30.657,08	36.993,73
TRB1 (Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli)	16.335,39	18.486,01	6.705,37	8.062,12	33.359,00	36.883,17
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	13.923,21	16.393,97	6.176,72	6.905,01	28.649,87	34.718,13
TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)	13.543,80	14.101,93	5.121,69	5.172,36	29.025,73	31.050,67
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)	10.029,90	11.356,53	3.673,32	4.136,88	22.981,19	26.141,78
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	9.871,68	11.203,93	3.967,55	4.208,92	21.035,80	25.186,02
TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkâri)	10.877,77	10.965,21	4.040,57	4.129,19	24.832,10	23.060,69

Kaynak: (TÜİK,2018).

Yoksulluk oranı yüksek olan yerlerin ülkemiz genelinde gelişmişlik düzeyi yüksek olan sanayi ve hizmet sektörlerinde istihdam sağlayan şehirler olduğu görülmektedir. Bireylerin özellikle asgari ücret temelli olarak iş hayatına girdiği bu bölgelerde gelir seviyeleri ne kadar yükselse de göreceli yoksulluk sınırlarının da o kadar yükselmesi sebebi ile bireyler yoksulluk sınırı altında hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Gelişmişlik düzeyi düşük olan bölgelerde gelir seviyelerinin de düşük olmasına karşın bireyler göreceli yoksulluk sınırları çerçevesinde değerlendirildiklerinde yoksulluk oranlarının daha az olduğu görülmüştür. Ülkemizde net bir şekilde gelir dağılımında adaletsizliğin halen yüksek oranlarda olduğu görülebilmektedir. Bu sebep ile, ülkemizde büyümeye yönelik yürütülen hedeflerinin yanında gelir dağılımında adaleti sağlamaya yönelik hedeflere ait çalışmalar da yapılmalıdır. Türkiye’de büyüme ve gelir dağılımını düzelteren politikaların karışımının uygulanması yoksulluğun daha hızlı azalmasına yol açacaktır. Devletin sosyal devlet olarak bölgesel gelişmişlik düzeylerine göre daha etkin sosyal politikalar uygulayarak ülke genelinde gelir dağılımı adaletsizliğini engellemesi ve gelişmiş şehirlerde yüksek ücretler ile çalıştıkları halde

yoksulluk sınırı altında kalan bireyler ile özellikle kırdaki yaşayan sosyal güvenceden uzak yevmiyeli çalışarak yüksek gelirler elde etme şansları olmayan bireylere hak ettikleri eşit sosyal hayatı sunacak dengeli bir çalışma hayatı sağlayacak çalışmalar yapması esas olacaktır (Kabaş, 2010: 215).

3.2. ETKİN VE ADALETLİ BİR ASGARI ÜCRET POLİTİKASI İÇİN DEĞERLENDİRMELER

Her birey için istihdam içerisinde yer alarak çalışıyor olunması, gelişmekte olan ülkeler için yoksulluktan korunmak anlamına gelmemektedir. Birey çalışmasına rağmen kendisinin ve ailesinin yoksulluk sınırını geçebilecek bir gelir elde edemediğinde çalışan yoksul olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin çalıştıkları halde yeterli gelir elde edemeyerek yoksul sayılmaları önemli bir sosyal politika sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır (Özgüler, 2014: 177-181). Bu bağlamda ülkelerin yoksulluk sorunu ile başa çıkmaları için iktisadi büyüme, gelir dağılımı adaletsizliği gibi yöntemler ile doğrudan veya dolaylı şekilde müdahalesi söz konusudur (Yar, 2015: 29).

Yoksullukla mücadele araçlarından biri olarak yer alan asgari ücret politikasında, asgari ücret saptanırken tek başına olarak çalışan bireyin değerlendirmeye alınması, aile bireylerinin kapsam dışı bırakılması, yüksek vergi ve kesinti miktarları alınması, bölgesel ölçekte değerlendirme yapılmaması, enflasyon ölçekli hareket edilmesi, bireyin ve ailesinin insan onuruna yakışır şekilde yaşamasına yetmeyecek miktarlarda oluşu, toplu pazarlık aşamasında yaşanan problemler asgari ücretin sosyal ücret olma amacına uymayan belli başlı sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır (Akgül, 2016: 114).

Asgari ücret için en temel sıkıntılardan birinin işçinin sadece birey olarak değerlendirilmesi ailesinin ücret saptanırken değerlendirmeye alınmamasıdır. Her bireyin aldığı ücret ile geçimini sağlamak zorunda olduğu bir ailesinin de varlığı düşünüldüğünde saptanan ücret seviyelerinin düşük olduğu görülebilmektedir. İşçilerin ailesi ile birlikte düşünülmeleri halinde reel ücret seviyeleri artacak işveren maliyetlerine destek olmak durumunda kalan devlet için bu durum bir sorun halini alacaktır. Bu sebeptendir ki, sorunun temelinde ülkelerin mevzuatlarından doğan açıkları mazeret olarak sunulurken

sosyo-ekonomik politikalarından oluşan engeller gündemdeki yerini almaktadır. Gelişmiş ülkelerde uygulanan etkin aile sosyal yardımları gibi, gelişmekte olan ülkeler için de formalite yardımdan çok ailelerin gerçekten ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri düzeylerin uygulanması ile de sorunlar daha kolay çözülebilir (Akgül, 2016: 116).

Asgari ücret miktar olarak asgari seviyede ihtiyaçların karşılanması olarak değerlendirilirken, ülkemizde nitekim bir ailenin asgari seviyedeki ihtiyaçlarını karşılayabilecek miktarın belirlendiğini söylemek mümkün değildir (Rakıcı & Vural, 2011: 67). Oysaki işçinin elde ettiği gelir ile ailesi dâhil tüm ihtiyaçlarını karşılaması gerekmekte iken güncel miktarlar işçinin ve ailesinin minimum seviyelerdeki ihtiyaçlarını bile karşılayamamaktadır. Üzerine bir de sosyal kesintiler ve vergi yükü geldiğinde zaten az olan miktar daha da azalmaktadır. Asgari ücretten alınan vergi miktarının yüksek olması işverenin maliyetini arttırırken işçinin ise gelir kaybına yol açmaktadır. Her ne kadar asgari ücret seviyelerinde artış yapılırsa da bir aile için halen açlık sınırında seyir etmektedir. Sonuçta kültürel ihtiyaçlar göz ardı edilerek, insanın sadece biyolojik bir unsur olarak değerlendirilmesi ile açlık sınırı seviyelerinde yoksulluk sınırı miktarından ise uzak olacak şekilde hesaplanan asgari ücreti, bireyin ve ailesinin ihtiyaçlarını karşılamamanın çok uzağında bırakmaktadır (Akgül, 2016: 119).

Asgari ücretin üzerindeki kesintiler ve uygulanan vergiler asgari ücretin sosyal ücret olma özelliğini görünmez hale getirmektedir. Aile durumuna göre uygulanan asgari geçim indirimini ise vergi kesintisinin yükünü hafifletmeye yeterli olan bir uygulama olamamıştır. Bu kesintilerin azaltılması ve sosyal yardımların arttırılması gerekliliği doğmaktadır. Geçimini asgari ücret ile sağlayan çalışan gelirinden yapılan kesintilerin yanı sıra elde ettiği gelir ile yaptığı harcamalardan da vergi kesintilerine maruz kalmakta buda az olan geliri daha da azaltmaktadır. Minimum seviyedeki ihtiyaçları temsil eden asgari ücret kesintiler ile birlikte onları dahi karşılayamaz hale gelmektedir. Bu durum içerisinde siyasi politikaların çok dengeli ve düzenli bir şekilde yürütülmesi ile sonuca ulaşmaya çabalanmalıdır (Akgül, 2016: 116), (Rakıcı & Vural, 2011: 67).

Ülkemizin bölgeleri arasında gelir dağılımı ve yoksulluk anlamında eşitsizliğin olduğu bilinmektedir. Asgari ücret tespit edilirken ülkemizdeki bölgelerin gelişmiş düzeyleri göz önüne alınarak belirlenmesi gerektiği düşüncesi hâkimdir. Ancak bu

durumda asgari ücret her bölge için farklılaşacağından ülke içerisinde karışıklığa sebep olacak ve yüksek ücretin olduğu bölgelere doğru bir iç göç yaşanabilecektir. Gelişmişlik düzeyi yüksek olan bölgeler hali hazırda göç alan yerlerdir ve bu durum olumsuz etkiler oluşturabileceğinden değerlendirmeye alınmaktan kaçınılmaktadır (Akgül, 2016: 117).

Asgari ücretin belirlenmesindeki en büyük problemlerden biri de enflasyon merkezli artışların yapılmasıdır. Ancak asgari ücretin miktarı artış gösterse de reel değeri enflasyon karşısında korunamamış satın alma gücü sürekli olarak azalma göstermiştir. Asgari ücretli çalışan bireyin elde ettiği gelir hali hazırda ülke içerisindeki enflasyon artışına etki edebilecek bir düzeyde değildir (Akgül, 2016: 118). Asgari ücretin tespitinde sadece enflasyon değerlerinin baz alınması yeterli olmamakta ekonomik büyümenin de ele alınması gerekmektedir (Korkmaz, 2004: 70).

Asgari ücret komisyonunda alınan kararların oy birliği ile olması gerekmektedir. Sendikaların komisyonda daha etkin olmaları gerekmektedir. Komisyondaki konfederasyon olan TÜRK-İŞ bu süreçte sadece komisyonda oy kullanmak için yer almamalı diğer konfederasyonların desteği ile hareket etmelidir. Temsil kurumunda işçileri temsil eden konfederasyonun yeterli güçte olmaması sebebi ile güçlü sendikalardan yetkili kişilerinde komisyonda işçi temsilcisi olarak yer alması komisyonda, işçi kesimi için yeterli temsili sağlama olanağı sağlayacağı ifade edilmektedir (Aslan, 2019: 144;Korkmaz, 2004: 64).

Asgari ücret politikasının en temel özelliklerinden biri olan sosyal ücret olma özelliğine açıklık sınırında kalan ücret miktarları ile gelir dağılımı adaleti açısından ulaşamadığı net bir şekilde ifade edilebilir. Sosyal amacına ulaşabilmek için öncelikli olarak asgari ücretten doğan kayıpların telafi edilmesi gerekmektedir. Vergilendirme sistemi tekrar ele alınmalı asgari ücretlinin vergi yükü hafifletilmeli, işverenin maliyetler karşısında işçi çıkarımına gitmemesi adına devletin uygun teşvikler ve desteklerde bulunması gerekmektedir. Asgari ücret miktarı hesaplanırken aile bazlı hesaplamalar değerlendirmeye alınmalıdır. Sosyal harcamaların payı arttırılmalı, sendikalar ve toplu pazarlık sistemi güçlendirilmelidir. Reel asgari ücret miktarının arttırılması, tek başına yeterli olmayacağından ücret düzeyinin satın alma gücü korunmalıdır. (Korkmaz, 2004: 70; Yar, 2015: 29).

SONUÇ

Toplumlarda asgari ücretin işsizlik oranları, ekonomik büyüme ve enflasyon gibi unsurlar için önemli olduğu kadar işveren maliyetleri ile toplumun gelir dağılımı ve cari açık oranları açısından da önemli olduğu söylenebilmektedir. Asgari ücret milli gelirin adil şekilde dağıtımı ile ülke içerisinde sosyal ve ekonomik anlamda kalkınmaya olanak sağlamaktadır. Gelir dağılımında adaletsizliğin halen yüksek olduğu ülkemiz gibi toplumlarda, büyümeye yönelik yürütülen çalışmaların yanında gelir dağılımında da adaleti sağlamaya yönelik hedeflere de yer verilmelidir.

Dünya genelinde son 10 senede yürütülen çalışmalarda yoksulluğun azaltılması sağlanmış olmasına karşın, halen aşırı yoksulluk içerisinde yaşamak durumunda olan nüfusun oranı fazladır. Küresel boyuttaki yoksul nüfusun genellikle kırsal bölgelerde yaşadığı, eğitim imkânlarının düşük olduğu ve tarımsal faaliyetler ile yaşamlarını devam ettirdikleri görülmektedir. Yoksulluğun günümüzde halen küresel bir sorun olarak yer alması refahın dünya genelinde adil olarak dağılmadığını açıkça göstermektedir. Gelişmiş ekonomiler seviyesine yükselerek refah seviyesinin yükseltilmesi ve gelir dağılımında adaletin sağlanabilmesi için toplumun emeğinin ve emeğin karşılığında elde ettiği ücretin değerli kabul edilerek gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Çalışan nüfusun yoksulluk sorununu çözmekte asgari ücret politikası yetersiz kalmaktadır. Bireylerin satın alma güçlerinin artırılması ve yoksulluğa karşı korunabilmeleri için gerekli sosyal politikalar oluşturulmalı, enflasyon merkezli asgari ücret politikası belirlenmesinden uzaklaşılmalı ve asgari ücretlilerin gelir paylarının artırılması gerekmektedir. En azından bu çalışmalar ile yeterli olmasa bile gelir dağılımında düzenleyici bir amaca yönelik eylem yürütülmesi sağlanmalıdır.

Ücret politikalarında düzenleme yapılmadıkça kişiler asgari ücret veya asgari ücretin altında çalışmaya devam edecekler ve yoksulluk bu kesim için sürekli olarak artarak devam edecektir. Bir toplum içerisinde ne kadar çok oranda asgari ücret ile çalışan kişi varsa o toplumda o kadar çok yoksul nüfus var demektir. Bu toplumlarda asgari ücret düzeyinde geçinmek durumunda olan tüm bireyleri, çalıştıkları halde yoksul olarak kaldıkları için, aileleri de esas alındığında çalışan yoksullar olarak nitelendirebiliriz.

Asgari ücret saptanırken tüm sektörler ve işverenlerin rekabet gücü değerlendirmeye alınmalıdır. İşletmelerde ödeme gücünün yetersiz olması halinde istihdamda daralma, ekonomide küçülme ve piyasa fiyatlarında artış gibi sorunlar oluşabilir. Asgari ücret görüşmelerinde işveren ile işçi kesimi arasında her zaman bir çıkar çatışması olasıdır. Sosyal devlet anlayışı ile asgari ücretin korunamaması halinde çatışma her dönem için devam edecektir. Ancak günümüz toplumlarında asgari ücret siyasi amaçlar için kullanılmakta ve siyaset ücreti haline dönüşmektedir. Ülkemizde asgari ücret komisyonu sosyal taraflarca eşit üyelerden oluşmuş olsa bile hükümet tarafından yetkilendirilen bakanlardan birinin başkanlık etmesi, eşitlik durumunda başkanın karar vermesi ve devletin en büyük işveren kabul edilmesi gibi hususlar ile işçi tarafları korumasız kalmaktadır. Bu da karar alınma eğiliminin işverenlere yönelmesine ve ücret seviyelerinin işçi lehine yükselememesine sebep olduğu gerekçeleri ile eleştirilmektedir. İşçi kesiminin daha objektif bir şekilde temsil edilebilmesi ve komisyon da yer alan işçi tarafının daha etkili olabilmesi için diğer işçi sendikalarından da görevlendirilen temsilcilerin komisyonda yer alması ve komisyonca alınan kararların oy birliği ile alınması gerekmektedir.

Asgari ücret tespit edilirken oluşan en büyük problemlerden biri kuşkusuz ki enflasyon merkezli artışların yapılmasıdır. Gerçekleşen artış oranları ile asgari ücret miktarının reel değeri enflasyon karşısında korunamamış satın alma gücü sürekli olarak azalma göstermiştir. Sadece enflasyon değerlerinin ölçek olarak kullanılmaması, ekonomik büyümenin de bu kapsamda ele alınması gerekmektedir. Reel olarak asgari ücret miktarının artması tek başına asla yeterli olmayacağından ücret düzeyinin satın alma gücünün korunması esas olmalıdır.

Asgari ücret üzerinden kesilen vergi oranlarının yüksek olması ile işverenin maliyeti artmakta, işçinin ise gelir kaybı oluşmaktadır. Bu kapsamda vergilendirme sistemi yeniden değerlendirilmeli asgari ücretlinin vergi yükü azaltılmalı, işvereni bu kapsamda teşvikler ile desteklenmesi gerekmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki gibi etkili sosyal yardımlar, gelişmekte olan ülkeler için de uygulanmalı düşük gelirli ailelerin gerçekten ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri düzeylerde yapılacak yardımlar ile sorunlar az da olsa giderilebilir.

Günümüzde bir aile için hem erkek hem de bayan bireylerin asgari ücret ile çalıştığı var sayıldığında ancak açlık sınırının üzerine çıkabildiği buna rağmen yoksulluk sınırını geçebilmek için ise asgari ücret seviyesinin 3 katından daha fazla bir gelire sahip olmaları gerektiği ve şu an için ülkemizde uygulanan asgari ücret seviyesinin tanımlamalarda belirtilen sosyal amacın uzağında kaldığı görülebilmektedir. Uygulanan devlet politikaları ile şekillenen ve ekonomik çıkarlar doğrultusunda oluşan asgari ücret politikası, sosyal ücret olma özelliğinin unutulması ile birlikte asgari ücretin asıl amaç ve anlamını kaybetmesine sebep olmaktadır. Asgari ücretin sosyal amacına ulaşabilmesi için dengeli ve en azından yoksulluk sınırına yaklaşabilecek bir seviyeye çıkarılabilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda devletin de sosyal devlet kapsamında gerekli olan artışa olanak sağlayacak şekilde işveren destekleri, vergi muafiyetleri gibi işvereni işçi çıkartmaya gerek bırakmadan uygulanabilecek yöntemler sunarak çalışanların ücret gelirlerinden hak ettikleri payı almalarını sağlamalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar İlhan, “Türkiye’de Gelir Dağılımı”, *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 1. Sayı, 2015, ss: 42-59.
- Adaçay Funda Rana, *İnsani Gelişimde Yoksulluk ve Türkiye’deki Boyutları*, www.academia.edu, (2021, 01 20).
- Ak Ayhan, “Pozitif Hukuktaki Asgarî Ücret Uygulamasının İslam Hukuku Bağlamında Analizi”, *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, 2015, ss: 273-301.
- Akgül Osman, “Türkiye’de Asgari Ücretin Mahzurlu Alanları ve Öneriler”, *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 2. Sayı 2016 ss: 97-127.
- Akın Fetullah, “Asgari Ücretteki Artışın Ekonomik Etkileri”, *İş ve Hayat Dergisi*, 2016 ss: 139-154.
- Akkaya Ahmet, *Asgari ücret neden önemli. Aydınlik*:
<https://www.aydinlik.com.tr/asgari-ucret-neden-onemli-mehmet-akkaya-kose-yazilari-aralik-2018>, (2018, 12 05).
- Aktan Coşkun Can, & Vural İstiklal Yaşar, “Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri”, *Hak-İş Konfederasyonu Yayınları*, 2002, ss: 1-32.
- Alpaydın Yusuf, Burgazoğlu Hüseyin, Eğri Taha, & Gümüş İskender, “İnsani Ücretin Hesaplanması: Türkiye İçin Bir Model”, İstanbul: *İĞİAD- Türkiye İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği*, 2015.
- Arabacı Rabihan Y, “Dünya Bankasının Yeni Uluslararası Yoksulluk Sınırları ve Küresel Yoksulluğun Yeniden Değerlendirilmesi”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, (2019, 06 28), ss: 123-140.
- Arabacıoğlu Rabihan Y, *Gelir Dağılımı ve Yoksulluk*, Ankara: Seçkin Yayınları, ed.Özdemir Mustafa Çağlar, & İslamoğlu Emel 2017.
- Arpacıoğlu Özge & Yıldırım, Metin, “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi”, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2011 ss: 60-76.
- Aslan Gürdal, “Türkiye’de Asgari Ücretli Çalışan Sayısı ve Ücret Seviyelerinin Değişimi (2003-2017 Hanehalkı İşgücü Anketleri Veri Analizi)”, *Sosyal Güvenlik Dergisi (SGD)*, 2019 ss: 141-159.
- Avcı Kemal, & Hülür A. Banu, “Siyasal Seçim Vaatlerinin Seçmenin Oy Verme Kararına Etkisi: 2015 Kasım Seçimleri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4. Baskı, 2016, ss: 1307-9581.
- Ay Başar, “Uluslararası Raporlar ve Türkiye Karşılaştırması”, *İşveren Dergisi*, 4. Sayı, 2008, ss: 32-40.

- Aydin Kemal, “Gelir, Konut, Sağlık ve Sosyal Güvenlik Açısından Türkiye’de Nispi Yoksulluk ve Hayat Standartları”, *Business and Economics Research Journal*, 2011 ss: 189-206.
- Bilen Mahmut, Şan, M. Kemal, & Aydın, M. Kemal, “Yoksulluk Sorunu Üzerine”, *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2005, ss: 1-26.
- Bilgili Ahmet Emre & Altan İbrahim, *Yoksulluk*, İstanbul: Deniz Feneri Yayınları, 2003.
- Bıyık Recep, *2020 Yılı Asgari Ücreti ve Asgari Ücrete Bağlı Tutarlar*, <https://www.pwc.com.tr: https://www.pwc.com.tr/2020-yili-asgari-ucreti>, (2019, 12 27).
- Bulut-Çevik, Zeynep Burcu & Solmaz- Macit Songül, “Türkiye’de Asgari Ücretin Kısa Dönem Belirleyicileri: Nedensellik Analizi”, *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3. Sayı, 2017, ss: 429-455.
- Çavuşoğlu Büşra, “Türkiye’de Çalışan Yoksulluğunun Genel Görünümü”, *Sosyal Güvençe Dergisi*, 2012 ss: 22-33.
- Çelik Kemal, Vural İstiklal Yaşar & Tuncer Güner, “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Genel Görünümü:2002 Sonrası Döneme İlişkin Bir Değerlendirme”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5. Sayı, 2017, ss: 41-79.
- Çiçek Özal, “Türkiye’de Asgari Ücretin Vergi Dışı Bırakılmasının Tüketim Harcamaları”, *Fiscaoeconomia*, 2018, ss: 20-47,
- Çiftçi Hasan & Alimgerey, Zhanuzak, III. *Taras Shevchenko International Congress On Social Sciences*. Türkiye: İksad Yayınları, 2019.
- Dilibal Cansu, www.prezi.com.: https://prezi.com/p/cksgw7yayciv/yoksullugun-olculmesi/, (2017, 11 08).
- DİSK, *Asgari Ücret Tespit Komisyonunun Yapısı Demokratikleştirilmeli ve Asgari Ücret Toplu Pazarlıkla Belirlenmelidir*, <http://disk.org.tr: http://disk.org.tr/2018/12/asgari-ucret-tespit-komisyonunun-yapisi-demokratiklestirilmeli-ve-asgari-ucret-toplu-pazarlikla-belirlenmelidir/>, (2018, 12 6).
- DİSK-AR, “Asgari Ücret Gerçeği Raporu” İstanbul: DİSK-AR., 2019.
- Doğan Eda, Türkiye’de Yoksulluğun Ölçülmesi Uzmanlık Tezi, *Kalkınma Bakanlığı*, 2014.
- Doğanışık İrem, *Asgari Ücret Ne Kadar Olacak?*, <https://www.dogrulukpayi.com/iddia-kontrol/recep-tayyip-erdogan/bana-verilen-rakamlar-yanlis-degirse-avrupa-da->

[asgari-ucret-200](#), (2019, 12 06).

DPT., *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, 2013.

Dumanlı Recep, *Yoksulluk ve Türkiye'deki Boyutları Uzmanlık Tezi*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, 1996.

Ekin Nusret, *Türkiye'de Yapay İstihdam Politikaları*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2000.

Ensari Siddık, *TÜİK'in Yoksulluk Analizleri Üzerine*, Maliye ve Finans Yazıları, 2010, ss: 9-15.

Erdoğan Seyhan, “Türkiye’de Asgari Ücret Tespit Komisyonu Kararlarında İşçi ve İşveren Temsilcilerinin Yaklaşımları (1969-2013)”, “İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 4. Sayı, 2014, ss: 3-37.

Ergoğlu Seyhan, & Kutlu Denizcan, “Dünyada ve Türkiye’de Çalışan Yoksulluğu İşgücü Piyasası ve Sosyal Koruma Politikaları Bağlamında Bir Değerlendirme”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2.Sayı, 2014, ss: 63-114.

Eser Yılmaz Burçin, & Terzi, Harun “Türkiye’de Asgari Ücret: Sorunlar Öneriler”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2008, ss: 129-143.

Eurostat, *Aylık Asgari Ücret- İki Yılda Bir Veriler*, www.ec.europa.eu/eurostat/home?: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>, (2020, 27 02).

Fahioğulları Meltem., Uzun, Gönül, Yıldız, Gülizar, & İftar Ümit, “Ücret Politikaları ve Gelir Dağılımı Eşitsizlikleri”, *Uluslararası Bankacılık, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2018 ss:17-50.

Fidan Fatma, & Yeşil Yeliz, “Asgari Ücret Artışına Yönelik İşverenlerin Yaklaşımları: Sakarya’da Bir Araştırma”, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2018 ss: 127-134.

Gökdere Ahmet, *Asgari Ücretin Türk Ekonomisine Etkileri- Kobiler Açısından Yaklaşım* Ankara: TES-AR Yayınları, 1997.

Gümüş İskender, *Seçim Beyannamelerinde Asgari Ücret: İnsani Ücret Açısından Bir Değerlendirme*. İstanbul: İlem Politika Notu. 1. Sayı, 2015.

Günaydın Davuthan, “Yoksulluk, Damgalama ve Utanma: Sosyal Yardım Ağı Çerçevesinde Bir Araştırma”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2020 ss: 837-860.

Gündoğan Naci, *Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele*, Ankara Sanayi Odası, 2008 ss:49.

- Gündoğdu, Naci, *Yoksulluğun Değişen Yüzü Çalışan Yoksullar*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2007.
- Gürses, Didem “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007 ss: 59-74.
- Gürses Uğur, *Asgari Ücrette Satın Alma Gücü Paritesine Sarılmak*, www.ugurses.net:https://ugurses.net/2020/02/07/asgari-ucrette-satin-alma-gucu-paritesine-sarilmak/, (2020, 02 07).
- Hacıtahiroğlu Kürşat, & Aydoğan Elvin, “Gelir Dağılımının Asgari Ücretler ve Çalışma Saatleri Açısından Değerlendirilmesi”, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 7. Sayı, 2016, ss: 148-167.
- Hız Gülay, “Yeni Dünya Düzeninde Yoksulluğun Değişmeyen Yüzü ve Asgari Ücret”, *Mesleki Bilimler Dergisi (MBD)*, 2014, ss: 162-172.
- Huberman Leo, *Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla*. (M. Belge, Çev.) İstanbul: İletişim yayınları, 2016.
- The World Bank, *Poverty headcount ratio at national poverty lines (% of population)*, www.worldbank.org:https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.NAHC, (2019, 03 14).
- ILO, *Dünya İstihdamı ve Sosyal Görünüm- Trendler 2017*, Uluslararası Çalışma Örgütü, 2017.
- ILO 1.3. *A short history*. https://www.ilo.org/global/topics/wages/minimum-wages/definition/WCMS_439071/lang--en/index.htm, (2021, 12 19).
- ILO, 1.4 *The main ILO conventions*, https://www.ilo.org/global/topics/wages/minimum-wages/definition/WCMS_439070/lang--en/index.htm, (2021, 01 19).
- ILO, *How to define a minimum wage*, <https://www.ilo.org/global/topics/wages/minimum-wages/definition/lang--en/index.htm>, (2021, 01 19).
- Işığışık Özlem, *Ücret Teorisi Politikası Yönetimi Sistemleri*, Bursa: Dora Yayınları, 2017.
- Kabaş Tolga, “Yoksulluğun Çok Boyutlu Olarak Ölçülmesi ve Ülkeler Arasında Yoksulluk Sıralamalarının Yapılması”, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 2007, ss: 375-394.
- Kabaş Tolga, “Türkiye’de En Yoksul %20’Nin Yoksulluk Profili, Gelir Dağılımı ve Tüketim Harcaması”, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2010 ss: 192- 218.
- Kahraman Fatih, *Yoksulluğun Çalışma ile İmtihani: Çalışan Yoksullar Üzerine Bir Araştırma*, İdealkent Yayınları, 2015 ss: 50-70.

Kapar Recep, “Türkiye’de Çalışan Yoksullar”, *Ankara Sanayi Odası Yayın Organı*, 2010, ss: 52-63.

Karaçor Süleyman, & Çelebi-Zengin, Esra, “Seçim Kampanyalarında Kullanılan Vaatlerin Kaynağının Seçmenler Tarafından Bilinirliği Üzerine Bir Araştırma: Konya Örneği”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2021 ss: 89-107.

Kargı Bilal “Ücret Yapışkanlığı Hipotezinin Test Edilmesi: Türkiye’de Asgari Ücret ve Büyüme Üzerine”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2. Sayı, 2013, ss: 183-210.

Kayalidere Gül, & Şahin Hande, “Sosyal Devlet Anlayışı Çerçevesinde Türkiye’de Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi ve Yoksulluk”, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2. Sayı, 2014, ss: 57-75.

Kesgin Bedrettin, “Çalışma Yaşamında Değişen Yoksulluk: Çalışan Yoksullar”, *İş Ahlakı Dergisi*, 2011 ss: 65-75.

Korkmaz Âdem, *Çağdaş Gelişmeler Açısından Asgari Ücret*, Ankara: Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası Yayınları, 2003.

Korkmaz Âdem, “Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Türkiye’de Asgari Ücret: 1951-2003”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1. Sayı 2004 ss: 53-69.

Korkmaz Âdem, & Çoban Orhan, “Emek Piyasasında Asgari Ücret, İşsizlik ve Enflasyon Arasındaki İlişkilerin Ekonometrik bir Analizi: Türkiye Örneği (1969-2006)”, *Maliye Dergisi*, 2006, ss: 16-22.

Kurtcebe Emin & Horzom Osman Ali, “Dünyada ve Türkiye’de Asgari Ücret Uygulaması”, *İzmir SMMM Odası Dayanışma Dergisi*, 2017 ss: 23-34.

Kutal Metin, “Türkiye’de Asgarî Ücret Mevzuat ve Tatbikatının Tahlili”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 1965 ss: 52-108.

Kutal Metin, *Asgari Ücret*. İstanbul: Sermet Matbaası, 1969.

Kutal Metin, “Asgari Ücret ve Bazı Meseleleri”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 2011 ss: 49-66.

Kutal Metin, “Türkiye’de Asgari Ücretle İlgili Sorunlar (2007)”, *Journal of Social Policy Conferences*, 2011 ss: 55-64.

Öcal Mehmet, & Karalap-Orhan Hacer Simay, “Asgari Ücret Uygulamasının Tarihsel Gelişimi ve Türkiye-AB Ülkeleri İçin Karşılaştırmalı Bir Analiz”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5. Sayı, 2018 ss: 645-664.

Öçal Mehmet & Korkmaz Âdem, “Bir Sosyal Politika Analizi: Türkiye’de Asgari Ücret Uygulaması”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 2019 ss: 181-212.

- Önder Harun & Şenses Fikret, “Türkiye’de yoksulluk ve yoksulluk düşüncesi”, *İktisat, Siyaset, Devlet Üzerine Yazılar Dergisi*, 2006 ss: 199-221.
- Özdemir Akın, “Çalışan Yoksulluğuna İlişkin Kavramsal Bir Değerlendirme: Dünyada ve Türkiye’de Çalışan Yoksulluğunun Boyutları ve Mücadele Politikaları”, *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015 ss: 96-126.
- Özdemir Ali Rıza & Dayıoğlu Melike Rana “Türkiye’nin Asgari Ücret Oranı ‘Seçimi’: Nedenleri ve Olası Sonuçları” *Sosyoekonomi Dergisi*, 2016, ss: 225-241.
- Özgüler Verda Canbey *Gelir, Servet ve Yoksulluk*, Ankara: Cinius Yayınları, 2014.
- Özsoy Esin, “Kalkınma- Yoksulluk İkilemi ve Türkiye”, *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt: 5 Sayı: 1 Sıra: 6* 2003 ss: 44.
- Rakıcı Cemil, & Vural Tarık, “Asgari Ücret Üzerindeki Toplam Vergi Yükü ve Asgari Ücret Tutarının Anlamı”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2011 ss: 57-68.
- Resmî Gazete. Asgari Ücret Yönetmeliği. 01.08.2004. Sayı: 25540. Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- Sapancalı Faruk, *Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk*,
https://www.academia.edu/10026654/Sosyal_D%C4%B1%C5%9Flanma_ve_Yoksulluk?auto=download, (2021, 01 20).
- Sarikoca, Eren & Daşlı, Yılmaz, “Yoksulluğun Dünyada ve Türkiye’de Seyri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4.Sayı 2016, ss: 1298-1309.
- Sayın Ali Ekrem, “ILO Normları Bakış Açısı ile Dünyada ve Türkiye’de Asgari Ücret Uygulamalar”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 3. Sayı, 2019, ss: 1877-1916.
- Sever Erşan & İğdeli Arif, “Asgari Ücret, İstihdam ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: BRICS-T Örneğinde”. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Dergisi*, 2. Sayı 2018, ss: 1-14.
- Suğur Nadir, *Eskişehir’de Çalışan Yoksullar, Enformel İstihdam ve Yoksulluk İlişkisi*, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2010.
- Sunal Onur & Alp Özge Sezgin, “Türkiye’de Reel Asgari Ücretler ve Reel GSYİH Değişimleri Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Enflasyon Oranına Endekslenmiş Bir Nominal Asgari Ücret Politikası”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 2015, ss: 111- 129.
- Şengür Mehmet, “Türkiye’de Yoksulluğun Görünümü”, *BİLTÜRK Ekonomi ve İlişkili Çalışmalar Dergisi*, 2019, ss: 43-56.
- Şenses Fikret, *Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2006.

- The World Bank, Yoksulluk, www.worldbank.org:
<https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview#1>, (2019, 10 02).
- The World Bank, *Poverty headcount ratio at Dolar1.90 a day (2011 PPP) (% of population)*, www.worldbank.org:
<https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDA>, (2020, 03 14).
- The World Bank, *Poverty headcount ratio at Dolar3.20 a day (2011 PPP) (% of population)*, www.worldbank.org:
<https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.LMIC>, (2020, 03 14).
- The World Bank, *Poverty headcount ratio at Dolar5.50 a day (2011 PPP) (% of population) – World*,
<https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.UMIC?end=2015&locations=1W&start=1981&view=chart>, (2020, 14 03).
- The World Bank, *Poverty headcount ratio at national poverty lines (% of population)*,
www.worldbank.org: <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.NAHC>,
(2020, 03 14).
- TÜİK, *Tüketim Harcamaları, Yoksulluk ve Gelir Dağılımı Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi- 6*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, 2008.
- TÜİK, *Hanehalkı büyüklüğüne göre yoksulluk sınırları*, TÜİK Haber Bülteni:
http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=6365&tb_id=7, (2020, 03 28)
- TÜİK. *Yoksulluk Çalışması, 2010*, TÜİK Haber Bülteni:
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8642>, (2012, 03 16).
- TÜİK, *Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Hesaplanan Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı ve Yoksulluk Açığı, 2006-2018*.
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1011, (2020, 03 28).
- TÜİK, *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması*. www.tuik.gov.tr:
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2019-33820>, (2020, 09 11).
- TÜİK, *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bölgesel Sonuçları, 2018*,
www.tuik.gov.tr: <http://tuik.gov.tr/OncekiHBArama.do>, (2020, 05 28).
- TÜİK, *Hanehalkı fertlerinin işteki durumuna ve çalıştığı sektöre göre yoksulluk oranları*, www.tuik.gov.tr: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013,
(2020, 03 14).
- TÜİK, *Hanehalkı gelirine göre gini katsayısı*, Merkezi Dağıtım Sistemi- TÜİK:
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=65&locale=tr>, (2020, 03 28).

- TÜİK, *Yoksulluk İstatistikleri*. Merkezi Dağıtım Sistemi- TÜİK: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr>, (2020, 03 26).
- TÜRK-İŞ, *Asgari Ücret Türkiye ve Dünya Uygulaması*, Ankara: TÜRK-İŞ Yayınları, 1978.
- TÜRK-İŞ, *Açlık Yoksulluk*, www.turkis.org.tr: <http://www.turkis.org.tr/Aclik-Yoksulluk-catg91-pn1>, (2020, 26 05).
- TÜRK-İŞ, *Aralık 2020 Açlık ve Yoksulluk Sınırı*, turkis.org.tr: <http://www.turkis.org.tr/ARALIK-2020-ACLİK-VE-YOKSULLUK-SINIRI-d478752>, (2021, 01 11).
- TÜRK-İŞ, *Nisan 2020 Açlık ve Yoksulluk Sınırı*, www.turkis.org.tr: <http://www.turkis.org.tr/ARALIK-2020-ACLİK-VE-YOKSULLUK-SINIRI-d478752>, (2021, 1 12).
- Tütüncü Asiye & Gönülaçan, Ayşenur, “Asgari Ücret ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Türkiye Örneği”, *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2.Sayı 2018, ss: 65-77.
- Uzun Meral Ayşe, “Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2003, ss: 155-173.
- Üçışık Fehim, *Türkiye’de Asgari Ücrete Bakış*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 2013.
- Wadhwa Roy. K, www.worldbank.org: <http://blogs.worldbank.org/opendata/half-world-s-poor-live-just-5-countries>, (2019, 01 09)
- www.birgun.net, *Asgari ücret açlık sınırıyla yarışıyor*, www.birgun.net: <https://www.birgun.net/haber/asgari-ucet-aclik-siniriyla-yarisiyor-281844>, (2019, 12 28).
- www.hurriyet.com.tr, *Ödevimizi yaptık, IMF onayladı*. www.hurriyet.com.tr: <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/odevimizi-yaptik-imf-onayladi-39120968>, (1999, 12 24).
- www.kamuajans.com. *Kasım 2019 Açlık ve Yoksulluk Sınırı*. www.kamuajans.com: <http://www.kamuajans.com/ekonomi/kasim-2019-aclik-ve-yoksulluk-siniri-h544063.html>, (2019, 11 26).
- www.MuhasebeTR.com, *Asgari Ücret 2020- Asgari Ücret Ne Kadar? 2020-2019*, <http://www.muhasebetr.com/asgari-ucet/>, (2020, 12 27).
- www.resmigazete.gov.tr, *Asgari Ücret Tespit Komisyonu Kararı*, Resmî Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/12/20101231-30.htm>, (2020, 05 25).
- Yar Fatih, *Türkiye’de Gelir Dağılımı & Yoksulluk*, Ankara: Global Politika ve Strateji Yayınları, 2015.

Yılmaz, Burçin, & Terzi, Harun, “Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) Ülkelerinde Asgari Ücretin Karşılaştırmalı Bir Analizi”, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9. Sayı, 2006, ss: 121-137.